

CSALÁDI REGÉNYTÁR

ooooo AZ ooooo

EGETVERŐ HEGY

ooooooooo ÍRTA ooooooooo

TARCZAI GYÖRGY

A Szent-István-Társulat kiadása

Családi Regénytár.

A katolikus művelt közönségnek egy régi vágyát teljesítette a *Szent-István-Társulat*, midőn *Családi Regénytár* cím alatt új vállalatot indított, mely a maga nemében egyedül álló hazai irodalmunkban. Regényeket és elbeszéléseket nyújt e vállalatban, a legjelesebb hazai és idegen katolikus íróktól, de csak oly műveket, melyek a kath. szépirodalom minden követelményének megfelelnek: kiváló irodalmi beccsel bírnak, de egyszerűsége és erkölcsi légkörben mozognak a valódi keresztény fölfogást tükröznek vissza. Valóban égető szükség is van arra, hogy a katolikusoknak oly szórakoztató olvasmányaik legyenek, a melyek sem hitüket, sem erkölcsüket nem sértik; melyek szellemüket gyönyörködtetik, de harmóniában is vannak katolikus világnézetükkel és erkölcsi fölfogásukkal. Ezért reméljük, hogy a *Családi Regénytár* kedvező fogadtatásra talál a katolikus olvasóközönségnél, melynek pártolása csak ösztönzésül fog szolgálni a minden áldozatra kész *Szent-István-Társulatnak*, hogy ez új vállalatát minél szélesebb alapokon fejlessze.

A *Családi Regénytár* 10 íves kötetekben jelenik meg, az egyes kötetek ára csinos angolvászarkötésben csak egy korona. A *Családi Regénytár* kötetei megrendelhetők a *Szent-István-Társulat* könyvkiadóhivatalában (Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. sz.), vagy könyvkereskedésében, (Budapest, IV., Kecskeméti-u. 2. szám), valamint minden fővárosi és vidéki könyvkereskedésben.

A «Családi Regénytár»-ból megjelentek:

I. és II. kötet.

Germaine eszménye. Regény. Írta Montal Mária. Fordította Szentannai. — D'Arbout ezredes három párba. Elbeszélés. Írta Beugny d'Hagerne. Fordította dr. Rada I.

III. kötet.

Utak az életben. Elbeszélések. Írta Cyprián.

IV. kötet.

Filemon ezredes. Elbeszélés. Írta C. De Lamiraudie. Ford. A. Vilma. — Hol a boldogság? Elbeszélés. Írta Minna Canth. Finnből fordította Bán A.

V. és VI. kötet.

Eszter. Eredeti irányregény az alkoholizmus ellen. Írta X. . . grófnő.

VII. és VIII. kötet.

Éliane. Regény. Irta *Graven Agostné*. Fordította *dr. Rada I.*

IX. kötet.

Rajzok a kurucvilágból. Irta *Kincs István*.

X., XI. és XII. kötet.

A vértanú szelleme. Történeti regény. Irta *Filó Károly*.

XIII. kötet.

Úgy a mint volt. Elbeszélések. Irta *Büttner Julia*.

XIV. kötet.

A Mária-kép. Elbeszélés. Irta *Buoi M. Ford. Sziklay János*.

XV. kötet.

Anyaföldön. Elbeszélések. Irta *Andor József (Cyprián)*.

XVI. és XVII. kötet.

Don Luis Coloma elbeszélései. Spanyol eredeti után fordította *Jándi Bernárdin*.

XVIII. kötet.

A kékruhás asszony. Irta *Csapodi Istvánné*. — *Psyche lámpája*. Elbeszélés. Irta *Léon de Tinséau*. Fordította *A. V.*

XIX. kötet.

Hrícz és az úrfi. Elbeszélés. Irta *dr. Franko Iván*. Fordította *Zsátkovics Kálmán*.

XX., XXI., XXII. és XXIII. köt.

A leánymamák fia. Víg regény. Irta *Kincs István*.

XXIV. és XXV. kötet.

A hiábavaló gazdagság. Irta *Jeanne Mairé*. Francia eredetiből fordította *dr. Rada István*. — *Az utolsó betét*. Elbeszélés. Irta *Mrs. Bartle Teeling*. Angolból fordította *G. M.*

XXVI. kötet.

Falusi történetek. Elbeszélések. Irta *Vértesy Gyula*.

XXVII. kötet.

Az ezer tó országából. Finn elbeszélések. Finn eredetiből fordította *Bán Aladár*.

XXVIII. és XXIX. kötet.

Budai históriák. Irta *Tarczai György*.

XXX. kötet.

A Karassó mellől. Elbeszélések. Irta *Neumayer K. Dezső*.

XXXI. és XXXII. kötet.

Két világ között. Regény. Irta *Andor József*.

XXXIII. és XXXIV. kötet.

Masolino. Regény Zsigmond király korából. Irta *Tarczai Gy.*

XXXV. és XXXVI. kötet.

Küzdelmek. Olasz regény. Irta *Enrico Castelnuovo*. Ford. *M. Hrabovszky Julia*.

XXXVII. kötet.

A méltóságos asszony emberei. Elbeszélések. Irta *G. Büttner Julia*.

XXXVIII. és XXXIX. kötet.

Sampaulo grófné. Angol regény. Irta *Henry Harland*. Ford. *G. M.*

XL. kötet.

A zengő hegy. Bükkvidéki históriák. Irta *Tarczai György*.

XLI., XLII. és XLIII. kötet.

A műlovas leánya. Reg. három kötetben. Irta *bárá Brackel Ferdinándé*. Ford. *dr. Rada I.*

XLIV. kötet.

Az aranypók és egyéb elbeszélések. Irta *Kiss Menyhért*.

XLV. kötet.

Női szívek. Elbeszélések. Irta *M. Hrabovszky Julia*.

XLVI. kötet.

Az egetverő hegy. Elbeszélések a Tátra vidékéről. Irta *Tarczai György*.

CSALÁDI REGÉNYTÁR.

Az egetverő hegy

Elbeszélések a Tatra vidékéről

Irtta

TARCSAI GYÖRGY

Budapest

a Szent-István-Társulat kiadása

VIII., Szentkirályi-utca 28.

STEPHANEUM NYOMDA R. T.
Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28/a.

AZ EGETVERŐ HEGY.

Harmadnapja, hogy a Bódva völgyéből fölkerekedtek. Sziklás hegyeken, rengeteg erdők vízmosásain keresztül vezetett útjuk. Az eső csak úgy szakadt s az alig félezer főnyi had, amelyet Gyeicsa fejedelem a szép erdő megszállására küldött, fogát csikorgatva átkozta azt is, aki e borzalmas rengeteget szépnek elnevezte.

A mai Szepesség akkoriban még úttalan útjain vándorolt a kicsiny sereg, a magyarság harcos részéből a legtarkább had. Emberei között alig volt egy is, akinek társai sorában atyafia akadt volna. Még csak nem is egy törzsből eredtek; sőt besenyő, kabar meg bolgár is bőven volt velük. Ezek egy része csupán magyar anyja révén jutott a szabad harcosok sorába, a bolgárok csaknem mind rabsorban sinylődtek. Lélekben azonban a lovasok mintha csak egy apa gyermekei lennének, mindnyájuk mestersége a háború volt. A szakadatlan hadakozások közben az indulat oly mélyen vert

fészket szivükben, hogy többé-kevésbbé veszedelmes csetepaték nélkül egy helyen eddig még nem volt maradásuk. Még a fiatalabbak soraiban is alig volt néhány, aki négy-öt országon végig nem kalandozott volna. Nem egyszer keveredtek csatába némettel, göröggel, taliánnal, jöttek messze idegenből tömérdek zsákmányolt kincssel, anélkül, hogy a fejedelem s vezérei tudtak volna erről. Ám hogy Gyeicsa úr megnősült, nagyot fordult a világ. Nyugat és dél felől válogatott hadak őrzik a gyepűt, nehogy az országba idegen, idegenbe magyar ember betörhessen. S most ők is a lengyelországi gyepű felé igyekeznek. A fejedelem rendelte őket őrzésére. Hadd viaskodjanak az egetverő hegy lábain bujdosó oláhokkal: e szlávnyelvű félvad pásztornéppel s a rengeteg fenevadjaival, ha már az ország belsejében békében meglenni nem tudnak. S a szakadékos vízmosás végén széles völgy tárul a vándorlók szeme elé. Som vezér előre ugrat s oldalán Topával az igriccel, fürkészsze néz körül. Harsogva tovahömpölygő folyó völgye, ahová befordulnak. Kétfelől megint csak girbe-görbe dombok és hegyek állanak őrt s a hegyek, a dombok oldala és teteje ismét mindenfelé erdő.

— Hol a Tatúr! — fakad ki a vezér. — Hol az egetverő hegy?

Topa a szemben levő halmok felé mutat. Azo-

kon túl van az egetverő hegy, amelyről lenn az Alföld mérhetetlen síkján is annyi csodát regélnek. Topa már látta. Ő is ott volt a fejedelemasszony kíséretében, amidőn Lengyelországból hazahozták. Akkor pompás napfényes napok jártak s a rengeteg lovasnép vadat űzve is másfél nap alatt róttá végig a szép erdőt. Som vezér serege még messze volt a szép erdőnek az egetverő hegy északi lankájáig nyiló végétől, holott már harmadnapja bujdosnak az esőáztatta ősi rengeteg vadon világában s szinte pihenés nélkül.

— A patvarba! — kiáltják a vezér nyomában ügető magyarok. — Az igric hazudik. Bizonyára eltévesztette az utat. Kár volt fölfogadni kalauznak!

Az egetverő hegynek nyoma sem látszott. Az erdős halmokon túl egyetlen szürke felhő volt a levegőég. S hogy a parti tisztásokon haladtak tova, az eső még jobban paskolta arcukat, dobolt bőrkucsmájuk vasbádog lapján. Egyik-másik lovas fejére borította farkasbőr kacagányát s dühösen előre ugratott. Ám vezérük parancsára megharsant a kürt s ők veszteg maradtak, amíg a lovashad nyomában nyikorgó ökrös szekerek utól nem érték őket.

A mindenféle holmival megrakott szekereken senki sem ült. Csak az utolsón gubbasztott Becse, a táltos, aki az egész úton szidta a tótok istenét,

amiért e görbe országot megteremtette. A körülötte ügető bolgár ökörhajcsárok és szekercés legények versenyt káromkodtak vele. Hanem amire aztán egy kiálló fatönkön nagyot zökkent szekere s a táltos a nyelvébe harapott, egyszerre elhallgattak. Az öreg Becse rettenetes átkokat szórt az ő fejükre is s ők jól tudták, hogy az öreg átkainak már nem egyszer volt foganatjuk.

A folyó ellenében, a víz partján térdig érő fű borította az utat s a szekerek akárcsak bársony szőnyegen gurultak volna tova. A táltos kedve már már ujjáéled, ha az egész had egyszeriben neki nem vágtat a víznek. Alig pár pillanat múve volt s az utolsó szekeret is minden baj nélkül a tulsó partra vonszolta az elébe fogott három pár ökör. Kis vártatva azonban a hajcsárok ismét szakadékos hegyiútnak fordították a szekereket s Becse a fengelyekbe kapaszkodó bolgárok egyikének lován termett. Aztán lihegve igyekezett a hegyen fölfelé poroszkáló lovasok nyomába. S amire nagysokára a hegy tetejére értek, a szakadó esőben is szívet fölvidító táj bontakozott ki a lovashad szeme előtt: széles völgy buján zöldelő vadon rétekkel s az iméntihez hasonló, morajló folyóval. A folyón túl ismét erdős halmok s ezen túl ismét a szürke semmi.

— Hol a Tatúr? — rivaltak rá ismét egyszerre

a lovasok Topára. — Ez fejét lecsüggesztve, búsan ült patkóit vesztette keséjén.

— Csak nem hiszitek, hogy megettem? — patant most föl bosszúsan, mert már torkig volt annak a magyarázgatásával, hogy az egetverő hegyet nagy magassága miatt örökösen felhők környékezik s úgy elnyelik, hogy esős időben heteken keresztül sem látni nyomát. Som vezér a mellette termő táltosnak is elmondja a cifra esetet. Ez azonban hitetlenül rázza fejét s neki is ront az igrícnek, ha közben az előbbivel ellenkező irányba törekvő folyó partjához nem érnek. A lovashad szélvészként ugrat át a paripák szügyéig érő vizen. A táltos inkább az egyik szekeren terem. Öreg ember már s lábán kívül, amelyet jól cserzett bőrből varrt csizma véd, mindene átázott. S ő fél, hogy megveszi a velőig ható nedvesség, akkor aztán hiába kerekedett föl e rettenetes útra. Ki védi meg hős daliáit a keresztimádó papok ellen, akik már az ország szívébe is beférkőztek s akik a lengyelek országából alighanem rögtön itt teremnek, ha neszét veszik, hogy a magyarok istenének mily szemenszedett, válogatott serege került szomszédságukba.

Sötét este volt, amire a folyó balpartján a szekereket összeláncolták s a lábas jószágot ezek táborába terelték. Som vezér, főembereivel a szekerekre

heveredett. A fiatalabb magyarok s a szolganépség a szekerekről leszedett prémekbe burkolózva a földre dült aludni. Sátort verni már nem volt idejük, tüzet sem rakhattak. S bár az egész úton néhány elhagyatott s félig rombadólt putrin kívül nyomát sem látták embernek, az öröket megkeltőztették. Ezeknek volt a legkeservesebb dolguk. Átnedvesedett íjjaikat nem használhatták. Egész nyaláb gerellyel a hónuk alatt álltak vesztig a tábor szélein, meredtek a sötét éjtszakába, a csapás felé, amelyet az erdőben fejedelmüknek, magyar fejedelemasszonnyá lett húga kedvéért a lengyelek vágtak itt, amikor Etela asszony erre utazott. Áthatatlan feketeség volt körülöttük s mélységes csönd, mert a folyó szakadatlanul egyazon morajlásába s a hidegen szitáló esőn keresztülsüvítő szél egyhangú zúgásába szinte belesüketült mindnyájuk füle.

Keve kürtjén fölriant az ébresztő. Rekedten szólt, mintha ez élettelen szerszámot is megvette volna a nyirkos hideg. Senki sem tudta, szürkül-e avagy hajnalodik, a ködbe borult vidéken színtelen félhomály terjedt szét. A szekértábor körül fölkászálódó magyarok prűszkölve nyujtogatták ki elgémberedett tagjaikat. Még mindig esett s bár nyár derekán voltak, leheletük úgy gőzölgött a nyirkos

hidegben, mint a köd, amely a folyóparti keskeny tisztásokon kívül mindent elnyelt szemük elől.

— Fogjátok járomba az ökröket! — kiáltotta Som vezér. A székértábor közepe egyetlen tócsa volt. Topa, az igric, hiába bizonyítgatta urának, hogy itt a nagy őrség helye, amelyet számukra Gyeicsa fejedelem kijelölt.

— Csak nem tanyázunk e posványban, mint a békák! — felelte ez s kis idő múlva nagy káromkodással az erdőbe vágott útnak fohászkodott neki szekeresül az egész had. Déltájban lehetett, amire végre elfogyott hátuk mögött az erdő s az esőverte lovasok megszállták a balfelől terpeszkedő kopár hegy hátát. Nagy ügyel-bajjal az ökrös szekerek is fölkapaszkodtak. Som vezér táborot veretett. Rabszolgái estére már sátrát is fölállították, ezt a földbe vert cölöpökön nyugvó, medvebőrökkel burkolt palotát s az öregebb magyarok a környéken való kalandozásukból visszajövet, mind ide tértek be.

— Hol a Tatúr? — kiáltotta egyszerre vagy fél száz hang — amidőn végre az igric is benyitott. A jó Topát már valósággal kétségbeesés gyötörte, amiért ő is idekerült e borzalmas vidékre, amely pedig most harmadéve valósággal elbűvölte szépségével. Már eszébe sem jutott, hogy amikor először járt erre, napfényes jó idő volt. Szinte úgy rémlett neki, hogy a gonosz tündérek

cserélték ki e minden vadsága ellenére is szép vidéket, amelynek erdei valamikor szinte visszhangzottak az ő dalos szavától. Most bezzeg nincsen kedve énekelni, bármint biztatják is a vezér sátrában melegedő harcosok. Topa szintén a sátor közepén lobogó tűz mellé heveredik. Nem felel a gúnyolódók kérdésére, nem énekel Som vezér biztató szavára sem. Csak merőn a tűzbe néz. Szemét csípi a sátorban szerte bujdosó füst, ő azonban anélkül is könnyezne.

Ám kis vártatva a többiekével egyetemben az ő kedve is földerül. A sátorba a nagyszájú Csolt toppant be a Bodony hadból, vállán valami sáros szörnyeteggel, amelyet az erdő szélén ejtett el gerelyével. Mások is elmentek vadászni, de üres kézzel tértek vissza; mintha az erdők vadja is a föld alá bújt volna e fergeteges időben. Csolt zsákmányát nagybúszkén Som vezér elé rakja, a többiek is odasereglenek. Amint azonban a táltos fölemeli a piszkos szörnyeteget, harsogó kacagás kél a sátorban. Közönséges jámbor kos volt a zsákmány. S Topa kigöngyöli selyemkendőbe burkolt húros készségét, hogy versbe szedje e fura esetet.

— Ahol e kos legelt — szólal meg ekkor Becse — ott emberek is vannak! Fiaim vigyázzatok, láthá ránk gyujtják a fábort!

— Ej, hogy fogna tüzet ebben a szakadó eső-

ben. --- Ezt Som vezér mondta s a többiek ismét kacagtak. Csolt vitéz már ekkor megalkudott Topával, hogy nem csúfolja ki maró gúnnyal teli verseivel s az igrice a vezér mellé ült.

--- Azt énekeld:

Bajuszos asszonytól óvjad tenmagadat...

Topa dühösen fordul hátra. Egy zömök természetű fiatal legény biztatta erre a nótára, amelyet ő szerzett, amelyért azonban ugyancsak meglakolt. A bajuszos asszonyról szóló versek miatt kellett elbujdosnia Gyeicsa fejedelem udvarából, ahol mindenki azt hitte, hogy a fejedelemasszonyról szólnak, aki férfi módjára üli meg a lovat, naphosszat vadat hajszol s a bort sem veti meg, valahányszor ura áldomást tart. A fejedelem egyik vezére le akarta nyakasztatni s feje ugyancsak bánta volna, ha Som vezér meg nem könyörül rajta s föl nem fogadja, mikor útrakelt. A magyarság legzabolátlanabb hadának kalauza és igrice lett, amellyel azelőtt is nem egyszer kalandozott szanaszéjjel gyepűn innen s gyepűn túl. Hogy azonban szerencséje Gyeicsa fejedelem udvarába vitte, ennek igrice szeretett volna maradni mindhalálig s nemcsak az ezzel járó nagy tisztesség miatt, hanem mert már betelt az űzött vadéhoz hasonlatos kóbor élettel s feleség után is vágyott.

--- No ne búsulj! --- biztatják néhányan az öre-

gebbek közül. — Lesz még abrak s szép asszony feleség!

— Énekeld a három lány versét! — kéri most Senye, a lándzsások feje. Gréciában esett ez meg a vitéz csapatával. Már hazatérőben voltak. Egy hegyszorosban görög zsoldosokra bukkantak, akik három horvát lányt cipeltek rabságba. A magyarok csak félannyian voltak, ám azért reárontottak az ősi ellenségre. A lányokat kiszabadították s visszavitték apjukhoz. Ez hálája fejében a legszebbiket vezérüknek akarta odaajándékozni rabszolgának, ám Senye vitéz nem fogadta el. Csak egy csókot kért tőle s azzal tovább nyargalt embereivel.

Topának nem volt kedve ahhoz, hogy ismét Senyét dicsőítse, de még a lándzsás vezér is kíváncsian fülelt, amint készsége húrjaiba markolt s ujjai alól egy régen vagy talán soha nem is hallott ének dallama bontakozott ki:

Atelkuzu vize mellett
Az lovaim legelnek
Karikásom csattog-pattog
Vígán tovaszökelnek.

Topa csengő hangján nem fogott ki a hideg és az eső, éneke most is oly tisztán zengett, mint az érc s betöltötte szavával az egész sátort, keresztül-tört ennek medvebőr falain s a sátor köré csalta az egész tábort. S a sátorban ülők, a künn tolon-

gók egyazon áhitattal hallgatták az ősi magyar éneket, amelyet az éltesek is csak anyjuk ajkáról hallottak valamikor gyermekkorukban.

Itatónál az ökreim
 Panaszosan felbőgnek
 Fölajazom jó fjjamat —
 S nyilamtul hull a férég.

Mostani hazájukban csak rabszolgáikkal legeltették lábas jószágukat; akik azonban a felhőkbe vesző egetverő hegy tövében Som vezér sátrában szorongtak fogvacogva, azok szíven most szinte ellenállhatlanul elhatalmasodott a vágy a régi haza, ennek legelői és békés élete után, amelyről pedig még gyermekkorukban is épen csakhoggy félfüllel hallottak valamit.

Túl a vizen vagyon tanyám
 Leáldozik már a nap
 Lovacskaím, meg ökreim
 Lassan hazaballagnak.
 Ropog a tűz, rózsám arcán
 Édes mosoly üdvözöl,
 A magasban ragyog az ég
 A csillagok tűzétől.

S a következő verset nyomban megismétlik Topa után a sátorban ülők mind, holott alig van közöttük egy is, akinek valaha felesége lett volna, nem egy, aki azt sem tudta, mi fán terem a szerelem édessége. Bármily zabolátlanok, harcra ké-

szek, zsákmányra szomjasok voltak is a régi magyarok, védtelen leányra soha sem rontottak, a más asszonyát soha sem rabolták el. A régi hazából magukkal hozták ennek tiszta erkölcsét is s Becse a táltos bizvást harsogtathatta, hogy olyan förtelmességekre soha sem vetemedtek, mint a minőkkel idegenben a keresztimádók közül némely hatalmasok nem egyszer botránkoztatták meg az egész világot.

Leterítem a subámat,
 Ötet reá ültetem ;
 Feleségem szép szemében
 A csillagok tengerében
 Telik csöndben örömem.

Topa készsége húrjaiba markol s ennek mélán fölajduló zengésével véget ér az ének. Som vezér vendégei elszélednek. A táltos már javában horkol a sátor sarkában s ha fölkeltek, még hallani sem kellemes az átkozódást, amelyet arra zúdit, aki megzavarja.

Az igris is kiment. Az eső még most sem szűnt meg s ő kedvetlenül botorkált tovább a baloldali szekérsor felé, ahol sátra állott. Vak sötétség volt körülötte. A tábortüzeket már rég eloltotta az eső. Csak messze, mintha az ég peremén tündöklött volna, derengett feléje vörhenyes fény, a sűrűn szitáló eső fátyolán keresztül. Topa odafigyelt s

mintha a szél süvöltésén keresztül emberi hangok is hallatszanának. Kis vártatva akárcsak a feje fölött gyujtottak volna rá, még az iménti régi magyar éneknél is mélabb, tót avagy lengyel nyelvű, hosszan elnyújtott, egyhangú nóta hangzik föl:

Hura mi je hura
 Jak ta siva szkala
 Ked na ju po patrim
 Zaboli me hlava.

Az igricnek ismerős a dallam. Lengyelországban hallotta valamikor, vagy valahol az egetverő hegy lankáin bujdosó oláhoktól, akiknek most csodálatoskép színüket sem látták. S mintha női hang is vegyülne az énekesek szavába.

— Nem lehetnek messze — villan föl Topa lelkében a gondolat. Nyomban rá sátrába nyit, fölkelte Kevét, a kürtöst. Kis vártatva mind a ketten lopva ereszkednek le a hegy meredek oldalán, egész gerelynyalábbal vállukon, jobbjukkal hatalmas lándzsára támaszkodva.

Már a második holdfordulás is közel volt azóta, hogy a Bódva völgyében táborot bontottak, Becse még sem áldozhatott eddig a magyar hadak Istenének. A hol zuhogva szakadó, hol csöndesen szitáló eső még mindig nem szűnt meg s vizében

úgy átázott minden fa, hogy a hatalmas fenyőhasábokból magasra hányt máglya tüzet sem fogott volna. Azonfelül a hadak urának is csak akkor kedves az áldozat vére, ha szép piros hajnalban a levegőég is vérbe borul, csak akkor kedves az áldozat tüze, ha a felhők árján diadalmasan keresztültörő napfényt köszönti lobogásával.

— S itt úgy látszik, sohasem süt ki a nap, a magasságbeli székének fénye sohasem vidítja föl e földet, amelyet magyar kívülük még nem lakott meg. S hogy nem tekint le fényes ábrázatával, alighanem el is fordult a hadak urának kedve magyarjaitól és bizonyára azért, mert a keresztimádóknak nem ostarai többé. Sőt befogadják országukba ezek papjait is, fejedelmük pedig, Gyeicsa, az idegenből hozott asszony kedvéért a keresztnek is áldoz.

Becse megrázza a levegőben csontos ökleit, ám rettenetes átka hosszan leomló, őszbe csavarodó szakállába fullad. Bármint gyűlöli is az ősei hitétől eltántorodó fejedelmet, mégsem mer nagy szóval kifakadni ellene. A táborban eleven az élet s ha valaki meghallja, fokosával beléje fojtja uruk ellen való tiszteletlenségét. A táltosnak sincsen többé akkora becsülete, mint aminő még Zsolt fejedelem korában is volt, amikor halál fia lett, aki csak egyetlen ujjával is megbántotta. Nem ura többé a

magyarok lelkének, miként régen. S lenn a Tisza és Duna közén nem egy had van, amelyik már szintén a kereszt papjaira hallgat, a keresztimádóktól szerzett zsákmánynál pedig többre becsüli azt, amit rabszolgaival földtúrása árán csikar ki a földből, mely oly sokáig csak a csaták tűzében forgó büszke lovasokat hordozott hátán.

S Becse elkeseredése nőttön nő; dühösen fordul a máglya körül sürgölődő darócruhás új jövényekre, akikre Csolt vezette rá Som vezér hadát. A völgyben bujdostak juhaikkal s amire vagy hatvanan lóháton körülfogták őket, térdre borultak, mintha nem emberek fiai lennének ők is. A magyarok jót kacagtak a gyáva bőrtüszős hadon s juhostul táborukba hajtották. Som vezér rögtön munkába fogatta őket s mert alattomosnak tudta az oláht, mindegyik mellé egy-egy bolgár rabot adott örnek. A bolgárok elég jól meg is tudták magukat értetni a helyükbe fogott szolganéppel, amely ökreiket legeltette, fát vágott, a táborban tett-vett s egy karaj szalonnáért kezével hadonázva hálálkodott, mintha ennél fölségesebb dolgot sohasem evett volna. A tömérdek juhot és birkát, amelyeket az oláhokkal egyetemben elfogtak, a napokon át pusztán szalonnán élő magyarok rövidesen elfogyasztották.

Topa, honnan, honnan nem, egy kecskeformájú

vadállatot is szerzett, amelyet az egyik oláh pom-pásan süített meg. De aztán megint kifogytak a meleg ételből s a gúlya, amelyet utánuk az Alföldről hajtottak föl a szép erdőbe, még mindig nem jött meg.

A harcos magyarok is mind türelmetlenebbül várták az áldozatot, amelyre Becse készült s hogy a táltos a rossz idő miatt egyre halogatta, mindjobban elkeseredtek. Som vezér sátra naphosszat tele volt elégedetlenekkel. Torkig voltak már a fergeges idővel, a barátságtalan görbe vidékkel, amelynek erdeiben vad is alig van, amelynek völgyeiben csak köd terem. Kenyerük is fogytán volt s még csak egyetlen öreg asszonyt sem hoztak magukkal, aki újból süthetett volna.

— Elmegyünk a lengyel szomszédokhoz kenyérért!

Egy fiatal ijjász hangoztatta ezeket Som vezér sátrában s ez maga is helyeslően bólintott, holott a fejedelem megtiltotta, hogy a gypűt átlépjék.

— De hát csak nem penészedünk itt meg — vélték az öregebb harcosok is — tagjaink már szinte elszibbadnak a semmittevéstől.

— Holnap hajnalban útra kelünk — mondta erre Som vezér — s ha a szomszéd nem hajlik a jó szóra, legalább egy kis csatába keveredünk.

— Megver ám benneteket!

A sátorban heverők fölháborodva meredtek a szőnyeggel letakart sátornyílás felé. Becse lépett be rajta; ő jószolt a tervezett kalandnak rossz véget s amikor mindenfelől rátámadtak ezért, rendületlen nyugalommal tovább beszélt.

— Már nem ismeritek a törvényt? A földet, amelyet megszállt, nem hagyhatja el a magyarság, míg áldozatot nem tett a hadak urának, akár jót, akár rosszat nyert tőle rajta.

S ezzel ismét sarkon fordult és szívében háborogva a szabadba tért. A tótok még mindig a máglya körül szorgoskodtak, mely már-már torony-nagyságúvá nőtt.

— Takarodjatok onnan! — rivallt reájuk a táltos. Ezek azonban barátságosan az arcába vigyorogtak, mert nem értették szavát s alapjában véve jóképű ember volt az öreg, ha nagyhangon beszélt is mindig. Becse az igric sátorába dugta fejét, hogy kihívja tolmácsnak. Ám Topának hűlt helye volt s a táltos ismét arra gondolt, hogy napok óta szakadatlan titokzatos bujdosásának nem-e holmi keresztimádók az okai. S amint a viharosan füttyöző szélben sarkig érő subáját összevonva tovább megy, komor gondolatai egyszerre tovaszállnak. Mintha csak ködöt sodort volna feléje a szél, finoman szitálva bár, de még mindig esett; a völgyben és a völgy fölött szintén mozdulatlanul vesztegettek

a szemnek áthatatlan szürke párák. Amint azonban a táltos a szekérsor aljára ér, a túlsó oldalon a szemhatár szélén már a kék ég mosolygott rá egy keskeny csíkon.

— Derül! — kiáltja föl vidáman az öreg s egy kezeügyébe eső doronggal üzi el a máglya körül szorgoskodó tótokat, akiknek buzgósága miatt a mind magasabbra hányt farakás már-már összeomlik.

— Mossátok meg a fehér lovat! Köszörüljétek ki pallosomat! Elő az ezüst tállal! Keress szűz kovát, taplót, az acél is fényes legyen! Hol a száraz széna?

E kiáltásokkal ajkán rohan végig a táboron Becse. Szakálla úgy lobog, mint valami diadalmi zászló. Sorra riasztja föl a bolgárokat, akik a szekerek körül, avagy sátraikban ácsorogtak s akiknek soraiból kádárai vagyis az áldozatnál segédkező legényei kikerültek.

A nagy lármára a vezér sátorából is egymásután kijöttek a harcosok. Mosolyogva nézték, mint iparkodik Becse, mint hajszolja embereit.

Mint rendesen, mikor itt felhős az ég, most is hirtelen szakadt alá az est. Kelet felől azonban egyre több csillag gyúlt ki. A szél egyre dühösebben fújt s miközben fáradhatatlanul rázta az ég piszkos felhőpalástját, ez annál inkább szakadozott da-

rabokra. Óriási foszlányai egy ideig még ott lebegtek a táborban sürgölődők feje fölött, de szél apó visszafordult s irgalmatlanul annak a nagy fekete felhőnek gyomrába hajtotta mind, amely most is ott állott megátalkodottan vesztég azon az oldalon, amerre Topa valamikor az egetverő hegyet látta.

Az éjnek éjvadján egészen kitisztult ég még tele volt szikrázva ragyogó csillagokkal, amikor hirtelen pokoli lárma verte föl az egész tábort. A bolgárok üvöltöttek. Becse őket rendelte éjtszakára a máglya őrzésére, nehogy valamelyik buta oláh időnek előtte fölgyujtsa. A virrasztók zenebonájára a táltos termett künn legelőbb. De alig hogy elhangzott az álmából fölvert Keve kürtjén a harsogó riadó, a harcos magyarok is mind talpon voltak s lovaikra pattanva a máglya köré sereglettek. Fejük szédelegve meredt a magasba, amerre a bolgárok kezükkel hadonázva mutattak. Lenn még sötét volt. A közvetlenül előttük a magasba törő egetverő hegy egymás hátán fölfelé tornyosuló ormai mégis úgy ragyogtak, mint mindmegannyi mesebeli karbunkulus. A vérvörös fény, amely az egymás mellett sorakozó sziklacsúcsokon ízott, apránként mindjobban kitüzesedve ömlött alá a görgeteges, szakadékos meredélyek oldalán s egyre növekedő ragyo-

gásában olyan volt az egetverő hegy, mintha valami kővé meredt óriásokból álló had nyujtogatná a völgybe hanyatló karjait, a sohasem látott csodára bámuló magyarok felé.

— Hajnal vagyon, szép piros hajnal! — kiáltotta nagy szóval a táltos s a kádárokra rontott, amiért még nem vezették elő az áldozatra szárt fehér lovat. Amikor azonban kelet felé fordul, úgy rémlik neki, mintha a gonosz incselkednék vele. Arrafelé csak akkor kezdett hasadozni az ég. Amire pedig a hajnal pirosuló fénye a hegyes-völgyes vidéket betöltötte, az egetverő hegyre bámuló lovasok ajkán, mint a vihar zúgása, tört ki a kiáltás:

— Fölkelt a nap, köszöntsük ragyogását!

A táltos szinte esztét veszve fordul vissza s amikor látja, mint ömlik el aranszinű ragyogással az egetverő hegy ormain a napfény, szinte vakon dőfi az elébe vezetett hófehér mén szügyébe rövid kétélű kardját. A nemes állat nagyot horkanva fölágaskodik, elszakítja a selyem kötőféket, amely-nél fogva a kádárok a máglyához hurcolták s kínjában ennek tetejére ugrik föl. A vér vastag sugárban tör ki oldalából s a máglya körül álló lovasokra hull. Egyikük leteríti nyilával s amint a hófehér ló vértől borítottan a földre zuhan, itt is, ott is fölhangzik a komor kiáltás:

— Rossz jel! rossz jel!

A táltos kétségbeesetten tördeli kezét. A máglya tüze diadalmasan föllobban. Becse azonban most is szinte csak magának mormogja a könyörgés igéit, amellyel az áldozat jár. A körülötte csatarendbe álló lovasok szintén fojtott, tompa hangon felelnek.

Az áldomás is csöndes, amely az áldozatot követi, akárcsak a halotti tor.

Som vezér hiába vágatott le egész sor ökröt, hiába szegette nyakát egész szekérre való boros tömlőnek. Az igric nincs közöttük, aki őket énekes szavával fölvidítaná.

— Rossz jel! rossz jel! — mormogják itt is, ott is s a hegyoldalban lakomázók némán merednek az egetverő hegyre, mely antul rejtélyesebbnek tűnik föl előttük, mentül káprázatosabban ragyog a nap szédtően magas szirtjein, verődik vissza hólepte szakadékaiból. Mintha valami ismeretlen veszedelem fenyegetné őket onnan, úgy néznek a magasba s szinte borsózik a hátuk, amikor a nagy csöndben ismét fölhangzik a táltos szava:

— Ime a kereszt!

Becse balfelé mutat, az egetverő sziklacsúcsok sorának közepén terpeszkedő széles hegyóriásra. Ennek oldalában csakugyan mintha kereszt ragyogna, úgy csillog a hó, amely a távolban az egymást metsző kettős sziklahasadékot színültig megtöltötte.

— Attól ijedt meg a fehér ló! — véli az egyik kádár. A magyarok kedve azonban csak nem enged föl. Továbbra is némán elgondolkodva nézik az eget ostromló sziklaóriásokat, amelyekhez hasonlókról eddig nem is álmodtak. Közbe csöndesen lakmároznak az apránként elhamvadó máglya körül. Déltájban aztán hirtelen ismét talpra áll az egész had. Az erdő felől csimpolyaszó hangzik.

— Topa, az igric! — kiabálják össze-vissza, amint lenn a hegy alján egy csomó furcsa öltözetű ember élén fölbukkan. Gyalogszerrel jönnek. Az igric oldalán, térdig érő ruhában karcsú, daliás termetű, csupaszképű, szöghajú ember lépked kényesen. Mögöttük hatalmas íjjakkal fölfegyverzetten vagy féltucatnyi torzonborz szakállas s szintén négyszögletes kucsmát viselő férfi halad. A legvégül baktató csimpolyások ismét belefújnak szerzámaik bőrsákjába s a fura nótára meggyorsítják lépteiket a fölfelé jövők.

— Hisz ez lány! — kiáltja a magyaroknak a vezére oldalán álló Senye s az igric párjára mutat.

— Persze hogy lány! — hangzik föl alulról Topa ajkán a felelet. — Az én jegyesem. A lengyel fejedelem úr madarászának, Fedornak leánya: Marjolenka.

S a marcona vitézek harsogó éljenzéssel fogják körül a hegytetőre érő jövevényeket. Néhány fiata-

labb legény az igriccel egyetemben pajzsra ülteti a szépséges lányt s a magasba emeli a fiatal párt, amint ez fejedelmi lakodalmon fejedelmi jegyesekkel szokás.

Csak Becse, a táltos mord kedvű s az marad akkor is, amidőn a lengyel jövevények a magyarok közé elvegyülve vígan isznak az új pár boldogságára. A fiatalabb harcosok bohó kedvükben már az elfogyasztott ökrök csontjaival hajigálják egymást. Becsének szeme pillantása sem rezdül, miközben jobbjával szakállába markolva nagy búsan a szekértábor szélén gubbaszt. Csak amire egy eltévedt csontdarab nagyot koppan fején, csak akkor ugrik föl dühösen. Ajka rettenetes átokra nyílik, mégsem mondja ki. Körülötte vidám kacagás harsog. Az ő karja pedig erőtllenül lehanyatlik. Eszébe jut, hogy elhibázta a döfést. Az áldozat kárbaveszett. Az ő bűne volt s most egy álló esztendeig nem lesz átkának foganatja, hacsak nem az ő fejeire hull vissza.

Az idő ősze fordult. Gyönyörű meleg napok jártak, mint rendesen ilyenkor az egetverő hegy szépséges vidékén. A folyóparti domb hátán, melyet Som vezér serege megszállt, már egész sor faház emelkedett s a házakban és ezek környékén naphosszat eleven volt az élet. Topa szegre akasz-

totta igrickészségét, amelyet most már csak az áldomások napján szedett elő. Úgy élt, mint a régi magyarok Atelkuzu vize mellett. Marjolenka, kit lengyel földön jártában látott először s akire zergét üző apja sátrában, a hegyek között talált rá ismét, pompás feleségnek bizonyult. Az igric váltig hangoztatta, hogy csak azóta élet az élete, amióta feleséget szerzett s példáját a harcos vitézek közül is egyre többen követték. Ki lengyel földről hozott feleséget, ki pedig a magyar leányzók sorából választott. Ezek Gyeicsa udvarával kerültek ide, amidőn a fejedelem Etela asszonnyal a nyár végén a szép erdőben vadászott.

A hegyeken bujdosó oláhok egyre nagyobb számban szegődtek jobbágysorba a Tatúr tövében tanyát verő magyarok mellé. S bár tótok voltak az istenadták, egy-egy tapasztaltabb magyar lovas avagy bolgár rab vezetése mellett hamar bele-tanultak az Alföldről fölhajtott óriási gulyával való bánásmódba, a halászatba s a vad fölhajtásába. A faházakat is ők építették s olyan mintára, aminőt a magyarok idegenben bujdosva nem egyszer láttak, sőt télnék idején meg is laktak.

Som vezér Gyeicsa fejedelem parancsára csak nős embereinek engedte meg a házépítést. S mint-hogy az egetverő hegy alján sátorban lakni nyár derekán is vajmi fogvacogtató multság, Becsé-

nek egyre több dolga akadt az egybekelő fiatal párok szerzésével, amelyet rovásba szedni az ő kötelessége volt. Szívesen foglalkozott ezzel, hol arany, hol ezüst marha, hol lábas jószág volt a jutalma fáradságáért. A folyó partjai hosszában elnyúló vadon réteken az ő gulyája volt a legnagyobb s bár sátorban lakott, ennek végesvéig medvebőrökkel burkolt falainál fogva az ő lakása a legpompásabb. Holdfordulatkor, ha kedvezett az idő, Som vezér hadai most is hűségesen megjelentek az áldozaton, amelyet ő tartott. A tizedet is megadták neki és kádárainak; még pedig a télre gyűjtött szénából, a folyó halaiból s az egetverő hegy sziklahasadékaiban leterített zergékből egyaránt. Gyecsa fejedelem sem élt nagyobb bőségben, mint ő. A táltos mégsem volt megelégedve sorsával. A kárbaveszett áldozat óta mord kedve nem igen vidult föl s mentül elevenebb élet pezsgett a nagy őrség tanyáján, a folyón túl levő dombok szétszórt új szállásain, homlokán annál sötétebb felhők borongtak. Jeleket látott, vésztjósító jeleket, akárhol fordult is meg. Főleg a tömérdek asszony nyugtalanította, amely mintha csak a föld alól termett volna itt, egyre nagyobb számmal verte föl zshivájával a szépséges vidéket. Csaknem mindegyiknek nyakában ott lógott az aranytallérokából összerótt láncon a kereszt is. A ma-

gyar harcosok pedig túrték, bármint fakadt is ki táltosuk ez ellen. Annak sem tudta útját állani, hogy a fiatal párok az általa megkötött szerzés nyomában még a lakodalom előtt a lengyel gyepűhöz sietnek. Hogy mit mívelnek ott, annak végére járni nem volt kedve. Csak azt tudta kádárai révén, hogy túl a gyepűn kereszt vagyon s egy keresztimádó pap kötözi ott össze az elébe járuló fiatal párok kezét.

— Csak hadd kötözzé! — így dohogott a táltos. — Azért mégis hatalmasabb a magyarok Istene. S csak teljen le az átok terhelte esztendő, az a kereszt is porba omlik. A nagy áldozat nyomában, ennek tüzetől az ég is lángba borul s a keresztimádók úgy hullnak majd, mint az oldott kéve.

Miközben Becse sátrának tövében ülve imigyen álmodozik, szeme szeretettel révedezik végig az egetverő hegy magasba törő ormainak során. Már egészen megbarátkozott a Tatúrral. A közepén terpeszkedő széles csúcs oldalában a nyár folyamán egészen eltűnt a hófehér kereszt, amelytől a kárba veszett áldozat napján a hadak urának szánt fehér ló megvadult. Kádáraival egyetemben már nem egyszer járt szédítően mély sziklahasadékai közt, ezek oldalában. A legmagasabb csúcsnak egyszer már-már tetejére értek s Becse akkor határozta el, hogy óriási máglyát rakat itt s a jövő esztendő őszi napfordulóján tizenkét hófehér lovat áldoz

egyszerre a mérhetetlen magasságban a magyarok Istenének. Három nap és három éjjel sem engedik elhamvadni s az áldozat tüze látszani fog a Tiszáig s a németek országáig. Észre téríti a magyarokat, akik eltántorodtak az ősi erkölcsőtől. Kiengeszteli a hadak urát is, aki immár bizonyára szintén elfordult a magyaroktól, amiért megtűrik sátraikban s asszonyaikon a keresztet, amiért már Som vezér serege is a földet túrja, ahelyett, hogy fegyverrel keresné kenyerét idegenben s rabjaivá tenné azokat, akik a kereszttel bélyegezték meg magukat s csak rabságra méltók. A kádárok titokban mosolyogva hallgatták Becsének rendszerint hangos kifakadásait.

— Bomlófélben az esze! — mondogatták egymásnak, amiért az egetverő hegy legmagasabb csúcsára akarja lovastul Som egész hadát az áldozathoz terelni, holott ember még a kisebbekre is szinte csak négykézláb tud fölmászni. Hanem azért szó nélkül engedelmeskedtek neki, valahányszor megparancsolta, hogy a hegyek közé kövessék. Óvatosan vezették lovát, mert még a legszédebb meredélyeken sem akart leszállani erről.

— Eb jár gyalogszerrel s keresztimádó! — mondogatta a kádár s dühösen hajszolta a tót jobbágyságot, akik egy-egy jókora fenyőtuskót cipeltek vállukon a hegyre, amelyen esztendőre a nagy áldozat tüze kigyullad...

Pompás verőfényes őszi reggel volt. A lehelet-szerűen finom köd még szerte sem foszlott az egetverő hegy sziklaszakadécai fölött, amikor a nagy őrség szállásáról asszonyostul fölkerelkedett az egész had. A hegyek közé mentek s amint a táltos hitte, zergét üzni.

A hold ujulásával járó áldozat után való napon volt. A kádárok kelletlenül engedelmeskedtek, amikor Becse nekik is megparancsolta, hogy a hegyek közé kövessék. A jobbágyoknak Som vezér pihe-nést rendelt aznap. A táltos csak negyedmagával kerekedhetett föl. Két kádár baltával fölfegyverkezve előtte ment. Ketten szürke paripájának zab-láját fogták. Az ősi fenyvesben vígan kopogott a harkály. A mókusok halk fűttyet hallatva ugráltak fáról fára. A törpe cserjékkel telenőtt hegyoldalon már csak a mormoták sípoló szava hangzott föl, miközben a csetlő-botló paripa patkócsattogása elől menekültek.

— Tovább, tovább! — rebegte Becse s szeme szinte káprázik, amint a mélységben, az erdőborította hegyes-halmos vidék, ezüst szalagként csillogó folyóival, dombok tetején szerteszórt tanyáival egész végtelenségével föltárul. Amire a görgeteges hegyoldalból kiugró hatalmas sziklafal lejtőjéhez érnek, messze a szemhatáron is szertefoszlának a szürke párák s a táltosnak úgy rémlik,

mintha a nagy Alföld virágos mezői mosolyognának rá a hegyeken túl feltűnő síkságról.

— Tovább tovább, — mormogja ismét előrefordulva nyergén. A paripa azonban hirtelen fölhor kan s lábait szétvetve vesztég marad. A jámbor állat minden ízében reszketve hegyezi fülét. A kádárok is riadtan néznek körül, fürkésznék jobbra-balra, hogy honnan e mélységes csöndben a hirtelen támadt zúgás. Mint amikor vihar idején a rengeteg sóhajtozik, úgy ujul meg ismét a zaj s Becse jut rá legelőbb, hogy nem a hegy méhéből jön, amelynek csúcsára igyekeznek, hanem a sziklafalon túl égnek meredő hegy oldaláról verődik vissza. A táltos megsarkantyúzza lovát s pokoli vakmerőséggel nyargal föl a kopár sziklafalra, mely túlsó oldalán meredeken esik alá. Lenn a szédítő mélységben színpompás virágos völgyet lát tele emberekkel. Sasszeme fölismeri, hogy e nyüzsgő hangyaboly Som vezér hada. Jobbfelől fedetlen fejjel a harcosok állnak, balfelől ezek asszonynépe. A faragatlan fából összerótt kereszt felé fordul mind, amelynek tövében, a fehér lepellel takart szikla előtt egy csillogó ruhás emberke tesz-vesz. A hegyek sziklafalairól visszaverődő harsogó ének elhal. A keresztimádó pap valami csillogó jószágot emel a magasba. Az egész had térdreborul. Becse lelkében csak most kél világosság. Szívén

elhatalmasodik az indulatok árja. Karjai a magasba merednek. Ajka a táltosok legrettenetesebb átkára fakad; de alig fogott ebbe, ordítása hörgésbe fullad s ő élettelenül lefordul lováról. A kádárok riadtan rohannak föl a kiálló sziklafal fokára. A zuhanástól megvadult paripa a kengyelbe akadt lábánál fogva magával rántja lovasát s a mélységbe ugrik.

— Meghalt a táltos! — kiáltják a kádárok kétségbeesetten, amint vértől borítva urukat a szédítő mélységben megpillantják. Ennek túlsó felén a felénk háttal forduló magyarok ajkán már ismét fölhangzott az ének. Harsogása diadalmasan tör a magasba, verődik vissza az egetverő hegyek meredek sziklafalairól. Amire a kádárok rémületükből fölocsudva a völgybe érnek, a magyarok már hazafelé mennek. Útjuk a meredek sziklafal tövében vezetett tova. Néhány harcos vállaira kapta a táltos véresre zúzott tetemét s Som vezér parancsára a nagy őrség szállására vitte.

Másnap temették el Becsét a folyó partján, egy kicsiny berek tövében. Sírjánál fehér lovat áldoztak, torát is ősi szokás szerint ülték meg. Ennek végzetével azonban követség ment a lengyel gyepűhöz az ott lakó keresztimádó papért. S a magyarok, akik immár a keresztrefeszítettel egynek tartották a hadak Istenét, egyenesen Becse sátrába vezették.

A KERESZT.

István püspök az egri vár lakótornyának egyik emeleti ablakfülkéjében beszélgetett legkedvesebb papjai egyikével. A szoba küszöbén fölhangzó koppanásra mindketten elhallgattak.

— Dicsértessék az Úr — hangzott az ajtó felől s egy porlepte szerzetes lépett be rajta a bencések köntösében.

— Lépj közelebb, ha igaz szándékkal jöttél — felelte a püspök s csak amidőn a szoba homályából egész mivoltában kibontakozott az idegen alakja, felelt köszöntésére.

— Krakó tisztelendő püspöke küldött ide — folytatta a jövevény az őszhajú főpap biztatására. — A Tatur-hegy környékén lakó magyarok papja meghalt s ő azt üzeni neked, tisztelendő atyám, hogy többé nem küldhet közéjük lengyel földről lelkipásztort.

István püspök tétován mered a beszélőre, majd Farkas atyára nézett, akivel az imént a legelőről

visszaterelt jószágot mustrálta az ablakon keresztül. A püspök tudta, hogy a magas hegyek alján erős magyar had őrzi a gyepűt, de hogy emberei már keresztények, erről most hallott először. Az ország széleit mindenfelé a magyarság legnyakasabb része szállotta meg, amely hallani sem akart idegen papról. Magyar pap pedig még István király halála után is vajmi gyéren akadt. S ezeknek az ország belsejében is elég bajuk volt a régi pogány hit szanaszéjjel bujdosó hamis prófétáival, akik minduntalan egész nemzetségeket tántorítottak el a szent keresztől.

— És miért veszi le kezét tisztelendő atyámfia az Úrban a papjai által megtérített magyarokról? — kérdezte aggodalmasan István püspök.

— Neki is kevés a papja — hangzott a felelet. — S ő fél, hogy akit odaküld, Gellért püspök sorsára jut.

Mindhárman fejet hajtottak a szentéletű püspök tiszteletére, aki alig pár hónapja szenvedett vértanúságot. Nyomban erre a vándorló szerzetes imígyen fűzte tovább a szót:

— A lándzsás nép erkölce vad. Papját jól tartotta ugyan, de semminemű tizedet nem küldött soha székéből. A krakói püspök úr nem akar többé velük vesződni s azért kéri, küldj közéjük papot, tisztelendő atyám. Ha nem küldesz, ismét pogányságba esik a nagy hegyek alján tanyázó nyájad.

— És vajjon téged nem küldhetnék oda? — kérdezte egyszerre fölélénkülve a főpap. A jövevény csöndesen fejét rázta, majd ismét megszólalt:

— Csak a szentmártonhegyi tisztelendő apátnak szabad engedelmeskednem. Most hozzá készülök s ő alighanem a besenyők közé küld, délre és ott alighanem martirkorona vár rám.

A másik két férfiú összeresztent. Farkas atya püspöke felszólítására az egri papok hálózataiba vezette a jövevényt, hogy megfürödjék s kipihenje magát, mielőtt másnap reggel ismét útra kel. Aztán visszatért urához, amint ez meghagyta neki.

— Mit csináljunk, fiam? — kérdezte tőle a püspök. — Kit küldjek oda, ha csak nem téged?

Farkas atya szive nagyot dobbant. Javakorában volt, de amióta a püspöki iskolából kikerült, jóformán ki sem mozdult ura udvarából. Ha nem misézik minden reggel, vajmi ritkán jutott volna eszébe, hogy voltaképen ő is pap. Naphosszat a püspök gazdaságával foglalkozott, ökrök, lovak között sürgött; a keresztény hivekkel nem igen ért rá törődni. Még félig pogány szülei oldalán megszerette a gazdálkodást és ha az iskolában szívvel-lélekkel a keresztény hit apostolának készült is, apránként egészen hozzászokott ahhoz, hogy püspöke egyre nagyobb mértékben halmozza el világi dolgokkal s mindent rá bíz, miközben a várme-

gyék egész során keresztül utazva igaz apostoli buzgósággal azon fáradoz, hogy keresztény hiveinek minduntalan szanaszétjével tántorodó nyáját összerelje. Farkas atya megvult elégedve sorsával. Mégis nem egyszer cikázott keresztül lelkén a gondolat, hogy mily más volna élete, ha mind az a jószág, aminek gondját viseli, az övé volna; ha mint a maga ura, korlátlanul rendelkezhetnék mindennel s nem kellene túrnie, hogy püspöke távollétében az idősebb papok minduntalan beleszóljanak dolgába, korholják olyankor is, amidőn erre semmiféle ok nincsen. De tudta azt is, hogy az ökrök mellől Endre király senkit sem visz el püspöknek s a püspökök udvarában élő papok úgy élnek, mint a szerzetesek, egy-egy falu papja pedig szintén hivei alamizsnájára szorul. Másként van ez a gyepűt őrző vadak között. S ha a Tatur környékén lakók már igazán keresztények és ő lesz papjuk, jobb lesz dolga, mint bárkinek. A lándsások székében mindenfelé nagyobb a szabadság, mint az ország belsejében, ennek megfelelően nagyobb a gazdaság is. Minthogy pedig e távoli vidékekre csak vajmi kevés pap jut, egész sor had kerül a lelkiekben hatalma alá s ő így szinte egy személyben papjuk és püspökük lesz.

Farkas atyát szinte elöntötte a forróság örömeiben, amidőn az előtte föltáruló szép jövőre gondolt.

Mégis türtőztette magát, nehogy püspöke hálátlansággal vádolja, amiért oly könnyen szakad el tőle. S mintha csak a szent engedmességnél fogva fogadná el a megbizást, csöndesen felelt, amire az őszhajú főpap ismét hozzá fordult szavával.

— Nincs senkim, akit oda küldhetnék — mondta a püspök. — Téged sem pótolhat itt egyhamar ember, ha eltávozol. Am előbbre való Isten nyája, mint a mi javaink. Menj el, fiam, a nagy hegyek aljára, erősítsd meg véreidet az igaz hitben.

— Úgy lesz, tisztelendő atyám, amint parancsolod.

S másnap reggel István püspök legkedvesebb papjának nyakába akasztotta láncon csüngő aranyozott érckeresztjét.

— Ha igazán keresztények — mondta még — és te üzenetet küldsz, magam is fölkerekedem a nagy hegyek alá s megnézem ismeretlen báránycáimat.

Ezzel megáldotta a messze földre, ismeretlen veszedelmek közé távozót s Farkas atya a lakó torony tövében várakozó görög kalmárok szekérére ült, akik Ujvárig vitték el. Itt a megyeispán fegyveres jobbagyakat rendelt melléje. Ezek kísérték a szép erdő irdatlan rengetegén át. Tíz nap múlt el azóta, hogy Farkas atya elvált püspökétől s a rengeteg végén tovahuzódó vízvázasztó dom-

bok alá ért, amelyek erdejét rég fölperzselte a túlnan tanyázó magyarság.

A hajnal óta utazók elé csak most tűnt az egetverő hegy s miközben lóháton a domb tetejére igyekeztek, egyre szédítőbb magasságban merültek föl előttük hósipkás ormai. Farkas atya gondolataiba temetkezve, lecsüggesztett fejvel lovagolt kísérői mögött. Csak akkor eszmélt föl, amire ezek a dombhát tetején megállottak. S a szeme előtt hirtelen a magasbatörő, félelmetesen vad hegyóriás egetostromló csúcsai láttára valósággal megborzadt. A pap az Alföldön született, már a Duna mentén sorakozó hegyeket is ugyancsak megcsodálta, amikor először került ezek felé. S most úgy rémlett neki, hogy életében nem látott annyi hegyet, halmot, amely egymás tetejére rakva magasságával a Tatur sziklaóriásait fölérné.

Pompás tavaszi nap volt. A kristálytisza égboltra élesen vésődött be minden csúcs. A sziklahasadékokban megrekedt hó fehér foltjai vakítóan ragyogtak. Lenn az apró halmokkal, dombokkal szegélyezett völgy öln, a kanyargó folyó partján a nap káprázatos fényében valósággal mosolygott a zsendülő rétek üde zöld színe. Egyik-másik domb oldalán szanaszéjjel szórt faházak integettek. Balfelől a házvégek ormára tűzött, fehérre festett cifra kopjafák egész erdeje villogott. Jobb felől a völgy északi

végén hatalmas földvár sáncai sötétlettek. Farkas atya mindebből semmit sem látott. Az egetverő hegy egészen megígizte s miközben egymás hátán a magasba törő, rejtelemmel teli csúcsaira meredt, szívéen egyre nagyobb szorongás hatalmasodott el, lelkén egyre több balsejtelem vett erőt.

— Nem jó sokáig e szörnyű hegyekre bámulni — mondta végre a körülötte álló fegyveresek egyike s Farkas atya elcsodálkozva nézett rá, hogy önmagától szólalt meg, holott az egész úton alig egykét szót tudott kísézőiből kicsikarni. Az ujvári fegyveres jobbágyok már szintén keresztények voltak s ő arról szeretett volna meggyőződni, mennyire erősödtek meg az igaz hitben. Ám bármint faggatta őket, a marcona legények konokul hallgattak. Farkas atya nem tudta, hogyha valamelyik vándorló szerzetes meg is keresztelte őket, ennek távozása után papnak színét is alig látták s most röstelik, hogy oly dolgokat kérdez tőlük, amikről soha nem is hallottak. S amidőn főemberüknek hirtelen megoldódott a nyelve, egyre jobban elcsodálkozott, miközben ez szaporán tovább beszélt.

— Megfájdul a feje, ha sokáig nézi a Taturt. Minden idegen így van vele. Inkább odanézzem uram, le a völgybe. Ehol jobb felé ott van a vár, a nagy őrség tanyája. Erre felénk egymásután jön a Csolt had, a Lök had, a Som és Hór had s a

többiek falva. Ez a szép róna balfelé a folyó mindkét partján, a berek mögötti faluval, a Paprétje. De ha pásztorokkal találkozik és az utat kérdi, Poprádnak mondja, mert tótok az istenadták. No de azért útba igazítják. Mi pedig most visszafordulunk Ujvár felé.

Farkas atya Paprétje felé meredt szemével. A végső két domb között hatalmas síkság tárult föl előtte a távolban s ő pásztásan tagolt mezőiről rögtön fölismerte, hogy mívelt föld, amit lát. A berek tövében elnyuló alacsony házakról is nyilvánvaló, hogy istállók, magtárak s más eféle gazdasági épületek.

— Valóban jó keresztény lehet a lándsások népe — villant föl lelkében a gondolat; mert amerre eddig megfordulnia alkalma volt, az országban mindenfelé csak ott mívelték rendesen a földet, ahol a lakosság már régtől fogva keresztény volt.

— S a lengyel pap ugyancsak jó gazda lehetett — fűzte tovább gondolatait s szívéből egyszerre tova szállt minden aggodalom, lelkéből minden gond, amelytől a rengeteg vadon világában semmiképen sem tudott szabadulni s amely az egetverő hegy láttára még inkább elhatalmasodott egész mivoltán.

Farkas atya lepatтан lováról s kísérőihez fordul,

hogy megköszönje nekik, amiért védelmére szegődtek. A tízfőnyi hadból azonban már csak egy ember áll mellette ez is rögtön lova zablájához nyul, amire leszáll s holmi köszöntés félét mormogva, hirtelen a faképnél hagyja. A pap elcsodálkozva mered a fegyveresek után, kik kezükkel hadonázva, furcsa jeleket vetnek feléje. Csak amire a domb alján eltűnnek, az erdőben eszmél föl. Eszébe jut, hogy a félig még pogány néphez hasonlóan, alighanem ők is félnek tőle, hogy megátkozza őket, ha netalán kedve ellen cselekedtek s mint a táltosak idején, e babonás jelekkel átkai ellen védekeznek.

Farkas atya mosolyogva kanyarítja vállára botra tűzött kicsiny batyuját s egyenesen Paprétje felé tart. De alig halad pár lépésnyire, eszébe jut, hogy mégsem illik egyenesen oda mennie, amikor csak püspöke küldte a lakósság tudta nélkül a lándsások székébe, kik azóta, hogy a lengyel meghalt, talán új papot is szereztek már. S ő ismét elboruló homlokával a vár felé fordul, ahol a lándsások vezére lakik, akinek itt még nagyobb a hatalma, mint aminő az ország belsejében levő várak körül a megyeispánoké.

Tudta és engedelve nélkül fegyveresen más vármegyéből senki sem léphet a lándsások székébe, a lakósság szabad részének is ő s nem a

király a legfőbb bírása. A lánidsások így törvény-napokon nem is igen fordulnak meg a király színe előtt, nem is tud róluk az ország belsejében senki. Csak ha valahol áttöri a gyepűt idegen ellenség, teremnek hirhozók szélvész módjára a király udvarában...

A nap már delelőre lágott, Farkas atya még mindig nem látott keze ügyébe eső falut, holott a dombhát tetejéről úgy látszott, mintha valamennyi alig egy ködobásnyira esnék tőle s egymástól is alig egy futamatnyira. Embert sem látott sehol. Csak amire a folyó partjára ért, ötlött szemébe az erre nyiló keskeny völgyekben egy-egy juhait legeltető pásztor. Az, alighogy rákiáltott vagy magához intette, valamennyi nyáját, kutyáját ott-hagyva, kereket oldott láttára s úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Csak a bozontos szőrű juhászoktyák üdvözölték a túlsó partról veszett ugatással s Farkas atya egyre kedvetlenebbül ment tovább a jobbparton lefelé, de amire órahosszat tartó bolyongás után végre gázlóhoz ért, nem sokat habozott s által kelt a vizen.

Az egetverő hegyet, amelynek szédítően magas ormai után igazodott, most egészen elzártá szeme elől a gázló végében terpeszkedő domb s Farkas atya nem tudta jobbra, vagy balra forduljon-e. Tétován állott egy ideig, majd eszébe jutott, hogy

reggel óta semmit sem evett. Letelepedett a folyó bokrokkal telenőtt partjára és kibontván tarisznyáját, csöndesen falatozni kezdett. Közben a folyó csillogó tükrét nézte, amelynek kristálytisza vizében tarka pettyes halak cikkáztak ide s tova. Úgy elmélyedt a vizek fürge hadának nézésébe, hogy észre sem vette, mint roppan meg körülötte minduntalan egy-egy száraz galy. Csak amire ismét fölkel, rezzent össze. Az egyik bokor sűrűjéből villogó szempár meredt rá, mint két izzó parázs.

Farkas atya riadtan emelte a magasba botját s miközben azt nézte, merre menekülhetne, a vélt fenevadra is sújt, ha ez hirtelen meg nem szólal:

— Bácsi! — kiáltotta rá egy gyermekhang s nyomban erre kétfelé vált a bokor lombja s egy napbarnította ökölnyi gyermek lépett eléje.

Farkas atya röstelkedve ejtette el botját s megsimogatta a bátran melléje simuló kis fiú fejét.

— Ki fia vagy, kicsiny barátom? — kérdezte tőle mosolyogva s alig hogy megmondta nevét a váratlan jövevény, nyomában egész raj apró fiú és leány bujt ki a bokrok mögül.

— Mit csináltok itt? — kérdé tőlük a pap s miközben köréje sereglenek, a legelsőnek elébe került fiú nagy bátran így felel:

— Néztük, mint eszik. Azt hittük, hogy bácsi a

Tópelyec. De hogy megijedt, mindjárt tudtuk, hogy ember, mint mi.

— Mi az a Tópelyec? — kérde elszörnyűkődve a pap.

— A vízben lakik! — feleli egy szöghajú leány. — A pásztorok sokat tudnak róla. Néha kijön a partra s behúzza a gyerekeket a vízbe, ha egyedül járkálnak erre.

— Babona! — mormogta Farkas atya, de eszébe sem jutott megbotránkozni, mivel egész okosnak találta, hogy ezzel riasztják vissza a víz mellől a pajkos gyerekhadat.

— Hol laktok? — kérdezte aztán a gyerekektől s szinte elcsodálkozott, amire ezek jobb felé mutattak s szeme előtt az apránként megkerült domb oldalában egész terjedelmében föltárult a falu, háta mögött Nagy-Örrel, a négyszögletes földvárval.

A kétsorban egymás mellett álló tornácos faházak körül nyoma sem látszott embernek. Csak amire Farkas atya a gyermekek vidáman zsibongó siserahadával nyomában már jó mélyen benn járt, tűnt föl a kerítések mögül egy-egy tarkakendős asszonyfej és csodálkozva meredt az idegen jövevény után.

Az egri püspök papja egészen elmélyedt a gyermekekkel való beszélgetésbe s észre sem vette,

mint bámulják meg a nagyok mindkét felől. Csak amire a vár közelébe ért, állott meg hirtelen. Az egyik ház tornáczáról vén asszony rikácsoló hangja süvített feléje. Gyermekeit vagy unokáját hívta.

— Gyere be, Meskó fiam, hátha garabonciás!

S a gyerekhad erre riadtan szanaszéjjel reb-bent. Farkas atya háborogva meredt a boszorkányképű öregasszony felé, ám hang nem jött ki torkán.

Szive összeszorult. Fejében egymást kergették a gondolatok, miközben még mindig arról töprenkedett, amit a gyermekek szavaiból apránként kihámozott. Valamennyi többnyire lengyel, de keresztény nevet viselt. Azt azonban egyikük sem tudta, hogy mi a templom.

— Hol imádkoztok hát ünnepnap? — kérdezte tőlük, de a gyerekek azt is csak nagysokára értették meg, hogy mit tesz imádkozni.

— A Paprétjén — felelték egymás szavába vágva — a berekben, minden holdfordulatkor, amikor a nagy áldozat van.

— Csupa pogány kifejezés — vélte Farkas atya, de csak a vénasszony rikácsoló szavára ébredt igazán annak tudatára, hogy e nép, amelyet a krakói püspök kereszténynek vél, voltaképen pogány s rossz pap volt, akit megtérítésükre vagy ezután közéjük küldött.

— Még a garabonciásban is hisznek — sóhajtott föl elkeseredve. — Engem is annak tartanak, holott papjuk volnék.

Farkas atyának eszébe sem jutott, hogy az olasz papok köntösében, aminőben ő járt, erre felé még nem fordult meg ember. Bő kázmását viselt, efölött kerek, fekete, ujjatlan köpönyeget, amelyet a hideg szélben egészen vállai köré csavart. Fején széles karimájú kalap volt s a vénasszony kiabálására egymás után künn termő emberek is mindenféle szerzetnek vélték, csak papnak nem.

— A papotok vagyok, jó emberek! — kiáltotta feléjük, amint látta, mily bizalmatlanul kerülgették. — A püspök küldött hozzátok, mert hallotta, hogy régi papotok meghalt.

— Mi az a püspök? — hangzott föl itt is, ott is.

— A mi papunk nem volt csupasz képű — kiabálták mások körülötte s borotvált arcára mutattak.

— A püspök a király embere — felelte Farkas atya — s a magyar papok többnyire mind borotvált képűek.

S a legközelebbi ház kapujában álló vén asszony erre kezeivel motolázni kezdett, mint reggel a távozó fegyveres jobbágyok, akik a lánidsások székéig kísérték. Farkas atya riadtan nézte, mint súgnak össze az emberek, majd a vár felé fordult, amely-

nek hatalmas sáncai mögött az egetverő hegy meredt a magasba.

— Ó bár erre a vén asszonyra szakadna — kiáltott föl kétségbeesésében, amidőn látta, hogy miatta nem tud boldogulni a nyilván még most is pogányságban tévelygő emberekkel.

— Hiába átkozódol! — rikácsolta erre a vén asszony. — Meg véd ám a jel.

S ezzel tovább motolázott kezével. A többi asszonyok is követték példáját. Csak egy jóképű öreg férfi állt előtte s nézte fürkésző szemmel.

— Vezess, fiam, uratokhoz, Som vezér fiához! — fordult most a bosszú szavával Farkas atya.

Az öreg ember vállát vonogatta, majd olyasmit mondott, hogy hiába vezetné, mert a vezér s a szabad lándsások mind már harmadnapja medvevadászaton vannak s még asszonyaikat is magukkal vitték.

— Fiam! — szólalt meg ismét a pap s amidőn a távolabb állók erre vihogni kezdtek, az öreg ember méltatlankodva mordult föl:

— Eb a fiad! — mondta.

Farkas atyában fölforrt a vér, a szabad magyarok tüzesen lobogó vére, amelyet pap létére sem tudott megtagadni. S látván, hogy szolgarendű nép, amellyel dolga akadt, büszkén kiegyenesedett s még szorosabbra vonva maga köré bő redőkben

aláomló köpenyét, dacosan a rajta nevetők felé tartott. Az emberek kitértek útjából.

Néhány asszony a vár felé futott, hogy hírül vigye az őrségnek, mily furcsa idegen vetődött köréjük. Az új király küldte, akiről már a télen is azt rebesgették a lándsások székében, hogy a másik hit hive s el akarja őket tiltani attól a hittől, amelyet már apáik is követtek.

A falu mindinkább megelevenedett. Mindkét végén egyre újabb és újabb csapatok bukkantak föl. Farkas atya nem tudta fölfogni ésszel, hogy honnan a föld alól teremnek itt. Nem tudta, hogy az alacsony dombon túl egymást érik a lándsás hadak falvai, amelyeket a vízvázasztó magaslatairól nem látott.

Asszonyok, férfiak, gyermekek, leányok, egyre nagyobb számmal sereglettek köréje s ő egy faluvégi ház gerendafalához húzódott, hogy hátulról meg ne támadják.

— Ki fia vagy? — kérdezték ekkor néhányan, kik újabban jöttek oda.

— Az igaz hit papja! — felelte Farkas atya bátran s még mindig háborogva, imígyen folytatta:

— Közétek jöttem, hogy megtartsalak benneteket az igaz hitben. De látom, hogy rég eltántorodtatok ettől, vagy talán mindig eb hiten voltatok. Szóba sem álltok velem, az igaz hit papjával, mely

hit ma már minden igaz magyar hite. Ha magyarok volnátok, meghallgatnátok. De ti talán már nem is vagytok magyarok. Magyarul beszéltek ugyan, ám erkölceitek, köntöstök, sőt már arcotok is idegen, tót, lengyel, avagy nem tudom mi.

— Mégis csak a táltosok fajtájából való s az ősi magyar hitről prédikál — vélték a várjobbágyok, akik az asszonyok hívására termettek künn. S a fegyveresek egyikének sem jut eszébe, hogy a jövevény védelmére keljen, amidőn szavai nyomában a nép körülötte egyszerre háborogni kezd.

— Üssétek agyon! Hadd vesszen a táltos! — kiabálták mindenfelől s a botok, balták és füttykösök egész erdeje mered a magasba.

Egy tajtékozó száju suhanc már-már feléje sujt. Farkas atya elhárítólag emeli magasba karjait, köpenye lecsúszik válláról s mellén hirtelen megvilan a láncon lecsüngő kereszt. A nép visszahőköl.

A pokoli lárma hirtelen elhal. S alighogy a háborgó tömeg észére tér, mint egy ember, harsogó zúgással az elhalt papjától tanult énekekre gyujt:

Üdvösséges szent keresztfa,
Mindnyájunk édes oltalma.
Hozzád fohászkodunk,
Kik bűnösök vagyunk.

Farkas atya lekapja kalapját. Szeméből özönével omlanak alá könnyei. Ajka tétován mozog, szívé-

ben azonban buzgó fohász kél. Egész valójában megrendülve mered az egetverő hegy csúcsai fölé s ad hálát Istennek, amiért elhárította fejről a veszedelmet, holott ide utaztában szüntelen hiú világi dolgokról töprenkedett, a gyermekek csacska beszédje alapján aztán eleve pogánynak vélte a népet, amelynek papjává szemelték ki s eszébe sem jutott, hogy a kereszt jelével férközzék szívéhez.

A JÖVEVÉNYEK SZAMARA.

Szombat este volt, virágvasárnap szombatja. Az egetverő hegy havas ormai a búcsuzó nap bíborfényében úsztak. Lenn, a hullámosan dombokkal teleszórt vidéken szintelen félhomály terjedt szét. A házaik előtt üldögélő lándzsások még sem tértek be, holottan a szél egyre hidegebben süvített végig a nagy-utcán.

A közelgő húsvét a tavasz ünnepe. Az egetverő hegy alján azonban a fák zörgő tárgalyain rügynek még nyoma sem volt s a legények, akiket még hajnalban küldtek szanaszéjjel, szintén mind üres kézzel szállingóztak vissza.

— Fia barkát sem találtunk! — híresztelték Nagy-Eörön végig. A házak tornácain pár pillanatra félbenmaradt a tisztogatás, a dézsák s egyéb edények mosogatása.

— Hija lesz a holnapi szent ünnepnek — mondogatták egymásnak szomorúan az ott szorgoskodó asszonyok, leányok s a kerítésre könyökölve hallgatták, hogy miről folyik a szó odakünn.

— Fenyűgallyal megyünk a templomba — hajtogatták a házak előtt ülő férfiak.

— Most tíz esztendeje ép így volt. A füzes csak pünkösdtáján fakasztott barkát.

— Bezzeg, a jövevényeknek lesz barkájuk, meg-lássátok!

Egy idősebb legény mondta ezt, az alvégi házak elseje előtt, ahol Bence lakott, a várórség tizedese.

— Vajjon hogy szereznék? — kérdezte az öreg lándzsás vitéz s szomszédai is kíváncsian meredtek a tagbaszakadt legényre, aki a hegyek közt elejtett zergét vállára kanyarítva, hetykén állott előttük. A legény Izsák volt, a Hór-had leghirhedtebb embere, ki ünnep szombatján sem röstelt vadászni, holott ráadásul még nagybőjt ideje is volt.

— Hogy szereznék? Hát ahogy a kőből aranyat facsarnak, a szíkes földből rétet nevelnek, urunkat, Dienes vezért lóvá teszik s maholnap mindnyájunkat megnyergelnek.

— Boszorkánysággal! — tódított gazdája szaván Izsák tarfejű kísérője. Ám a szabad lándzsások görbe szemmel néztek rá, mert szolgarendű volt, akinek csak akkor illik megszólalni, ha kérdezik. A legény hirtelen elhallgatott. Gazdája annál szaporábban ontotta tovább a szót.

— Papnak is beválnék, ha kezejárása nem volna oly hirtelen — vélte az egyik öreg.

— S ha a nagy hegyek között meg nem szokta volna a nagyotmondást — tette hozzá Bence tizedes s aztán hirtelen fordítva szaván, Izsák homloka felé bökött ujjával.

— Hát azt a kék foltot hol szerezted, öcsém? — kérdezte.

— Az ám csak a boszorkányhistória! — hangzott a felelet s alighogy a cifra eset elmondásába fogott, a bőrkucsmás, szakállas férfiak egész sokadalma sereglett össze a nagy hangon beszélő Izsák köré.

— Túl a gyepűn jártam a minap. Jócskán este volt, amire hazafelé kerültem. A szorosban pihenek egyet s imhol vidám kolompszóval egy lejbiczi jövevény hajtja a hegyen lefelé teheneit, melyeket lengyel földön szerzett. Mentül inkább közeledett, a kolompolás csodálatoskép annál gyöngébb lett. Odanézek. Hát nem kötözgeti le sorra a kolomposkat barmai nyakából?

Az ám — villant eszembe. — Túl akar járni a vámos eszén. Mert tudjátok, hogy ha maguk szabadon járhatnak-kelhetnek is székünkön keresztül, barmaikért a jövevények is vámot fizetnek. Kerülők egyet, hogy észrevétlenül nyomába szegődhessenek. S imhol ahogy az út sővényes része mellé érek, nyoma sincs sehol tehénnek. A jövevény a sok kolompot zsákba kötve vállára veti, körülötte meg tehének helyett csupa asszony és leány ballag.

— Hol szerezte ezeket urambátyám? — kérdem a jövevénytől. Nem értett meg az istenadta. Csak mire kézzel-lábbal is megmagyaráztam, bökte ki, hogy rokonai vagy afélék s messzi hazájukból érkeztek most.

— Falamandriából? — kérdezték néhányan hallgatói közül.

Izsák bólintott egyet s nyomban tovább folytatta:

— A vám elé értünk. Tehenek e némberek — súgom Ábris mesternek. — Magad pedig len ökör vagy — feleli a vén publikánus. Azt hitte, kötekedni akarok vele. Ha nem a keresztapám, bezzeg beléje fojtom a szót. Így azonban továbbmentem a jövevény asszonynepe után. Az egyik szemrevaló leány mellé szegődtem. Teszem neki a szépet s ihol tehénmódjára bög. Átkarolom derekát s ebben a pillanatban ismét tehénné válik, nekem ront. Homlokodon döfött szarvával s én az árokba fordultam. Amire eszméletre térek, senkit sem látok többé, csak túlhan a folyó felől hallatszott egyre távolodva a kolompok szava.

Izsák elhallgatott. A köréje gyűlt lándzsások egy ideig némán meredtek rá, nézték a foltot, amely homlokán kéklott. Kisvártatva azonban hevesen vitatkozni kezdtek arról, vagy-on-e igazság abban, amit izgága társuk elmesélt. Sokan elhitték neki, amit mondott, aminthogy az emberek általában

szívesen hisznek el minden rosszat arról, akit nem szeretnek. S a jövevényeket a lándzsások csaknem mind szinte gyűlölték. Csak a mult nyáron termettek itt, özönlötték el székük környékét, mint a sáskák. Senki sem tudta, hogy honnan jöttek. Csak amire robotba akarták őket fogni, mint a Szepesség többi idegen nyelvű lakóit, csak akkor sült ki, hogy Géza király hívására termettek itt messzi tengerek partjáról s hogy királyuk az övékhez hasonló szabadságot ajándékozott nekik. S a furcsa köntösű, viharverte szikár népség alighogy a lándzsások székének szomszédságában napi járőrföldön sátrakat vert, nekirontott az őserdőnek, gyökerestül irtotta azt. Túrni kezdte a földet; Paprétjén túl árkokat ásott s a folyó vizét a szíkes pusztának vezette. Még jóval a tél beállta előtt faházai is fölépültek. Közben fiatalabbja ráért arra, hogy vállán csákánnyal az egetverő hegy sziklafalait is megbolygassa s messzire riassza a zergéket, amelyekből a szabad lándzsásnép java élelve kilt.

Már egészen besötétedett. A Nagy-Eőr végében disputálók lármája még sem szűnt meg s talán reggelig is eltart, ha Gedeon, a Lők-hadból a nagy zajra arra nem kerül. A fiatal legénynek a várban akadt dolga, Dienes comesnél s most hazafelé, a szomszéd faluba igyekezett. Bence háza előtt ép

arról folyt a szó, igaz keresztények-e a jövevények, avagy eretnekek? Izsák váltig hangoztatta, hogy pogányok. Boszorkányságuk is azt bizonyítja.

— Miféle boszorkányság? — kérdi elcsodálkozva a lándzsások közé toppanó Gedeon s egy fiatal legény elmondja a Hórhadbéli cifra históriáját.

— Izsák! — tör ki az újonnan jött szivéből a méltatlankodás — ismét hazudozol? Jól tudom ám, hogy flammandus leánytól ered a kék folt homlokon. Ám Lejbicon szerezted.

A lándzsások fölkacagnak s nevetésük valósággal harsogó lesz, amire Gedeon elmondja, hogy egy ital vizért tért be egy lejbici házba, amikor a férfinép künn az erdőben dolgozott s egy fiatal leány kólintotta föbe rokkája boldogabb végével, amikor reá támadt, hogy megcsókolja.

— Az ám! — fakadt ki dühtől fuldokló hangon Izsák — talán épen a te Gödölyéd volt az.

Most Gedeonon vett erőt az indulatok árja, amiért ismét Gödölyének csufolta a szép Gődült, a szegény árvát, akinek apját alighogy idejöttek, még az ősszel ütötte agyon a hegyek között egy lezuhanó szikla, miközben többedmagával aranyérc után kutatott. A leány még régi hazájában vesztette el anyját s most egészen magára hagyatva éldegélt a kicsiny viskóban, amelyet apja csak ideiglen

való lakásnak tákolt össze. A minden idejüket szinte mohó szorgoskodásban eltöltő jövevények nem igen törődtek az árván maradt leánynyal s Güdül a lándzsások falvaiba járogatott fonni, szőnni, varrni. Ügyes keze volt s a lándzsások asszonynépe meg is szerette. Mindazonáltal útja még most sem lenne bátorságos, valahányszor Lejbicről, a jövevények új telepéről a lándzsások székébe jön át, ha Gedeon szive nem esik meg sorsán. A lándzsás falvak zabolátlan gyermekhada nem egyszer kergette meg a védtelen leányt, aki a gyűlölt jövevények közül való volt. Csak azóta van nyugalma tőlük, hogy Gedeon néhány nyomába eredt vásott legénykét alaposan elpüfölt.

Güdül akkor könnyes szemmel hálálkodott jószágáért. Gedeon szóba sem állhatott vele azóta. Mégis mintha láthatatlan gondviselése lett volna, mindig módját tudta ejteni, hogy segítségére legyen, ha valamire szüksége volt. A lándzsások jól tudták ezt. Rokonsága pedig ugyancsak aggódott, hogy még feleségül veszi azt az ágrólszakadt leányt. A Hórhadbéli Izsákon kívül azonban senkinek sem volt bátorsága ahhoz, hogy gyöngéjét szemére hányja. Gedeon a lándzsások legelőkelőbb csalá dai egyikének sarja volt s Izsáknak is torkára forrasztja a szót, ha méltó ellenfélnek tartja vala s ha ennek szószátyárkodásáról el nem tereli figyelt-

mét a folyó tulsó partján hirtelen föl villanó fáklyafény.

A többi lándzsások is mind oda fordultak s elcsodálkozva nézték a távoli rött fényben kibontakozó furcsa föl vonulást. Pár száz főnyi férfi haladt szép sorjában a tulsó parton, vállukon hatalmas vesszőnyalábbal, kezükben fáklyával.

— Barkát visznek! — kiáltott föl meglepetten néhány élesszemű lándzsás legény.

— És szamarat! — rebegették kisvártatva elcsodálkozva mind.

S csakugyan, amint a menet pár pillanatra megállt, szétbomló sorai mögül cifrán fölszerszámozott számár tünt föl a fáklyák rött fényében. A jámbor állat megcsökönyösödött, csak amire mindenfelől a barkanyalábokkal ösztökélni kezdték, kocogott ismét tovább s kísérői ajkán furcsán hangzó nyelven ismét föl harsant a dal. A lándzsásoknak olybá rémlett énekük, mintha versbeszedett keréknyikorgást hallanának.

Csak Gedeon értette meg, hogy miről szól daluk, holott voltaképen ő sem tudott flammandusul. De ismerte a népet, amelynek férfirésze, mint a juhnyáj, jóban-rosszban összetart, fegyvert nem visel, két keze munkájával azonban alighanem tovább fogja megtartani szabadságát az egetverő hegy alján, mint az ijjával, kardjával ébredő, ezzel

nyugovóra térő lándzsások szabad népe. S miközben az öreg lándzsások gúnyosan tapasztották be tenyerükkal fülüket, a Lőkhadbeli fiatal legény szóltanul faluja felé indult s elgondolkozva hallgatta a jövevényeknek egyre távolodó s a távolból gyermekek önfeledt énekléséhez hasonló elhaló dalát:

Vej leven vrei, vej leven blei
Op dez lands dírbén grond
Ont vorsteld án de slavnerei
Zein vej dór éndrakt grót en vrei.

★ ★ ★

Másnap már hajnalban valóságos nyüzsgés támadt a ködbe burkolózó Tatur hegy környékén. Az egymással ellenkező irányba törekvő két folyó völgyéből seregestül kerekedtek föl az emberek s igyekeztek ki a lándzsások székén keresztül, ki ennek határai mellett szent Béla püspök temploma felé, amelyet a lándzsások széküknek Nagy-Eörrel szomszédos határán még Farkas atya idejében, több mint félszáz esztendeje kőből építettek, amint azt szent István király törvénye minden tíz falura nézve elrendelte.

S amire az egetverő hegy ormai kibontakoztak a köd árjából, a széles dombhát tetején egymagában ég felé törő templom környékén akkora sokadalom háborgott, aminőt a Dunántúl régi városai-

ban is csak vásárok idején lát a világ. A templom maga kicsiny volt s még a falaiból kiugró köhorgokba akasztott és sátorszerűen cölöpökhöz kötött ponyvák alatt is csak a lándzsásnép asszonyrésze fért el. A férfiak, a jövevények, akiknek még nem volt templomuk, a domb oldalát lepték el. Türelmesen lesték Pétör atya és diakonusai jöttét, aki Paprétjéről lóháton előbb Nagy-Eörnek kerül s onnan Dienes vezér s a lándzsáshadak főembereinek kíséretében indul a szentmisére.

A folyóra nyíló kicsiny völgyek még egyre ontották a hiveket, a kik ünneplőben, kisebb nagyobb csapatokban a templom felé igyekeztek. A magyarok férfi- és asszonyrészének köntösei szinte ragyogtak az arannyal, ezüsttel kivarrt sujtástól. Annál szürkébben festettek a jövevények; az asszonyok, leányok fehérbóbitásan, kámzsához hasonlatos szürke palástjukban, a férfiak szintén bőre szabott fekete posztóruhájukban, kerekkarimás kalappal fejükön. Ám ezúttal senki sem gúnyolta őket furcsa formájú köntösük miatt. A lejbici jövevények Újvármegyéig jártak barkát keresni s hogy bőségesen szedték meg magukat ezzel, a lándzsások asszonynépének is juttattak a megszentelésre váró bolyhos galyakból, a melyek a jámbor hivek házat mindenféle nyavalya ellen megvédik.

Izsák, a Hórhadbeli izgága legény hiába áskáló-

dott a jövevények ellen, akik szép sorjában a domb alján helyezkedtek el. Bármily cifra históriákat eszelt is ki, senkit sem sikerült rájuk uszítania. Csak amire utolsó csapatjuk is megérkezett, kezdett nyugtalankodni a magyarság templomon kívül rekedt része.

Vagy harminc főnyi csapat volt. Csupa férfi s tejfelesképű fiú, cifra ruhákba öltözve, mint a papok. Két fehéringes fiú a fölbokrétázott szamarat vezette, amelyet a nagyeöriek már az előtte való napon láttak.

— Vajh mit akarnak ezzel a vemhével? — kérdezték elálmélkodva egymástól a lándzsások.

— A templomba viszik! — kiáltotta a domb alján Izsák s hirtelen egész emberáradat hömpölygött feléje, hogy meghallja, amit beszél.

— Pogányok azok — folytatta ez szokása szerint nagy hangon — vagy legalább is eretnekek. A szamarat a templomba viszik s a szentmisén a pap helyett ma ez kapja meg a mi Urunk Jézus szent testét. Azt mondják, hogy virágvasárnapján számár vitte be Urunkat Jeruzsálem városába. Ennek emlékezetére ők minden virágvasárnap szamarat áldoztatnak meg.

— Bolondokat beszél! — kiáltották a lándzsások sorában némelyek. Ám a többség elhitte, amit a világlátott Izsák mondott. A mordképű legény

ujjongó szívvel sietett a templom felé, hogy tovább hintse a maszlagot. A domb alján álló magyarok pedig halkán tanakodni kezdtek egymással.

— Hát Pétör atya megteszi ezt? — kérdezték sorra.

— És vezérünk tűri?

— Tudjátok, hogy mindent a király kedve szerint cselekszenek s Géza királynak a jövevények mindeneknél előbbrevalók.

Izsák kotnyeles szolgája hangoztatta ezeket s a háborgó magyarok már észre sem vették, hogy nem szabad emberre hallgatnak. Néhány lándzsás a jövevények cifraruhás csapatjához sietett, hogy szép szóval s szamarastól távozásra bírja. A jövevények egy kukkot sem értettek abból, hogy mit akarnak, csak sejtették, hogy a szamár ellen van kifogásuk; de eszükágában sem volt, hogy elvezessék.

Szabadságukra gondoltak, amelyet Géza királytól kaptak s melynél fogva mindennemű szokásukhoz is szabadon ragaszkodhattak. A szamár templomba vezetése virágvasárnapján pedig szintén ősi szokásuk volt.

— Dobjuk őket szamarastól a folyóba! — kiabálta az ismét lenn termő Izsák. A vérmesebbek meg is teszik, hia Nagy-Eör felől föl nem rian a kürtszó, jelezve a pap s Dienes vezér jöttét.

A háborgás elhalt, minden szem Nagy-Eör felé meredt. A reggel párás levegőjéből mindjobban bontakozott ki a káprázatos kép: Pétör pap aranyos ruhájában, hófehér lován, diakonusai hasonlóképen, körülöttük a legelőkelőbb lándzsás családok fiai bíborszín apródruhában, mögöttük a vezér ezüstpánczélban, nyestprémes, sastollas kucsmával a fején, vállán párdücbőr kacagánnyal, amelynek csatján diónyi gyémántkő ragyogott. A pap és kísérete, a comes s a nyomában koromfekete méneken ülő lándzsás főemberek s válogatott fegyveres legényeik lassú ügetéssel közeledtek a templom körül hullámozó sokaság felé s a jövevények ajkán harsogó riongás kél, amint a domb aljára érnek s leszállva lovaikról, gyalogszerrel mennek föl a templomba. A magyarokat is elragadja a rajongás uruk iránt, akit papjukhoz hasonlóan maguk választanak s aki székükben legfőbb bírójuk, élet és halál ura. Amidőn azonban az előkelők nyomában a jövevények kicsiny csapatja is a templom felé tereli szamarát, a kettévált sorok egyszerre összecsapódnak s a jámbor állatra, kísérőire a csapások egész özöne zúdul.

— Mi dolog ez? — kiáltja a magasból Gedeon vitéz, aki szintén ott volt a comes kíséretében.

A domb alján a szamár közelében észrevette Izsákot s miközben a lándzsás előkelőségeket egy-

másután elnyelte a templom cifrafaragványos oszlopos kapuja, ösztönszerűleg visszafordult.

— Miért nem engeditek föl a vendégeket? — kiáltja ismét s ércesen csengő szavára pillanatra elhal a zaj.

— Nem akarjuk, hogy e szamarat áldoztassák meg! — hangzik aztán itt is, ott is körülötte s Gedeon háborogva furakodik keresztül a tolongó sokaságon, hogy a jövevények ellen támadókat megnyugtassa.

— Már ismét az az izgága ember lovalt föl beneteket! — így szól s Izsákra mutat. — Jó keresztények ezek, mint ti. Nem követnek el gonoszságot a számmal. Csak passiójáték leszen. Megmutatják, mint vonult be Krisztus Urunk Jeruzsálembe. Ha nyugodtan nézitek, azt is meg fogjátok látni, mint szenvedett és halt meg érettünk.

A lándzsások jámbor népe csodálatoskép egyszerre megnyugodott s röstelkedve bár, szótlanul nyit utat a jövevények szamarának. Izsák dül-fül mérgében s hogy az rontotta el csinyjét, akibe sohasem sikerül belekötnie, vérbenforgó szemekkel néz körül, mintha keresne valamit, amit a büszke lándzsás legény fejéhez vághatna. Tekintete megakadt Güdül bájos alakján, aki pártfogója s titokban szive vitéze láttára furakodott előre, hogy lássa, nem-e támad baja, amiért kikezdett a háborgó néppel.

— Hát a Gödölyédet nem vinnéd a becsületes magyar asszonyok közé? — szólal meg gúnyosan ellenfele háta mögött. Gedeon visszafordul s amint Güdülre néz, akire Izsák ujjal mutat s aki szégyenében szomorúan süti le bíborszinre gyulladt arcát, iszonyú fölháborodás vesz erőt egész mivoltán. Már-már fölemelte öklét, hogy irigye arcába sujtson ezzel. Kaján vigyorgása láttára azonban megundorodik ez embertől s csak annyit mond:

— Aljas szolgavér!

Izsák anyja szolgarendű asszony volt, de csak kevesen tudtak erről s azok sem merték szemébe mondani. Hogy most leggyülöttebb ellenfele az egész világ előtt föltárja titkát, amelyet ő rejtegetett a leggondosabban, zabolátlan vére egészen elhatalmasodik rajta. Féktelen dühében semmit sem törődik azzal, hogy Gedeon vitéz már hátat fordított neki s vadásztőrével feléje sujt.

Halk sikoltás s nyomában a kedvese elé ugró szép Güdül keblét járja által a föl villanó vas. A közelben állók ereiben elhül a vér. Néhány lándzsás s egy-két férfi a jövevények közül vállán ragadja a gyilkost, egyazon akarattal gúzsba köti s lelöki a domboldalon.

A templomban fölrián az ének, harsogó zúgása betölti a kívül állók szívét is s ellenállhatatlanul ragadja magával. Gedeon vitéz nehányad magával

fölemeli szépséges megmentője tetemét s s Nagy-Eör felé viszi. Izsák fogát csikorgatva mered utána. Ordítani szeretne, de a jövevények egyike betömte száját. Majd az egetverő hegy felé mered s homlokát hideg verejték lepi el. Látja a halál szikláját, a legszélesebb csúcs oldalából kiugró hegyfokot. Alighanem odaviszik föl, ha a vezér ítelt. Senkisé fogja bántani, csak ott hagyják elevenen a keselyűk martalékául, amint azt a lándzsások sehol meg nem írott, de mindenfelé ismert törvénye rendeli azokkal szemben, akik védtelent orvul gyilkoltak meg.

A KINCSKERESŐK.

A déleesti zsolozsmáknak vége volt. A lejbici fatemplom körül apróbb-nagyobb csoportokba verődve beszélgettek a város jövevény lakosai, vagy amint őket a lándzsások székében nevezték: a vendégek. Még csak törték a magyar szót, a lándzsások egy emberöltő alatt mégis megszokták az idegeneket, akiknek jöttével valóságos fölfordulás keletkezett székük környékén. Nem volt kifogásuk többé az ellen, hogy gyökerestül irtják az erdőt s a zergéket tova űzve kalandoznak csákányaikkal a hegyek között. Szinte mohó munkásságuknak ők maguk is hasznát látták. Vásárhelyen is (a mai Késmárkon), ahol szent Mihálykor jó sokáig csak a hegyek lankáin bujdosó pásztornép kereskedett sajttal, juhbőrrel s gyapjával, most három ország kalmárnépe csődül össze sokadalom idején s a messzi Damaszkus pengéin, a szaracénusok selymén kezdve, mindenféle portékát kínál, ami a lándzsások férfi- és asszonynépe szemeszájának kedves.

S vasárnaponként a lándzsások székében mind sűrűbben fordulnak meg a vendégek; az ő városaikban is csapatostul teremnek látogatóba a magyarok, különösen a fiatalabb legények, akik azóta, hogy a néhai jó Dienes comes fia is flammandus lányt vett feleségül, mind sűrűbben kerekednek a jövevények közé, háztűznézőbe.

Imre vitéz, Csoltfalu legderekabb legénye is ilyen dologban sántikált s miközben a zsolozsma végeztével a férfiak nyomában a fatemplom kapuján szép sorjában kifelé vonult Lejbic asszonynépe, szívdobogva leste Hjelnát, magyarán Ilonát, az aranyhajú tündért, aki farsangkor teljességgel megbabonázta s akivel már jól meg is értették egymást. Azaz még volt egy vitás kérdésük s a mosolygó képű, valójában mégis oly megfontolt lelkű fiatal leány most is ezt kezdte kerülgetni, amikor a legény anyja biztatására hozzájuk csatlakozott.

— Menjetek előre, fiaim — mondta a tisztes matróna, alig hogy a templom kapuján kiléptek s a künn várakozó Imre, az asszony biztató intésére süvegét megemelve, elébük állott. Hjelna anyját nagybátyja, Rudger mester kísérte, aki az egetverő hegy egyik délnyugati hágóján aranyércet talált s a bányát többedmagával évek óta műveli, anélkül, hogy az érc szüntelen turzása köz-

ben fogytán volna. A Stole birtokosának és társainak gazdagságáról a lándzsások székében mesés hírek keringtek, a vendégek is nagyrabecsülték s ha mostani főbirájuk meghal, alighanem őt választják meg comesnek helyébe.

— Nekünk is jobb dolgunk volna, ha irigyelt, hatalmas és gazdag ember lennél, Hendrik, én szívem vitéze! De ti mind büszkék vagytok s megvetitek a kincskeresést.

Imre némán hallgatta kedvesének szive ellenére való dolgokról szóló s mégis oly édesen csengő szavát. Már közel jártak Hjelnáék cifra faragványokkal ékes emeletes faházához, mégsem felelt. De amire kedvese és az asszony biztatására betért a házba s ők ketten a nagy szoba lantornás ablakú kiugró erkélyére ültek, megoldódott nyelve s Hjelna pár pillanatig szinte szédelegve hallgatja rajongással teli szavait.

— Ha enyém leszel, édesem, nem ösmerek gazdagabb embert magamnál. Aranyhajadnál drágább ékességről álmodni sem tudok. Ha úgy szeretsz, mint én téged, boldogságunk akkora kincs leszen, aminőt bölcs Salamon király sem látott. Van szabad portám, hat eke földem, rétem, erdőm, elegendő jobbágyom, lovam s ökröm. Van erős károm s nyilamtól nem menekül vad, ha nekiröpítem. Hajdan való jó édes anyám ládája tele vont

arany selyemköntösökkel, drágaköves násfákkal, bogláros pártákkal. A tied lesz mind! Mit akarsz még, én édes szívem?

— Azt akarom — felelte Hjelna kipirultan — hogy az én férjem legyen a legkülönb a vendégek s a lándzsások sorában.

— A lándzsások nem gazdagsága szerint becsülik meg az embert.

— Hogy téged válasszanak majdan comesüknek.

— Ha semmim sincs is, azzá lehetek. Nemzet-ségem ősi, szíveim helyén van, eszem is elegendő.

— De lásd, a mi népünk előtt annál nagyobb az ember becsülete, mennél több a kincse.

— Kalmárlelkek! — gondolta a legény, de nem akarta kedvesét megbántani s azért csak annyit mondott:

— Minálunk meg annyit ér az ember, amennyi a becsülete.

— Hendrik! — sóhajtotta most panaszosan a lány. — Hát semmit sem teszel kedvem szerint? Nem akarod, hogy enyéim szeme elé is büszkén állhassak, ki feleséged leszek?

— Ha akarod, fölveszem a keresztet — hangzott komolyan a felelet. — Béla királyunk seregéhez szegődöm, ki esztendőre, tavasszal indul útjára, hogy a pogány hatalmát a Szentföldön megtörje. Sokan készülnek oda közülnk. Kit szíve buz-

galma késztet, hogy küzdjön hitünkért, kit ennek keserve. Akadt köztük olyan is, aki harcok viharában szerzett zsákmányával akarja visszaváltani az izmaeliták kezére került atyai örökét.

— Hendrik! — szólt közbe remegő hangon a lány.

— Ilona, édes! — folytatta tüzesen a legény. — Elmegyek én is. Neveddel ajkamon küzdök kétkézre fogott jó kardommal. Zsákmányt is szerzek s árán megvásárlom Bizanc minden bíborát. Garadával veszek zománcos ékszereiből is. Téged ékesítlek föl mindezzel. Büszkén állhatsz majd tieid elé e fejedelmi fényben s uradnak azonfelül hős hire leszén.

— És ha elesel e háborúban? — kérdezte most hirtelen elsápadva a lány.

— A menny dicsősége lesz osztályrészem. Hiremet szárnyaira kapja az igricek éneke. Ez fog kísérni életed útján és vigasztalni, míg ismét nem találkozunk, oda fönn.

Hjelna sírva fakadt. Zokogására a nagy szobában terem anyja, de hiába faggatja, hogy mivel bántotta meg szive vitéze. A lány nem felelt. Csak amire ismét magukra maradtak, kérte mohón jegyesét, hogy ne is gondoljon a keresztes háborúra.

— Meghalnék bánatomban, ha esztendőig távol

volnál, holott egy félév még és egymáséi lehetünk.

— No jó — felelte a férfi — de te sem kívánod többé, hogy a kincskeresőkhez szegődjem?

Hjelna sóhajtott egyet s aznap nem unszolta többé Imrét, hogy az aranyat keresők sorába álljon. Ezek minden hétfőn csapatostul kerekednek föl a hegyek közé s csak szombat este térnek ismét, ki csüggedten, ki még tüzesebbre gyulladó reményekkel szívében, vissza.

Ám, ami egyszer a nők fejébe fészkelődött, azt emberfia bajosan veri ki onnan. S egy hét múlva, a következő vasárnapon a büszke lándzsás legény is beadta derekát s másnap elsőnek termett Lejbic piacán, ahol a belfried, a várostornya tövében, a kincskeresők hétfőnként gyülekezni szoktak.

S a csapatnak, amelyhez Imre vitéz szegődött, maga Rudger mester volt a vezetője. Ez rég nem szorult ugyan többé kincsekre, de mindenben kedvére igyekezett járni vendégtársainak s szívesen vállalkozott vezetésükre, amidőn egy közel harminc főnyi csapat erre fölkerte.

Nyár derekán volt, amikor a Szepességen a vetés még zöld s a nagyobbára földműveléssel foglalkozó vendégeknek amúgy sincs sok dolguk. Lejbicről aznap szinte minden épkezsláb férfi a hegyek közé igyekezett. Egyik csapat a másik nyo-

mában indult útnak, ki gyalogszerrel, ki a sátrakkal és egyéb holmival megrakott szekereken, ki számárháton. A szamarakra nagy szükségük volt, mert a hegy alján a szekerekről ezek hátára került a sok holmi, amelyre az egetverő hegy kietlen sziklavilágában való s napokra terjedő tanyázásuk közben szükségük volt.

Hjelna örömtől dobogó szívvel állott házuk galambdúcos kapujában, nézte szive vitézét, aki szöges talpú csizmájában, vállára kanyarított subával, hátán jókora gerelynyalábbal s jobbjaiban szöges végű ölnyi bottal ment Rudger csapata élén s süvegét lóbálva köszöntötte kedvesét. A lány önfeledten integetett kicsi kezével, míg az egész csapat el nem tűnt a lejbici utca végén. Ekkor egyszerre, maga sem tudta miért, hirtelen elkomorodott s előszedve rokkáját, házuk ablakos erkélyére ült, amelyről egész nagyságában tárult szeme elé az egetverő hegy. S amint a lány tekintete végig síklott az egymás mellett sorakozó havas csúcsok hosszú során, szive ösztönét követve, fogadást tett, hogy itt fog ülni naphosszat, amíg kedvese vissza nem tér.

— Vigyázni fogok rád, te hatalmas hegy — rebegte babonás bohóságában — hogy ne bántsod, akit szívem szeret. S ha szépen nézek rád, úgy-e föltárod a szerencsét, mely sziklaóriásaid között

rejlík? Hisz ő is mindent megtesz, ha esedezőleg emelem rá tekintetemet...

Déltájban már a harsogó vizeknél járt a kincskereső csapat. Az öregebbek ott szerettek volna maradni, ám Rudger mester rövid pihenés nyomában újra fölriasztotta embereit.

— Tovább, tovább! — mondta. — Az arany nemes fém s mint a nemes lélek, mindig magasra tör.

S a Nagyapónak nevezett formátlan, széles hegy-csúcs oldaláról letérve, az egész csapat átgázolt a patakon, mely itt, a törpefenyők haragos zöld foltjait kerülgetve, csöndesen áramlik tovább, holott alább, az óriásoknak való lépcsőkre emlékeztető sziklákról alázúdulva, harsogó zúgásával az egész erdőborította völgyet betöltötte. S hogy apránként elhalt mögöttük a víz háborgó morajlása, az egyre magasabbra törekvők ajkán ismét megeredt a beszélgetés. Miklós, a lejbici szűcs-mester fia, aki már a hegyalján szegődött melléje, nyakatekert magyar nyelvű kérdéseivel ismét ostromolni kezdte Imre vitézt s ez a lándzsásoknál szokatlan türelemmel felelgetett, sőt valahányszor kedvesére terelődött a szó, valóságos lelkesedéssel beszélt. Az öregebb vendégrendbeli férfiak, akik

mögötte ballagtak, el-elmosolyogva hallgatták a rajongó dicséretet, amellyel a szépséges Hjelnát elhalmozta.

— Hát igazán nem az arany kedvéért szegődtél hozzánk? — kérdezte ismét Miklós, amidőn a nemzetebeli lány dicséretével már torkig volt.

— A patvarba! — fakadt ki indulatosan a lándzsás vitéz. — Hányadszor mondom már, hogy csak az ő szép szeme kedvéért kerekedtem föl.

— Hát annyira szereted? — kockáztatta meg most a flammandus legény a szót.

— Fülíg szerelmes vagyok belé, barátom! — hangzott a felelet s a másik hitetlenül csóválta fejét.

— Hát veletek ez nem esik meg? — kérdezte most nekitüzesedve Imre vitéz.

— Nincs is olyan szavunk, mint nektek: szerelem! Mit is jelent az?

— Sok, sok szeretet, mérhetetlenül nagy valami: ez a szerelem. Hát igazán nem ösmered?

— Nekem is van mátkám, akit szüleim szemeltek ki számomra. Szeretem is a magam módja szerint. Am, mi azt tartjuk, hogy a sok a jóból is megárt. Köztünk is akad ugyan, aki bolondul egyik-másik lányért. Az ilyen embert nem sokra becsüljük, valamiként azt sem, aki megrészegedik a bortól, holott mértékkel az is valóságos kincs.

Imre vitéz elborult tekintettel nézett józan társára. Még elriasztják kedvese mellől, gondolta, ha kisül, hogy mint rajong érte. Ám Miklós észrevette, hogy miért aggódik s hamarjában meg is nyugtatta.

Az út egyre meredekebbé vált. A többiek jócskán hátramaradtak mögöttük s szóváltásukat nem hallották. Miklós a meredek sziklafal tövében ledült pihenni, míg Rudger mester idősebb társaival s a szamarakat hajszóoló legényekkel odaér. De most sem állhatta meg, hogy ne kérdezősködjék.

— Hát mit kezdesz részeddel, ha találunk valamit?

— A székesegyházra adom, amely királyunk kincsein kívül az egész Szepesség népének hozzájárulásával épül szent Márton hegyén.

— S magadnak semmit sem tartasz meg?

— Csak egy akkora aranyrögöt, mely Ilonám kicsi kezébe befér.

— És jutalmul mit kapsz ezért?

— Egy, egyetlenegy csókot! — hangzott halkan, elfogultan a felelet s Miklós hangosan föl kacagott.

— Mi az, mi az? — kérdezték a többiek, akik közben szintén fölértek s Imre vitéz hirtelen ki-ránt egy gerelyt a hátára vetett nyalábból. Miklós föleszmél s imigyen vágja ki magát:

— Azt kérdezte, a szamarakat is fölviesszük-e e rettenetes szikla tetejére?

A sziklát Táltos-sziklának nevezték s amint a hegy alján bujdosó pásztorok mesélték, hajdan, amikor a lándzsások még pogányok voltak, itt áldoztak a magyarok istenének. A vendégek jól tudták, hogy a lándzsások nem szeretik, ha őseik pogányságára emlékeztetik őket s Imre vitéz kedvéért Rudger sem említette nevén a sziklát. Rudger mester egyébként is keveset beszélt s társai most is jóformán csak keze intésének engedelmeskedtek, amikor a szamarak hátáról leszedték a terhet, apró nyalábokba kötözték s vasszerszámaikkal tele-tűzdelve övüket, a meredek sziklafal megmászásához fogtak, hogy még estig sátort verhessenek szédítően magas tetején.

Imre vitéz, Rudger mester oldalán lenn maradt, hogy aztán kötélén húzzák föl mindkettőjüket. A dúsgazdag flammandus már öreg volt ahhoz, hogy e veszedelmes helyet a maga lábán járja meg. A fiatal lándzsás pedig jóval kevésbé járatos a hegymászás mesterségében, semminthogy veszedelem nélkül vállalkozhatnék ily nyaktörő útra. S Imre vitéz csakugyan szívszorongva leste, mint kapaszkodik fölfelé libasorban, a meredek sziklafalon az egész kincskereső had, mint vág csákányával lépcsőt, ha olyan helyre ér, ahol lábát

sem vetheti meg. Benedek mester legelői halad s amint vékony, de vállas alakja fürgén egyre magasabbra tör, úgy fest, mint valami emberi ruhába bujtatott zerge. A nyomában igyekvők léptei alatt meglazul egy-egy kődarab s szikrázva görög a szédítő mélységbe. Egyik-másik kincskereső hibásan lép. Szomszédai szöges végű botjukkal támasztják alá lábát, hogy le ne zuhanjon. Egyszerre nyoma vész a legelői haladónak. Imre vitéz riadtan ragadja meg Rudger mester karját.

— Ne félj! — biztatja. — Csak a kéménybe bujt: a sziklafal tetejére vezető hasadékba.

S a fiatal lándzsás még föl sem ocsúdott meglepetéséből, amidőn feje fölött, a szédítően magas sziklafal párkányán víg hahózás támadt. A kincskeresők egy része már fölért s rögtön le is dobták a kötelet, amelynek végét Rudger mester most hirtelen a lándzsás hóna alá köti.

— Hunyd be szemedet! — mondja a fiatal legénynek, kit intésére rögtön fölfelé húznak. Mintha hirtelen szárnya nőtt volna, úgy érezte Imre vitéz, miközben botját a sziklafalnak szögezze s a kötélen apránként a magasba emelkedett. Nem hunyta be szemét, amint Rudger meghagyta, s ha szédült is egy keveset, mohón tekintett széjjel az egetverő hegyek zordon világában. Körülötte egyre több hósipkás orom tűnt föl.

Lenn a harsogó vizeken túl egyre szédtőbb körben tárult föl a Szepességnek a távol kódébe vesző dombos, erdős vidéke. Már alkonyodott s lenn szintelen félhomály ömlött el mindeneken. Feje fölött a havas csúcsok az estifény bíbor-színében úsztak s amint a szikla tetejére ért, a hármass orom tövében elterülő rengeteg törmelékkő úgy ragyogott a búcsuzó nap világában, mintha merő aranyrög lett volna.

S miközben társai Rudger mester fölhúzása után látták, Imre vitéz mozdulatlanul állt meg a meredek sziklafal párkányán s nézett le a távolba, ahonnan tenyérnyi apró folt képében Lejbic városa integetett feléje. A város faházai teljesen elmosódtak a nagy messzeségben. Neki mégis úgy rémlett, mintha Hjelnáék házat is látná. Láta a kiugró erkélyt, az erkély nyitott ablakában magát a szépséges lányt, aki mintha szintén ide nézne, ahol ő áll s akinek kedvéért, úgy érezte most, vajmi csekély áldozat volt, hogy a kincskeresőkhöz szegődött. S háta mögött, mintha nem is gyalogszerrel rótták volna végig a naphosszat tartó, iszonyúan fárasztó, szédtő utat, mihelyst Rudger mester is a szikla tetejére jutott, egyszerre lázas sürgés-forgás kerekedett. Az öregebb kincskeresők tüzet szítotak, a fiatalabbak sátrakat vertek. Mire a havas csúcsokkal szegélyezett zordon vidék fölött kigyul-

tak a csillagok, valamennyien a tűz köré telepedve, már javában disputáltak vállalkozásuk esélyeiről.

Csak Benedek mester vonult félre, aki úgy ösmerte az egetverő hegy minden zugát, mint más a maga házatáját sem különben. Magyaros szabású subáját magára húzva, aludni tért. Ő sem keresett aranyat, mert tudta, hogy annyi fáradság árán, mint amennyivel a Stolén is szerzik, társai a Kúnrét folyón túl bőségesen előforduló rezet is aranynyá varázsolhatnák. Egyébként is csak búbájosan szép zordon világáért szerette az egetverő hegyet, ennek kedvéért szegődött a kincskeresőkhez, valahányszor egy-egy csapatuk vezetőjének fölkerlte.

— Zárd be az ablakot! Látod, hogy vihar jó. Hát már sohasem lesz egyebütt maradásod, csak e szellős erkélyen? Úgy ülsz ott naphosszat, mint szent Anna asszony fából faragott képe templomunk kapuja fölött, a fölkében.

Hjelna anyja pörölt imígyen s amily hirtelen nyitott be a nagy szobába, oly gyorsan távozott is, hogy naphosszat s derűs időben, viharban egyaránt soha meg nem fogyatkozó dolgai után lászon. A leány szomorúan nézett utána, majd ismét az egetverő hegy felé meredt, mely aznap déltájban, a rekkenő nyári nap csalóka levegőjében

úgy festett, mintha mégegyszer olyan közel került volna Lejbic városához, mint amennyire ettől valójában volt. Havas csúcsainak hosszú sora valami kietlen sárga színt öltött s amint ebéd után rokkájával ismét az erkélyre ült, a hegyóriásokat már egészen elnyelte szeme elől a távoli fergeg s ormaik a Lejbic felé száguldó vihar felhőin keresztül pár pillanatra már csak olyankor tűntek föl, ha villámlott s az egyre közeledő mennydörgésre valósággal megrendült a föld.

Öt nap mult el azóta, hogy kedvese a kincskeresőkhöz szegődött. Benedek mester a szamarakkal már másnap visszatért s Hjelna a reá bizott üzeneten kívül hirt sem hallott Imre vitézről. Míg derült, meleg napok jártak, az aggodalomnak árnyéka sem borult homlokára. Hogy azonban látta, mint tör ki hirtelen a távolban a zivatar, mint paskolja a villám az egetverő hegy büszkén a magasba meredő ormait, hirtelen rettegés szállotta meg s ő szinte esztét vesztve meredt a felhők sötét tömegére, amelyek a vihar szárnyain félelmetes kavarodásra gerjedtek s amelyek méhében ezer veszedelem rejlik. E veszedelmek elől pedig a hegyek kopár sziklavilágában semmi sem védi a kincskeresőket s ezek sorában szíve bálványát, a minden kívánságát betölteni kész Imre vitézt. S Hjelna azután sem zárta be az ablakát, amire anyja ismét

magára hagyta. Egy hirtelen támadt szélrohamra aztán magától csapódik be lantornás táblája. A leány valósággal megborzadt s amidőn erre mintha csak alig pár lépésnyire házuktól sujtott volna le a villám, hirtelen nagyot dörög az ég, az ijedségtől s szive aggodalmától megviselten, aléltan összeroskadt...

Reggel volt, amire az ájulását követő tikkadt álomból kicsiny szobája ágyában fölébredt. Anyja, aki este, hogy rátalált, ugyancsak korholta, nem volt benn s ő sebtiben felöltözködött. Künn nyoma sem volt már a viharnek, de még mindig esett s a Tátrát egészen elnyelte a felhők mindent elborító szürke áradata. Hjelna első gondolata az volt, hogy Benedek mestert keresi föl, vajjon mit gondol, nem esett-e bajuk a kincskeresőknek?

— Bizony — mondta a tapasztalt férfi, alig pár perccel ezután, hogy a lány csakugyan benyitott házába — Isten kezében voltak. De hogy bajuk történt-e, azt csak akkor tudjuk meg, ha a köd már eltakarodott az egetverő hegy ormai közül.

— És addig? — kérdezte remegve a lány. — Nem segíthetünk rajtuk, ha bajuk esett?

— Oda sem találánk, hugom — hangzott csöndesen a felelet. — Menj szépen haza, bizzál Istenben!

— Nem tudok! — fakad ki elkeseredésében a

lány s a viharverte jámbor flammandus keresztet vet magára borzalmában, hogy Istent káromolja.

— Édes Benedek bátyám! — hangzik föl most Hjelna ajkán a szívet megindító esengő szó. Nyomában fűt-fát ígér családja régi jó ismerősének, ha segít rajta, ha kedvese fölkeresésére vállalkozik, ha vezetőjének szegődik, hogy ő maga kereshesse föl.

Benedek mester nem szól semmit, csak tagadólag int fejével.

— Akkor magam kerekedem föl — fakadt ki a lány elkeseredésében. — Magam keresem föl. Lelkén száradjon, ha ott veszek ez irtózatoss hegyek között.

De már erre a csendes természetű Benedekben is fölforrt a méreg. Rá akart támadni a lányra átkozódása miatt. Amint azonban látta, mint rohan ez fekete kendőjébe burkolózva, mint a bolond a lejbici nagy utcán végig, a hegyek felé, fölhúzta szöges talpú csizmáját, derekára kötelet övezett, nyakába akasztotta tarisnyáját s még egy pár szöges csizmát akasztott vállára s szomszédja szerét kölcsön kérve, a leány után hajtatott

— Elvégre apja jó barátom volt — mormogta fogai között — s a szegényre nem sok jó dolog vár, ha szíve bálványa csakugyan odavész. Aztán meg nem egyszer jártam már arra, ahol Rudgerék dolgoznak. Talán a nagy ködben is rájuk találok...

Rudger mester csapata már jó messze járt kincskereső munkájában a Táltos-sziklától, amidőn a hirtelen támadt vihar utólérte. A hármas csúcs oldalában végignyúló kötengert már hatalmas árok hasította ketté. A széthányt kövek helyén nem egy helyen fúrták meg a kiálló sziklák közeit, nem lappang-e alattuk aranyat rejtő jó kő? S bár hiába fáradtak, egyikük sem csüggedt el mindaddig, míg a hirtelen támadt felhőszakadás sátraikat, ezekbe rakott minden holmijukat a Táltos-szikla felső sarkáról le nem sodorta.

A vihart követő éjszakán rettenetes köd támadt s ők másnap sem mozdulhattak helyükről, a melyen a vihar idején egy-egy kisebb kiálló szikla alá húzódtak. A nagy ködben egyikük sem tájékozódott. Csak azt tudták, hogy ahol vesztég maradtak, a hármas csúcsnak ez a sziklás oldala tele van szédítően mély szakadékokkal s aki csak pár lépést is tesz, könnyen a halál fia lehet a mindenfelé tátongó feneketlen s többnyire hozzáférhetetlen mélységekben. Némán gubbasztottak egymástól kisebb-nagyobb távolságban, subáikba burkolózva s lesték a szelet, hogy tova űzze a ködöt, amely egymás szeme elől is szinte elnyelte őket, s aztán óvatosan leereszkedjenek a halál e félelmetes, hangtalan birodalmából, vissza Lejbic városába, amelyet ezután kincskeresés okáért csak vajmi

kevesüknek lesz bátorsága elhagyni. Imre vitéz legalább erős fogadást tett szívében, hogy sohasem vállalkozik többé ilyesmire, bármint unszolná is kedvese.

S amint a velőt is általjáró hideg ködben mozdulatlanul ül helyén, mintha egyre nagyobb nehezteles harapóznék el rajta a leány iránt, aki erre az istenkisértő vállalkozásra föl biztatta.

— Mint fog aggódni Hjelna! — szólal meg ekkor váratlanul a most is mellette gubbasztó Miklós s Imre vitéz szívében ismét egész heves ségével lobban föl a kedvese iránt való szerelmének tüze. Már késő délután lehetett, amikor a közelükben ülő kincskeresők csoportjában egyszerre nyugtalan mozgolódás támadt.

— Mintha járna lenn valaki! — mondja egyikük s hangja a sűrű ködben tompán cseng, mintha a föld alól jönne.

— Hahó! — rian föl most hosszan elnyujtva a kiáltás a távolból. Mindnyájan hallották, de egyikük sem tudta, hogy merről jön.

— Mindenki maradjon veszteg! — kiált föl most Rudger mester, mert idősebb társaihoz hasonlóan tudta, hogy a szüntelen kavargó sűrű ködben a hang is csalókan bujdosik. Néha a távolból is olybá cseng, mintha a közvetlen közelben hangzanék föl; a mélységből pedig a magasba törve,

nem egyszer olyformán verődik vissza a szikla-falokról, mintha odafönn kiabálna valaki.

— Hendrik! — riant föl kis vártatva s szinte közvetlenül mellettük a nagy ködben panaszos női hangon a kiáltás.

Imre vitéz fölugrik s tétován néz a vak köd sűrűjébe. Miklós riadtan ragadja meg ruháját s magához rántja.

— Bolond! — így támad rá. — Káprázat ez. A köd asszonya, e gonosz tündér incselkedik velünk.

— Imre! — hangzik újból jobb felől, mint egy sikoltás, a szó.

— Ez ő! — rebegi a lándzsás vitéz. — Engem keres!

Ezzel félrelöki társát s a hang irányába siet. A többiek kővé dermedten lesik lépteit, miközben szaporán tovább botorkál. Pár pillanat múlva aztán elhal a szöges csizma kopogása, mintha valami láthatatlan kéz a magasba ragadta volna a fiatal lándzsás vitézt.

Halálos csönd.

— Vége! — szólal meg nagysokára Rudger mester. — Még kiáltani sem volt ideje.

A többiek is leveszik süvegüket s az öreg ajkán halk ima kél: Mennybeli Atyánk, szent a te neved. Nyisd meg nekünk szent országod. Szent akaratod...

Csak harmadnap, a nagy vihar után, tért vissza Lejbic városába üres kézzel Rudger mester kincs-keresőinek csapata. A köd még mindig ott ült az egetverő hegy ormai között. Ám Benedek mester rájuk talált s bár nagy ügygyel-bajjal, óvatosan lehozta őket.

Hjelna láztól gyötrötten szintén velük tért vissza. Csak Imre vitéznek veszett nyoma. Társai a köd elmúltával sem tudták a helyet megtalálni, ahol utoljára tanyáztak. S bármint keresték is, bajtársuk holttestére sem akadtak rá.

TEMPLOMAVATÁS.

A rövid ebédnek, a melyet megérkezése nyomában a káptalanházban szolgáltak föl, vége volt; János püspök áldásra emelte kezét s nyomban ráasztalt bontott. Pál mester, a szepesi prépost szobájába kísérte az agg főpapot, hogy kipihenje a hosszú út fáradságait, a melyet Egertől szent Márton hegyéig szinte egyhuzamban s lóháton tett meg. Népes kísérete, a Szepesség és a szomszédos vármegyék főurai, a kik szintén a székesegyház fölszentelésére jöttek ide, valamint az ujonnan alapított szepesi káptalan tagjai ismét az asztalok köré telepedtek. A zömök oszloprenddel két részre osztott hosszú boltozatos teremben ismét megindult a beszélgetés az ország dolgáról, a rengeteg népről, a mely a fölszentelésre az elhagyatott vadon közepén ég felé tornyosuló új székesegyház körül, szent Márton hegyének oldalában és alján táborított.

Künn még világos volt. A káptalani terem ne-

héz boltozatai alatt azonban csak az oszloprend két végébe falazott nyílt tűzhelyek lángoló fahasábjai árasztottak vérvörös fényt. A kicsiny ablakon a késő délutáni órákban már alig szűrődött be némi napvilág. Az ablakok elé azonfelül nehéz kárpitokat is vontak, mert bár pompás őszi idő járt még, künn az egetverő hegy felől hűvös szél fujdogált.

Lambert mester, az új székesegyház építőmestere, a kit Pál prépost nem kevésbé becsült meg, mint főúri vendégeit, elgondolkozva nézett a patogó tűzbe s arczán változatlan komolysággal hallgatta, mint beszélnek a szomszéd asztalnál az új székesegyházról, dicsérik művét, a melynél különbet eddig építeni alkalma nem volt. A többi asztalok felől is minduntalan tagbaszakadt vállas alakjára tévedt a vendégek kíváncsi tekintete. Az építőmester nyílt, férfias arczán egy vonás sem rezdült meg. Csak a küzdelmes mesterségétől időnek előtte barázdákkal fölszántott homlokán simított néha végig csontos kezével, mintha így akarná tovaűzni a gond felhőit, a melyek immár befejezett műve miatt még most is árnyékot vetnek kedvére.

S a mire Pál prépost vendégei közé visszatér, Lambert mester föl pattan helyéről s engedelmet kér, hogy utána nézhessen, minden rendben van-e a fölszentelésre váró székesegyházban. A csonkán maradt torony körül még mindig nem készültek

el az állványok lebontásával. Az építőmester türelmetlenül nógatta embereit, a kik körül a bámész kíváncsiak egész serege lábatlankodott.

— Inkább segítenétek nekik — mondja néhány jobbágy formájú ünneplő ruhába öltözött férfinak s mindjárt odébb áll, nem törődve azzal, hallgatnak-e szavára.

Nagy műve egy másik csonkán maradt részéhez sietett, a déli kapuhoz, a melyet oroszlánok hátán nyugvó oszlopos mennyezettel tervezett, a mint azt itáliai vándorútjában az ottani templomokon látta. Pénz és idő hiányában a kapuból csak a fehér mészkőből faragott oroszlánok készülhettek el s most henyén gubbasztanak a befelé szűkülő czifrán faragott kapufelek előtt... Azaz ahogy henyén! Ime a föl és alá járók nem csekély öröme egy-egy vásottképű suhancz ül az oroszlánok hátán s nyargalást mimel, mintha a kőfaragómestert gunyolná, hogy nem tudott mihez fogni e kőből faragott szörnyekkel, a melyekről itt a Szepességben még vajmi kevesen tudják, hogy a lelkekre leselkedő gonoszt jelképezik.

Lambert mestert nem igen hozta ki sodrából minden csekélység, most azonban, talán mert nem tudott megvigasztalódni, hogy nagy műve egyik-másik részében csonkán maradt, valósággal előntötte az indulat. Mihelyst szemébe tűntek az

oroszlánjai hátán hanczurozó fiúk, oda akart rohanni, hogy nyakon ragadva, ledobja őket onnan. Ám alig pár lépésnyire a kaputól egy fiatalos tekintetű, de már öszültni kezdő jóképű pap keltette föl figyelmét, a kít egész raj gyerek fogott körül. Lambert mester kíváncsian nézte a neki ismerősnek tetsző idegent, hallgatta, mint disputál az apró haddal.

— Tudjátok-e, fiaim, ki volt szent Márton, a kinek tiszteletére e nagy templom épült? — kérdezte ekkor tőlük s egy ökölnyi legény bátran felel:

— Püspök volt s lóháton járt, mint az egri püspök úr ő főtisztelendősége.

A pap kedvetlenül rázta fejét s faggatta tovább az apró hiveket.

— Csak vitéz korában járt lóháton, de már akkoron is jól mívelt. S vajjon tudjátok, mi jót cselekedett, miért választotta a prépost úr a Szepesség székesegyháza patrónusának? Miért kell különösképen örvidenünk ünnepén, mely holnap leszén?

László atya, János püspök íródiákja, a ki az Úr példáját követve, rendkívül szeretett a gyermekekkel szóba állani, szelíden tekintett végig apró hallgatói során. Ezek azonban most is nagyobb figyelemmel csüngtek a messziről idekerült pap tüzes színű piros selyemövén, mint beszédes ajakán s

ügyet sem vetettek többé egyre fogasabb kérdéseire. Csak a mire véletlenül megcsörrent a pénz bő köpenye zsebében, állt elő egy villogó szemű ökölnyi jobbágyfiú.

— Én tudom! — mondta nagy bátran.

— Nos, miért kell örvendenünk ünnepén?

— Mert édesanyánk libát süt szent Márton tiszteletére.

Lambert mesterből e váratlan felelet hallatára kitört a nevetés. A jóképű pap röstelkedve fordult feléje, de a mint meglátta, feledve a szentek életében oly kevésbé jártas gyerekhadat, örömtől sugárzó arczczal lépett hozzá s kitárta karjait.

— Nem ismer rám, Lambert mester? — kérdi mosolyogva s ez apránként eszmélni kezd.

— Bizony régen volt, hogy utóljára láttam — felelé, miközben barátságosan megrázza tisztelendő barátja kezét.

— Több mint tíz éve, hogy Egerben járt, de semmit sem változott azóta. Csak nem kápolnákat épít többé, mint nálunk. Imhol szinte oly hatalmas e templom, mint a mi székesegyházunk.

— Olyat nem biznak rám s talán másra sem többé széles ez országban — szabadkozott szerényen, de meggyőződéstől áthatott határozott hangon az építőmester. — Magyarország összes templomai fölött, mint a nemzet Nagyasszonya, úgy

ül fönsége trónusán Eger székesegyháza, szépsége koszorújával fölékettesítve.

Aztán hosszan elhallgatva, az alacsony termetű papra néz, a kivel Egerben való időzésekor, a hol mestere halála után a szentély egyik kápolnáját építette, oly sok kellemes órát töltött el, valahányszor a munka idejének vége volt. Istenes tudományokról, a kőfaragásról s másnemű szép mesterseégekről egyazon kedvvel disputáltak, miközben a püspöki kertben néha késő estig is föl és alá jártak.

Lambert mesternek eszébe jutott, a miről az utolsó estén beszélgettek, mint kellene a kisebbfajta templomokat építeni, hogy Isten dicsőségének mégis méltó hirdetői legyenek. S most ime a maga való művoltában itt áll a példa, a melyről akkor csak álmodott s az ő alkotása. Az építőmester barátja karjába fűzi kezét s a székesegyházba vezeti, a mely voltaképen nem nagyobb, mint egy kisebbfajta városi plébániatemplom, de felében csonka kettős tornyával, a többi részén szintén jóval kiemelkedő kereszthajójával s az ennek hátsó falához simuló hármasszögletével, a hegy tetején mind a négy oldala felől oly hatalmas kötörmegnek látszik, hogy arányai szinte vetekednek a püspöki városok bármelyikének székesegyházával.

S a mint a kereszthajó közepére érnek, László

atyja szinte szédelegve mered a magasba. Eger székesegyházának mennyezetét még gerendákból rótták össze s itt hatalmas félkörívben négy bolt-hajtás sorakozik egymás után három óriási kereszt-boltozatot tartva.

— S nem fél, hogy összeomlik? — kérdi elcsodálkozva a pap.

— Már hogy félnék! — feleli tréfásan az építőmester — hiszen embervérrel kevertem a vakolatot.

László atya megborzad, a következő pillanatban azonban röstelkedve sűti le szemét. A babonás nép fogta vala rá akkoriban az építőmesterekre, hogy boszorkánysággal ártatlan gyermekek vérént ontják s ez köti egymáshoz a boltozatok faragott köveit. Másként nem tudták maguknak az együgyű emberek megmagyarázni, hogy mint lebegnek szinte a levegőben a szép sorjában egymás mellett sorakozó kövek. A kőfaragók, építőmesterek sem igen világosították föl őket erről. Szükszavú, zárkózott emberek voltak e mesterek akkoriban mind, a kik munka közben szótlanságot, s városról városra, faluról falura vándorolva, a velük szemben úgylis bizalmatlan emberekkel barátkozniok alkalmuk nem volt.

— Egy gyermek megbetegedett! — ezzel a kiáltással ront be a templom kisebbik ajtaján egy

kőfaragólegény, a mint épen a szentély felé fordulnak. Lambert mester hirtelen faképnél hagyja régi ismerősét s ismét távozó legénye után siet. A pap tétován néz utána s szíven ismét érthetetlen szorongás vesz erőt, miközben a kereszthajónál jóval alacsonyabb szentélybe lép.

Fürkészve tekint körül, de csak néz s nem lát semmit. Gondolatai szüntelen az építőmester nyomában kóvályognak, mi baja lehet a gyerekekkel? S a nép ostoba babonája ismét lelkébe fészkelődik.

— De hiszen már nem építenek — jut ismét eszébe. — Nyilván az ő gyermeke.

— Hát megnősült Lambert mester? -- kérdi tőle, a mikor nagy sokára visszatért...

Az építőmester tagadólag rázza fejét s csak a mikor kimennek a székesegyházból, meséli el, hogy a templomavatás nyomában tizenkét gyermeket keresztel meg a prépost s hét fiatal párt esket össze a nagy nap örömére.

— Nekem kellett a gyermekeket és a fiatal párokat is összetoboroznom. A szerelmes párok szívesen vártak a nagy tisztességre, a melylyel az új székesegyházban s a prépost által való esketés jár. Ám annál több bajom volt a tizenkét anyával. Csak nagy nehezen szánták rá magukat, hogy gyermeküket a rendes időn túl pogánysorban hagyják.

Aztán szaporán elmondja, hogy a templomava-

tásra hozott gyermekek közül az egyik hirtelen beteg lett s anyja rögtön pap után kiabált, hogy megkeresztelje. Ha aztán a templomavatás nyomában hija lett volna a tizenkét keresztelőnek, a nép rossz jelnek veszi s a milyen babonás itt az óriási hegyek környékén, talán be sem lép az új székesegyházba.

— A gyerek kissé meghült a szellős sátorban, a hol hozzátartozóikkal együtt a többi tizenegyet is elszállásoltam. Most valamennyit a magam házába kísértem át, hogy újabb baj ne essék. A fűtött szobában a beteg gyerekek is rögtön elcsitult.

— De látogasson meg kigyelmed is, tisztelendő barátom! — biztatja ismerősét. Ám a mint a hegytető legmagasabb pontján álló kicsiny ház ajtajához érnek, a pap visszariadt. Gyereksírás, anyák altató éneke, hangos asszonyfecsegés tört ki a ház pitvarából zürzavaros kórusban s Lambert mester maga is jobbnak látta, ha künn maradnak.

Az eresz alá ültek. Szemük előtt egy nyíllövésnyire az alkonyat biborfényében izott a hófehér mészkőből épült hatalmas székesegyház. Köröskörül egyre nagyobb tömegben hullámozott a messze földről ide csődült emberek áradata. Lenn a völgyben az óriási sátoortábor különböző pontjain hatalmas máglyák égtek. A füst nyilegyenesen szállt a magasba a kristálytiszt levegőben s fátyolán ke-

resztül a tulsó hegy tetején égnek meredő szepesi vár is csodás színt öltött. A székesegyház és a vár, a hit és földi hatalom e két egymással szemben épült erőssége most csakugyan úgy festett, mintha egymáshoz méltó két édes testvér lett volna.

Lambert mester egész odaadással merült el hol a maga műve, hol a távolban ég felé tornyosuló vár nézésébe. Majd jobbra fordult, a hol az erdős hegyek koszorúján túl a magas Tátra hófedte ormai vésődtek az égbolt szélébe s úgy meredtek alá, mintha szintén az új székesegyházat néznék.

Hátuk mögött még mindig föl-fölriant a lárma s László atyának egyszerre rendkívül furcsának tűnt föl, hogy a légényember lakása teli van gyereksírással.

— Miért nem nősült meg, mester? — kérdezte tőle.

Lambert arcza pillanatra elborul, aztán röviden csak annyit mond:

— Szivem bálványát elriasztották tőlem. Azt mondták neki, hogy vér tapad kezemhez. Ártatlan gyermekek titkon kiontott vére. Az anyja mondta, a ki nem szivelt. Ő elhitte s én elbujdostam. Egyéb-ként is bujdosás a mesterségemmel járó élet. Mi-nek oszszam meg mással ennek keservét?

László atya nyelvére a kérdések egész özöne to-lult. Ámde egész csapat ember közeledett feléjük,

a kiknek ismét az építőmesterrel volt ügyes-bajos dolguk.

— Majd holnap, a templomavatás után legyen vendégem — mondja Lambert mester jó ismerősének, a midőn ez erre búcsuzni kezd tőle. — Házzam ekkor már üres lesz s mi zavartalanul beszélgethetünk majd egy kancsó bor mellett.

A templom ünnepélyes fölszentelése nyomában egyre nagyobb lett a hegytetőn hullámozó jókedvű tömeg tolongása. Lambert mester csak nagy ügyel-bajjal tudott magának utat törni. A déli kapun már bevitték a tizenkét gyereket, a kit a prépost a templomavatás emlékezetére egyszerre keresztel meg. A keresztelés nyomában lesz a hét fiatal pár esküvője s neki még át kellett öltözködnie; mind a hét pár őt szemelte ki násznagyának. S a mint házába ér, szaporán hányja le magáról mestersége jelvényeit, a melyeket a templomszentelésnél viselnie kellett: a bőrtüszőjébe tűzött háromszöget, az ezüst kalapácsot, vésőt és vakoló lapátot s a vadonat új bőrkötényt. Majd legdiszesebb mentéjét húzza föl, drágaköves kucsmájába kócsagtollat tűz. S a mint a sarokba nyúl fölbokrétázott násznagyi pálczája után, hirtelen az egyik menyasszony tör be aajtáján.

— Mi lelt, Kingám? — támadt reá Lambert mester riadtan.

— Elhagyott a jegyesem! — dadogja ez s nyomban rá fuldokló zokogásra gerjed.

Az építőmester ereiben elhűlt a vér. A többi hat menyasszony a Szepesség legelőkelőbb családjai soraiból való volt, a hetediket ő házassította ki. Egy olaszí ácsmester özvegyének a leánya volt. Telenként, a mikor ott az építéshez szükséges köveket faragták, náluk lakott nyolcz éven át. A gyermekleányka szinte szeme előtt serdült föl viruló hajadonná s ő úgy megszerette, mintha tulajdon leánya lett volna. Legügyesebb legényét szánta neki férjéül. Igaz, hogy izgága volt a legény, de ő azt hitte, hogy a gyönyörűséges virágszál oldalán megjavul. S imhol most a világ szégyenére az utolsó pillanatban cserbenhagyja.

— Mint történhetett ez? — kiáltja indulatosan Lambert mester s a leány helyett ennek anyja fele a ki közben szintén benyitott.

— A bélai bíró leánya csábította el Pált.

— Hiszen ő is ma akart megesküdni jegyesével.

— Hiszen ép az a baj, hogy nem engedte meg mester, hogy Kinga helyett őt eskessék e nagy napon. Mérgében visszaadta jegyesének a gyűrűt s boszújában Pálnak ígérte oda kezét, ha az én édes leányomat a faképnél hagyja.

Lambert mesteren iszonyú fölháborodás vesz

erőt. Törni, zúzni szeretne mindent, a mi keze-
ügyébe esik.

Ám a mint ismét a cserbenhagyott menyasz-
szonyra néz, mérhetetlen szánalom hatalmasodik
el szíven a görcsösen zokogó leány láttára.

— Mit csináljunk már most? — kérdi tétován.

— Meghalok szégyenemben — sóhajtja Kinga.

— Ne búsulj, gyermekem — csitítgatja a mes-
ter. — Rögtön választok számodra a többi legényeim
sorából. Az esküvőnek mindenáron meg kell lenni
ma!

Kinga fölsikolt ijedelmében s a mire a mester
aggodalmasan karjaiba zárja, halkan azt dadogja,
hogy Pált sem szeretted, csak azért ment volna hozzá,
mert látta, hogy örömet szerez ezzel neki, már
mint Lambert mesternek, a ki mindig oly jó volt
hozzá, mint senki más.

— S`a kinél jobban soha senkit sem fogok sze-
retni — suttogta tovább vergődő szívétől meggyö-
törten, gyermekes őszinteséggel a leány s Lambert
mester maga sem tudja miért, hirtelen tréfára fogta
a szót.

— Akkor nem marad egyéb hátra, mint hogy
én vezesselek az oltárhoz s az én feleségem légy.

Kinga sírástól vonagló arcza erre hirtelen mo-
solygóvá válik, szemében szinte kigyul a bol-
dogság.

Lambert mester egész valójában megrendül, a mint ismét a leányra néz.

Az imént töltötte be negyvenedik évét, most azonban, hogy hirtelen, mint a villám, karjai közé omlott a boldogság, fiatalos tűzre gyulad szive.

— S édesanyád vajjon mit szólna ahhoz, ha most hirtelen megkérnélek? — szólt halkan a mester.

Az öregasszony is sírva fakad boldogságában s a midőn alig egy negyedóra múlva az ujonnan fölvatatott székesegyházba vonul a hét jegyespár diszes kíséretével, az emberek elcsodálkozva nézik, mint lépdél nagy büszkén a menet élén Lambert mester első legénye s mint került a vőlegények sorába a komoly férfi, a kinek mindenki a nász-nagy szerepét szánta.

A prépostság házában, a káptalan-teremben ekkor már javában folyt a fölvatással kapcsolatos lakoma. László atya türelmetlenül leste, hogy mikor lép be várva-várt barátja, Lambert mester. S a midőn a lakoma végeztéig sem jön, rögtön asztalbontás után kisiet s a mester háza felé tart.

— Nincsen otthon — világosítja föl kérdezősködésére egy útjába kerülő kőfaragó legény. — Lement a völgybe. A nagy sátorban üli lakodalmát a többi hat vőlegénnyel együtt.

— Megnősült! — kurjantja a legény, a midőn

a pap tétován mered rá. A püspök íródiákja azt hiszi, hogy a bolondját járhatja vele. Csak a midőn mások is elmondják a furcsa esetet, hiszi el s szívében az első pillanatban csak boszúság támad. Még a fölszentelés czeremóniái közben is szüntelenül arra gondolt, mily pompás lesz jó bor mellett régi jó barátjával eldiskurálgatni. Mily érdekes dolgokat fog ez neki elmesélni.

— S imhol, épen ma nőszül! — sóhajtja keservesen tréfás kedvében a pap. De nyomban erre hirtelen nagyot fordul kedve. Szeme a völgy irányában mered. Arczán köny pereg végig. Jó barátja boldogságán való örömében sirt, amidőn nagysokára felocsudott a meglepetésből, amelyet lelkében a hihetetlennek tetsző, váratlan hír keltett.

ÁPRILISI JÁTÉK.

I.

Ebéd után rendes szokásához híven udvarháza faoszlopos tornáczára telepedett. Végignyult a medvebőrrel leterített lóczán s fejét könyökével alátámasztva, az egetverő hegy nézésébe mélyedt. Az udvarház a falu szélén, domb tetején épült, a melyről szinte véges-végig lehetett látni a lándzsások székén. Az apró falvak sűrű egymásutánban következtek a hullámos dombos vidéken. A legtöbbnek azonban csak dombok mögül föl-villanó kőtornya látszott. A dombos-lankás föld határában két felől a flammandusok telepeinek távolban elmosódó házsorai tűntek föl. A tornáczal szemben, a nagyerdőn túl, mintha csak egy nyíllövésnyire volna, az egetverő hegy állott őrsegen.

Egymás hátán égfelé törő sziklás, havas ormai élesen váltak el az ezüstszinű báránnyelű felhőkkel tarkított, mélységesen kék, őszi égboltról. A Farkasfalu túlsó végén terpeszkedő széles dombhát fölött,

a hanyatló nap szelid verőfényében csillogó ökörnnyál úszott s a domboldal egymás mellett tova futó pusztáin a szántó-vetők egész raja nyüzsgött.

Lőkfia Fülöp vitéz voltaképen azért ül naphosszat tornácán, hogy a földjén szorgoskodó falusi népre vigyázzon. Hogy megöregedett s a fegyverforgatásban és a lándzsások legkedvesebb multságában, a vadászatban nincsen része többé, egész odaadással gazdaságának él. Kösztvényes csontjai nem igen bírják ugyan a hepehupás mezőn való gyalogolást, a mely ezzel jár. De nem is szorult rá erre. Az udvarházával szemben, a széles, lapos dombháton elterülő földjein sasszeme a tornácraól véges-végig ellát... Akárcsak valami elébe rakott könyvben olvasna, úgy tarthatja számon künn dolgozó jobbágyait s jószágát is, a melyet esténkint a mezőn át terelnek a legelőről vissza.

A falu így őszi szántás idején naphosszat csöndes. Udvarháza táján sem jár tereintett lélek. Az öreg jobbágyasszony, a ki gondozza, ebéd után szintén a mezőre tér. Csak Fülöp vitéz hű vadászkutyája vakkant néha a tornác végében, valahányszor a legyek szüntelen szundikálásában megzavarják.

Az öreg fölriad, mint hajdanában, a mikor együtt jártak medvét lesni, azután ismét az eget-

verő hegy nézésébe mélyed, a mi mostanában a legkedvesebb mulatsága.

A nap járására színében szüntelenül változó, mégis oly egyforma rengeteg hegy láttára úgy rémlik neki, mintha legkedvesebb öreg czimborájával állna szemben. A hatalmas Tátra szinte végig kísérte élete egész útján s tömérdek emlékről regél. Az igaz, hogy az ő idejében a lándzsások népe nem igen kalandozott el oly sokfelé, a mint ezt a mostani vitézek teszik. Elég dolguk volt a Szepességben is. A gyeput apránként a kis Dunáig, a Dunajecz folyóig tölték ki, a mi nem egy véres csatával járt. Ő is csak egyszer életében fordult meg Fejérváron, feleségét is a Duna mellől hozta. Bár ne tette volna!... Az asszony áldott jó teremtés volt, de nem tudta megszokni a zordon levegőt s harmadik fia születése után meghalt. S ő nem nősült többé. A lándzsások comesnek választották s a lengyelekkel szakadatlanul folyt a villongás. Csak mire fiai felnőttek, kötöttek békét. Ám a fiúk szüntelen fegyvercsörgés közepette nevelkedtek föl. Békében nem volt többé maradásuk s mint a lándzsások szinevirága, ők is fölvetették a keresztet és Endre királyhoz szegődtek jeruzsálemi hadjárataira. A lándzsások közül sokan tértek onnan nagy urakként vissza, ám fiai mind ott veszték el s nem is az ellenség vasától. Valami alattomos láz oltotta

ki életüket... A szentföldön vannak ugyan eltemetve, de alighanem még ma is pogány szaraczenusok lovai gázolnak sírjukon.

Az öreg melléből fájdalmas sóhaj tör ki, de a mire vén kutyája erre álmából fölriadva, elszántan mellette terem, elmosolyodik. Megsimogatja a hűséges állat vedlett bundáját s a midőn ez hizelkedni lábaihoz kuporodik, ismét az egetverő hegy felé néz. A nap már nyugovóra tért s bucsúzó sugarai szikrázó tánczra kerekedtek a magasba tornyosuló sziklák havas ormán s mint az olvasztott arany, oly káprázatos fénynyel ömlöttek el az egymást átkaroló hegyhátak görgeteges oldalán. Fülöp vitéz lelkében is derüesebb emlékek ébrednek. S szíve szinte megifjodik, a midőn rég letűnt ifjúságának emlékeire gondol, csinytevéseire a flammandusok földjén, kalandozásaira az egetverő hegy zordon sziklavilágában, a csaták hosszú sorára, a melyet a lándzsás néppel szegről-végről rokon lengyel urakkal a gyepű miatt évszámra folytattak, a melyekből mégis szinte hetenként hazatérhettek székükbe, pihenésre, vadászatra, lakodalomra. Nem úgy, mint a lándzsások mai nemzedéke, a melynek minden épkézláb embere most is Halics félhitű népével viaskodik Endre király esztelen nagyra-vágyása kedvéért.

Az öreg jobbágyasszony, a ki udvarházát gon-

dozta, már visszatért a mezőről s látván, mint könyököl kipirult arczczal gazdája a tornácz körüljén, kihozta ruháját s a vállára kanyarította. Pompás őszi napok jártak, de mint a Szepességen nyáron is, alkonyattájt erősen lehült a levegő. Fülöp vitéz összevonta mellén a subát s mit sem törődve a parancsaira váró öregasszonynyal, továbbra is némán meredt maga elé.

A mezőről már hazatértek a földművesek. Az ökrösszekerek nyomában karikását pattogtatva néhány fiatal jobbágylegény ballagott. Utánuk hosszú sorban a falu férfi- és asszonynépe haladt. A férfiak megemelték süvegüket a domb tetején, háza tornáczában álló uruk előtt, a leányok és gyermekek, a kik az erdőben jártak orvosságnak való jó fűért, vagy taplóért, szemlesütve tipegtek tova... Katonás rendben vonult el az egész had s alig, hogy a falu utcájába fordult, az immár egészen néptelen domboldal tetején vidám túlkölés rian föl. Fülöp vitéz pásztorai terelik haza a jószágot. Legelől, mint a csatarendben a könnyű lovasság, a sertéscsorda vágat vidám rőfögéssel lefelé, nyomában sűrű gomolyaggá olvadva a juhnyáj görög alá, végül lassú méltósággal, mintha a sereg pánczélos része volna, a tehenek következnek s a mint az udvarház palánkjához dörgölődnek, föl-fölrianó bőgésük szinte úgy hangzik, mint az uruknak szánt üdvözet.

Fülöp vitéz megleégedetten mosolyog s fején keresztül czikkázik a gondolat:

— Mégis szép az est, életem estvéje. Csak meg ne zavarná senki, míg le nem száll az éj, halálom éjszakája!

S lenn a palánk kapujában ekkor két lovas tűnik föl szeme alatt.

— Némberék! — morogja elcsodálkozva az öreg s alulról egy csengő hang rátámadt.

— Kigyelmed Lökfia Fülöp comes?

Fülöp vitéz elszörnyűködik a jövevény bizalmaskodó megszólításán. Jobbágyleánynak véli. Csak a mire lefejtí magáról a feje, nyaka és dereka köré csavart hosszú kendőt s leugrik lováról, látja, hogy lándzsásleánnyal van dolga; legalább is ugyanolyan testhez szabott bársonnyal vetett ruhát visel, mint a lándzsások leányai.

S a fiatal leány, mint a zerge, szaporán szökdécsel fölfelé. Dajkája, a ki nyomában igyekszik, alig győzi követni. S a mire a tornáczhöz ér, szó nélkül az elébe menő öreg nyakába ugrik.

— Adj Isten, Fülöp bátyám! — kiáltja kaczagva s az öreg még most sem tudja, hogy kivel nagyon dolga.

— Éu vagyok, Gyöngy — csicsergi a leány, a mikor látja, hogy Fülöp vitéz kerekre nyílt szemét tétován mereszti rá.

— Gyöngy vagyok, Roland mester leánya. Hát nem ismer rám?

— No lám! — mormogja az öreg. — Hogy mulik az idő. Hisz csak csöppnyi voltál, a mikor utóljára láttalak s imhol, eladó leánynya serdültél azóta.

— Miért is nem nézett felénk? — kérdezte kipurultán Gyöngy.

— Hát hiszen, ha tudom, hogy mily tűzről pattant lándzsásleány lettél — évődött vele az öreg — ránczba szedtem volna vén csontjaimat s átkeltem volna az erdős hegyen, hozzátok háztűznézőbe.

A leány fölkaczagott s nagybátyja karjába fűzte kezét, a midőn ez házába tessékelte. Gyöngy Fülöp vitéz hugának gyermeke volt, a kit Roland mester harmincz évvel ezelőtt vett el feleségül. Roland a flammandusok közül való volt, Rudger mesternek, a jövevények néhai comesének fia, a ki még legény korában turzásra való just kapott a Kunrét folyóján túl s a Gölnicz völgyében ezüstérczet talált. A kis folyó völgye csakhamar benépesedett s Roland mester egész városra való bányásznépnek lett a feje, mely önként szegődött szolgálatába.

— Hát hogy kerültél hozzám? — kérdezte Fülöp vitéz Gyöngytől, a mire a nagy szobában maga mellé ültette.

— Hát nem tudja, bátyám? — kérdezte ez elcsodálkozva.

Mindenünk elégett, az egész bányászváros, a hámorok, szüleim háza is.

— De anyádnak csak nem esett baja? — pattant föl az öreg comes.

— Azonkívül, hogy pár napig sátorban kell laknia, semmi. De engem ide küldött, míg a város föl nem épül. Talán egy álló esztendeig is a nyakán maradok.

— No, hát soha nagyobb baj ne essék — mondta erre az öreg s a leány pajkosan szavába vágott:

— Már minthogy olyan magamfajta vendége legyen.

— Delogy, bolond kis öcsém — korholta tréfásan Fülöp vitéz. — Miattam akár holtomiglan is itt maradhatsz.

A tűzvész akkoriban mindenfelé gyakran pusztított. A házak fából épültek, de fa a Szepességen ugyancsak bőven volt s így a leégették helyén könnyűszerrel épültek új házak. S minthogy az emberek a gyakori tűzvészhez már hozzá szoktak, a maguk bőrére mindig vigyáztak. Emberéletben így nem esett kár Roland mester bányászvárosában sem.

— Hát apád hogy van? — kérdezte az öreg lándzsás, a midőn huga pár pillanatra elhallgatott.

— Hál' Istennek egészséges, tisztelteti bátyám uramat s most arany után kutat.

— Hát még mindig nem elégette meg a kincset? — fakadt ki erre szinte megbotránkozva Fülöp vitéz.

Gyöngy vállát vonogatta. Ő sem becsülte sokra az aranyat, hacsak láncz s egyéb ékesség alakjában nem. Viszont tudta, hogy apja sem a kincsek iránt való mohóságból töri magát. Csak nem tud nyugodtan, munka nélkül élni. Flammandus vér.

— És a bátyád? — faggatja tovább vendégét Fülöp vitéz.

— Bencze? — feleli szomorúan a leány. — Hat év óta hírét sem hallottuk. Azt mesélik, hogy rablóvitéznek csapott föl Ungvármegyében s a halicsi határon rakatott magának várat.

— No ne búsulj — vigasztalja az öreg. — Majd észére tér. Lándzsás vér ő s ha megjavult, jóvá teszi, a mit Isten és emberek ellen vétett.

Lenn a faluban megkondult az esti harangszó. Mindaketten elhallgattak. A rövid imádság nyomában azután az asztal mellé telepedtek, a melynél Erzsók asszony, Fülöp úr öreg cselédje s Gyöngy dajkája egymással versenyt szolgált föl; Fülöp vitéz őszinte gyönyörűséggel nézte a leányt, miközben a naphosszat tartó fárasztó úttól megéhezve, jóízűen evett.

— Egészen anyjára ütött - gondolta. — Arczában semmi sincs a flammandus leányok álmoságából.

S a midőn Gyöngy, félretolva öntányérát, nagyvitézül a boroskupa után nyul, Fülöp vitéz szive szinte fölujjong.

— Lándzsás vér! — mormogja, majd jókedvűen fölkiált:

— Egészségedre, leányom!

— Adjon Isten! — feleli ez, a midőn egy-két apró korty után ismét leteszi a hatalmas ezüstkupát.

Csillogó szeme pajkosan tekint az őszszakállas vitézre s mosolygó ajka mögül minduntalan fölvillog hófehér foga, miközben kéretlenül tovább beszél övéiről, magáról, a hosszú útról, a melyet sziklás utakon, a Kunrét völgyének rétjein keresztül öreg dajkájával együtt lóháton tett meg. Gyöngy férfinak is becsületére váló orrával s szinte kicsattanó húsos ajkával, nem volt szép. Hollószin fűrtök dús keretébe foglalt keskeny homloka azonban s nagy fekete szeme szinte sugárzott az okosságtól. Egészséges piros arczán, formás termetén valami sajátos pajkos báj ömlött végig, a mely a szavaira szinte mohón figyelő öreg urat elragadta.

A nagy szoba mestergerendájába akasztott mécses már csak pislogott. Fülöp vitéz mégis úgy érezte, hogy körülötte merő ragyogás a világ.

Csak most ébredt tudatára annak, mily sivár volt évek óta rideg özvegyi magányosságban eltöltött élete. S szíven erőt vesz az elhatározás, hogy huga leányát nem engedi többé haza. Hadd vidítsa föl öregségét haláláig s ha meghal, ősi birtoka, messze földön páratlan gazdasága lesz a leány jutalma kedvességeért és jóságáért, a melylyel élete estéjét ragyogóvá varázsolta.

II.

Idős emberek szokása szerint Fülöp vitéz már jóval szürkület előtt fölébredt s a nélkül, hogy medvebőrös ágyát elhagyta volna, tovább szövögette tervét, a mely az elmúlt estén fészket vert fejében. Feleségévé teszi Gyöngyöt; de csak azért, hogy halála után rokonai ki ne túrják a vagyonból, a melyet neki szánt. A prépost jó barátja. S ha dispencziót kér tőle, nem kerül nagy fáradságába s meggyőzi arról, hogy nem az öreg korral járó botorság, hanem pusztán unokahuga iránt való atyafiságos jó szándéka készíti erre a lépésre. Nem is igen botránkoztak meg akkoriban ilyesmin. A nem egyenes ágra szálló örökség mindig pörrel járt. Megakadályozásának ez volt a legjobb módja.

Már szinte tíz éve, hogy az öreg comes le-

köszönt méltóságáról, a melyet a lándzsások még java férfikorában ruháztak rá. Hogy öregsége miatt a vadásatról is letett, úgy élt udvarházában, mint barlangjában a medve.

A szomszéd falvakban régi ismerősei és jóbarátai egymásután meghaltak. Az új nemzedék még rokonságából sem tudott hozzászokni öreg korával járó rigolyáihoz. Apránként mindenki elhagyta s az a leány az első pillanattól fogva, hogy szeme elé került, oly szeretettel fordult feléje, mintha tulajdon gyermeke volna. Hogy feleségévé teszi, arról még nem szólt a leánynak; de Gyöngy már az este beleegyezett abba, hogy itt marad nagybátyja házában s korlátlanul uralkodni fog benne. Ő vezeti a belső gazdaságot a portán, a hol eddig Erzsók asszony garázdálkodott. A falu legügyesebb jobbágyleányai sorából szemeli ki cselédeit. Együtt tisztogat, süt, főz, fon és sző velük. S ha azután vendégük akad, olyan lakomát csap, hogy hire három vármegyére is elterjed.

Otthon anyja volt a korlátlan úr a kamrában, konyhában, a baromfiudvarban s neki nem igen volt alkalma parancsolgatnia. Pedig a nélkül mit ér az olyan tűzről pattant fiatal leány élete, a ki még ráadásul büszke lándzsás ivadék, a kit azonban főleg a flammandus rokonság mindaddig semmibe sem vesz, míg be nem kötötték a fejét.

S az öreg vitézhez hasonlóan Gyöngy is tervezgetéssel kezdte a napot, mihelyt a boldogult nagyaszony hajdan való szobájában fölébredt. Ám neki nem igen volt maradása a puha párnákkal tornyosan megrakott ágyban. Anyja is korán szoktatta a hajnali keléshez. S azért szaporán kiugrott ágyából. Terveit már öltözködés közben szötte s mihelyt ezzel végzett, rögtön annak megvalósításához fogott, a mit azalatt kigondolt.

Erzsók asszony éppen tüzet rakott a konyhában, a mikor új úrnője nagy szelesen benyitott. Az öreg alázatosan felelt a fiatal leány köszöntésére s még alázatosabban hallgatott, a mire ez sorra vizsgálva az edényeket, apránként pörölni kezdett vele. Szó a mi szó, a konyha nem igen ragyogott a tisztaságtól. Erzsók azonban már maga is vén bútor volt s még a nehezebb munkánál is csak egy szurtos jobbágyleány volt segítségére.

— Hát ezzel mihez fog? — támadt rá Gyöngy, a mire reszkető kézzel a tűzre rakja a kicsiny rézüstöt, a melyben Fülöp vitéz reggeli borlevesét főzte. Erzsók asszony még rá sem ért a feleletre s Gyöngy fölkapja az edényt.

A bor végig loccsan a földön, a leány pedig a hamuba markol s az üst surolásához fog.

— Hát Hanka hol van? — kérdi közben.

— Még alszik a kis cseléd — feleli csöndesen,

magát mentegetve az asszony. — Hadd aludjék, hiszen oly fiatal még!

— Igen? — kiáltja gúnyosan Gyöngy. — Majd hétalvót nevelünk belőle.

S ezzel a konyhával szomszédos kamrába nyit, a hol dajkája vendégjusson szintén még javában aludta az igazak álmát.

Gyöngy nem épen gyöngéden oldalba löki, majd a kis jobbágyleányba igyekszik lelket rázni. Ez durczásan dörgöli szemét, hanem a mire a comes úr huga a hajába markol, iziben talpra áll.

S kisvártatva nagy mosogatás folyik a konyhában. Gyöngy a három cseléddel versenyt dolgozik. Hanka vizet hord a tornáczról, Erzsók asszony a szöttes szekrényben rakosgat. A sok ajtócsapkodásra, tányércsörömpölésre riadtan kászálódik föl Fülöp vitéz, a ki a konyha melletti szobájában ismét elszundikált. Mintha valami, tudja a jó ég honnan elszabadult siserahad garázdálkodnék házában, úgy rémlik neki a szokatlan lárma. Hanem a mire felöltözködött s a nagyszobába nyit, arcza ismét kiderül. Az asztalon hófehér abrosz, párolgó borleves, apróra szelt pirított kenyér, vaj, méz, szalonna, egy kupával tavalyi karczos.

— Hát bizony Erzsók asszony sohasem gondolt minderre — sóhajtja az öreg. Pedig eddig is bővelkedtünk ebben.

S a mire Gyöngy sima szürke háziruhájában, takarosán a nagyszobába nyit és üdvözlésére siet, Fülöp vitéz meghatottan csókolja meg homlokát. De azután hiába kínálja, hogy egyék ő is.

— Majd csak kigyelmed után! — feleli mosolyogva a leány. — Nálunk ez a rend.

A mire pedig az öregúr betelt a sok jóval, alig hogy csipegetett egyet-mást, Gyöngy megtörli piros ajkát s nagyot bókolva tovarebben a szobából. Fülöp vitéznek jólesett volna egy kis diskurzus. Erzsók asszonynyal is ilyenkor hánytá és vetette meg a világ dolgát. Csak a mire egészen megvirradt, bocsátotta el dolgaira az öregasszonyt, a ki most fiatal úrnője miatt be sem mert nyitni. Fülöp vitéz csendesen elgondolkodott.

A jó reggelitől végtelenül jól érezte magát s ő egymagában akár délig is elüldögél medvebőrös karosszékében, a hová a leány távozásával letelepedett. Ám alig ült az ablak mellett pár miatyánknyi ideig, kívülről ismét egyre erősödő lárma zavarja meg.

— Vajjon mit művelhetnek? — morogja az öreg s a lárma egyre közeledik, ép úgy, mint mikor a lengyelek utóljára keltek át a kis Dunán irtózatosan nagy haddal s a készületlen lándzsásnép a nagyeeőri várba szorult. Akkoriban vitézül visszaverték a nagy zajjal s ötszörte nagyobb számmal rájuk törő ellenséget. Hanem most?

Az ajtó föl pattan s Gyöngy nyomában a faluból fölhívott jobbágyleányok egész raja özönlik be rajta, ki létrával, ki dézsával, surolókefével, törő-ronggyal s más az olyan öreg vitéznek gyilkoló fegyvernél is rettenetesebb szerszámmal kezében...

— Takarítunk! — kaczag föl Gyöngy s Fülöp vitéz mogorván a szomszédszobába oson.

Erzsók asszony még alig rakott itt tüzet s a siserahad ismét utána nyomul. Szobáról-szobára üldözték s ebéd után az oszlopos tornácز surolására került a sor, a hol délutáni pihenésében Fülöp vitézt tíz év óta nem zavarta senki. Még a szép sorjában egymás fölé rakott gerendákból összerótt, megbarnult falat is vízzel locsolták, flammandus szokás szerint.

Az öregúr megkönnyebbülten sóhajtott föl, a midőn aznap estebédhez ültek. Gyöngy a jól végzett munka tudatával szívében jobbkedvű és pajkosabb volt, mint valaha s nagybátyja egy szóval sem méltatlankodott a túlzásig űzött tisztogatás miatt.

Másnap azonban megismétlődött a játék, harmadnap ismét. Fülöp vitéz minduntalan neki-gyürkőzött, hogy rátámad a nyughatatlan leányra. Ám mihelyest Gyöngy csengő kaczagással ajkán előtte termett, nem volt lelke, hogy megszorítsa.

S egy hét múlva úgy érezte magát Farkasfalva hatalmas ura, mint az űzött vad. S a mikor Gyöngy

egy szép reggel a jobbágyleányokkal a kender-
áztatóhoz ment, Fülöp vitéz az oszlopos tornácra
hívta hűséges cselédjét.

— Mit tegyünk ezzel a gonosz tündérrel? —
kérdelte Erzsók asszonytól.

— Tavasznál előbb nem küldhetjük vissza. S ha
télien át is annyit takarít, megvesz a köszvény a
sok nyitott ablak miatt.

Erzsók asszony nagyot sóhajtott. Hát bizony ő
is ugyancsak szenvedett a kis zsarnoktól. Azután,
hogy nekifohászkozott, csak úgy dőlt belőle a szó,
a mely azóta, hogy Gyöngy itt termett, ugyancsak
meggyülemlett benne.

— Férjhez kellene adni hamarosan! — vélte
végül az öregasszony, a midőn az öregúr különb-
nél-különb praktika terveire csak tagadólag rázta
fejét.

— De kihez? — fakadt ki Fülöp vitéz. Arról
már lemondott, hogy ő maga vegye el. S a lánd-
zsások erre termett fiatalsága mind Endre király
halicsi táborában van.

— Gergő vitéz tegnap érkezett Nagy-Eőrrre —
koczkáztatta meg a szót ismét a jobbágyasszony. —
Halicsból Endre király a kisebbik király udvarába
küldte követségbe. Most, hogy a táborba visszatér,
a Szepességnek került, hogy meglátogassa anyját,
a szintén künn harczoló comes úr feleségét.

— Azonnal küldj érte! — kiáltott föl diadalmasan Fülöp vitéz. — Lóhalálában jöjjön hozzám, azt üzend, hogy fontos közlendővel várom.

Pár percz mulva az öregúr egyik lovaslegénye már Nagy-Eőr irányában vágatott. Gyöngy az ebédnél nem tudott hová lenni a csodálkozástól, a mikor nagybátyja szüntelenül a házasság szentségéről példálózódott.

— Csak nem unt meg — kérdezte kaczagva — hogy rövidesen túl akar adni rajtam?

— A világért sem! — nyugtatta meg az öreg, szokása ellenére nagyot füllentve. — De lásd, kérd akad. S talán már ma itt terem háztűznézőbe.

— Vajjon ki? — pattant föl méltatlankodva a leány s a mikor megtudta, szinte haragosan fölkiáltott:

— Sohasem megyek férjhez!

— Nono! — évődött volna vele tovább bátyja, ha nem látja, mint borul el hirtelen hugának jó kedve.

Gyöngynek eszébe jutott, hogy édesanyját is szinte tudta nélkül jegyezték el flammandus szokás szerint apjának. Szerette szüleit, szülei is becsülték egymást, de ő tudta, vagy legalább is sejtette, hogy sohasem voltak igazán boldogok.

Hogy felnőtt, egy-egy búcsura is elvitték, a hol a bányaváros és a szomszéd megyék előkelő fiatal-

sága ugyancsak körülrajongta. Anyja ilyenkor nem egyszer figyelmeztette, hogy jól vigyázzon szivére s ne ajándékozza annak sem, a kit apja vezet majd feléje, ha csak igazán nem szereti. S Gyöngy útjába már a lándzsások közül is nem egy fiatal vitéz került. Szive nyugodt maradt. S most annak ajándékozza, a kit nem is ismer, pusztán nagybátyja kívánságára? De azután eszébe jutott, hogy Fülöp vitéz tekintélyes nagy úr s anyjai nagybátyja léteire úgy adhatja ki bárkinek feleségül, mint akár szülei... Mérhetetlen gyűlölet szállta meg hirtelen szívét Gergő vitéz iránt, a kit sohasem látott. S valahányszor most szemrehányással teli szemét a komolyan maga elé néző Fülöp vitézre emelte, rémes aggodalom szállta meg egész valóját.

Gergő vitéz késő délután toppant be a farkasfalvi udvarházba. Szinte lóhalálában jött. Azt hitte, hogy a volt comes hirtelen nagybeteg lett. Annál ujongóbb örömmel üdvözölte családja atyai barátját, a midőn ez korához képest még mindig daliásan, tárt karokkal elébe sietett.

— Csak látni akartalak! — mentegetőzött Fülöp vitéz. — Hogy künn jártok Halicsországban, hónapok óta nem láttam épkézláb lándzsást. Magam már csak vitézi rom vagyok. S a hugomat sem akarom addig hazaereszteni, a míg igazi lándzsást nem látott.

— A hugát, Roland mester leányát? — kérde elcsodálkozva a fiatal vitéz, mert színét sem látta, hogy megérkezett, holott a vendéget jelző kürtszó hallatára az udvarházak lakói ősi szokás szerint mind a tornáczon teremnek.

— Gyöngy! — mondja Fülöp vitéz. — Beteg, azaz, hogy csak a szive fáj, mert egy kissé megbántottam. No de majd meggyógyítod.

— Van nekem már kit gyógyítanom — mormogja magában Gergő vitéz s a lengyel leányra gondol, a kit túl a gyepün táborba szálláskor hódított meg. Hanem a mikor estebédre Gyöngy a nagyszobában terem, egyszerre kiesik szívéből a lengyel leány képe. Fülöp vitéz huga nem szép, vagy legalább is szája, orra, homloka nem az, de ugyancsak illik neki; s rózsás arcza egészben véve merő harmónia, merő báj. Ragyogó fekete szeme csak úgy csillog a pajkos derűtől, sűrű hollószínű haja ismét merő gyász. S a hogy láttára elbiggyeszti ajkát, szinte oda szeretne rohanni, hogy megcsókolja.

Az estebéd végeztével ismét megeredt a diskurzus. Gergő vitéz Endre király hadi tetteiről, a táborozás fáradalmairól, a félhitű halicsiak ravasz fortélyairól s a nélkülözésekről beszél, a melyek miatt a félig vadon vidéken az öreg király ugyancsak szenved. Gyöngy önfeledten kapcsolja rá

szemét s nézi a fiatal daliát, a kinek vállas alakja, napbarnította arcza, nyílt férfias tekintete mind jobban megbabonázta... Képe még akkor is ott lebeg szeme előtt; a midőn kicsiny szobájába pihenni tér. Aludni nem tud. Homlokát a lantornás ablakhoz szorítja s úgy mered ki a holdvilágos éjszakába.

Künn hirtelen kutyaugatás támadt... Gyöngy fölrántja az ablakot. Ime, Gergő vitéz jár-kezel az udvarban, kancsóval kezében. Nyilván a kutat keresi.

— Jézusom! — sikolt föl a leány. — Nem adtunk szobájába vizet. S ez flammandus szokás szerint azt jelenti, hogy nem szívesen látjuk vendégül.

A leány magára kapja kendőjét s a kúthoz rohan.

— Ide, Gergő vitéz! — kiáltja, miközben a vedret alámeríti. A kútgém pogányul nyikorog, de mire a vitéz odaér, már fönn a teli veder s Gergő szinte elszedül, a midőn a holdfényben Fülöp vitéz leányának arcza mosolyog rá. Szívét valami sohasem érzett forróság ragadja el s ő önfeledten suttogja:

— Gyöngyöm, édes, én szeretem, legyen az én feleségem.

— De hiszen holnap már a táborba indul — tiltakozik a leány, miközben teletölti a vitéz kancsóját.

— Visszajövök ám! — rebegi Gergő s hirtelen támadt szerelme tüzétől elragadtatva a leány bájos arcza fölé hajlik, hogy megcsókolja.

— Majd ha visszajön! — kaczag föl hirtelen sarkon fordulva a leány s nyomban rá fürgén továbbban s eltűnik, mint valami szép álom.

III.

Tavaszkodott. A Táttra magas ormai még fülíg hósipkáikba bujtak. Lenn azonban, a pár napos olvadás nyomában, zsendülni, rügyezni kezdett minden a dombos, hullámos vidéken. Fülöp vitéz délutánonként ismét napsütötte oszlopos tornáczán ül. A zordon telet vitézül kiállotta. Még csak nem is köhögött. Az igaz, hogy Gyöngy a padlásról lehozott medvebőrök segítségével pompás, szélmmentes zuggá varázsolta szobáját. Ha kisebb a szerencséje, mint aféle köszvényes öregember, alighanem csak a templom czintermében jutott volna ilyenhez.

Hogy enyhére fordult az idő, a kert aljában tovahúzódó út is naphosszat eleven. Szekér szekér nyomában gördül. Borral kereskedő görög kalmárok, mindenféle portékát áruló izmaeliták igyekeznek arra Lengyelország felé. Nagy-Eőr felől viszont színültig megrakott csézáikon drága prémekkel kereskedő oroszok, fűszerszámokkal faluzó lengyelek szekereznek Nagy-Magyarországba. Egyik-másik Farkasfalva urának udvarházában is kirakodik portékájával. Fülöp vitéz sok mindent össze-

vásárolna, ha Gyöngy egyszersmindenkorra el nem tiltotta volna neki, a mikor egyszer egy tuczat hófehér menyétbőrt vásárolt számára.

— Csak nem hiszi, hogy király leánya vagyok! — Így támadt rá s azután olyan prédikációt kerekített a takarékoság erényéről, hogy a falu öreg plébánosa is megirigyelhette volna érte.

S Fülöp vitéz azóta mindegyre azon töprenkedik, mivel hálálja meg Gyöngynek azt a pompás életet, a melyben jóvoltából része vagyon. A flammandusok módja szerint való nagytakarításokról a leány a télen át sem tett le ugyan. De a mire az öreg hálólházából kilépett, nappali szobája már mindig rendben volt. Nyílt tűzhelyén szüntelenül pattogtak a lángoló fahasábok, a melyeket kívülről raktak be. Künn hiába dühöngött a hóvihar, fűtyült, jajgatott a szél. Fülöp vitézt naphosszat semmi és senki sem zavarta. A nagy szobában is úgy folyt le a reggeli ebéd és estebéd, mintha láthatatlan tündérek szolgálnának föl az asztal körül. Gyöngy nem volt ugyan többé olyan víg, mint a mikor udvarházába került. Fülöp vitéz azonban észre sem vette. A tél zordon világában az ő kedve is rendszerint elborul s a leány minden szava, minden cselekedete vele szemben most is merő kedvesség volt.

S a hajdan való comes nem egyszer adott hálát Istennek, hogy bolond terve Gergő vitézzel nem

valósult meg. A fiatal lándzsás apja ugyan még él, de három falu ura s mihélyest fia megházasodik, egy falut neki ad. Gyöngyöt minden bizonynyal elvitte volna innen s ő azután haláláig ismét Erzsók asszonnyal vesződhetett volna. Gergő vitézről hírt sem hallott azóta, hogy őszi látogatása nyomában ismét a halicsi táborba ment. A háborúnak vége. Endre király betegsége miatt békét kötött a nélkül, hogy egyetlen falut is meghódított volna. A lándzsások maholnap szintén visszatérnek jó egy éve elhagyott székükbe. Valami szegény lándzsás ivadékot szemel ki közülök, a kinek apai örökén izmaeliták osztozkodtak. Ez lesz Gyöngy férje s ő Farkasfalvát a király engedelmével még életében a fiatal párnak ajándékozza . . .

Egy szép reggel — Fülöp vitéz épen borlevesét szűrölte — kürtszó rian föl udvarháza kapujában. Gyöngy ijedten ejti el a kenyeres tálat, a melyet nagybátyja feléje nyújtott s nagy szelesen kirohan. Fülöp vitéz elcsodálkozva ered utána. S ime, a ki az udvarban lováról leszáll, nem más, mint Gergő vitéz. Gyöngy pedig épenséggel a nyakába borul, a mint a dalia üdvözlésére feléje nyújtja karját.

— Tyüh, az áldóját! — pattant föl az öreg vitéz. — Hiszen alig ismeritek egymást!

De nyomban megbékél sorsával, a midőn a két fiatal erre az ő nyakába ugrik.

— Hiszen nem is beszéltek egymással! — támad rájuk az öreg, a mint a nagy szobában az asztal mellé ülnek.

— Minek beszéltünk volna — feleli a fiatal vitéz — a mikor szívünk dobogása is eleget mondott minekünk?

— Hát miért nem szóltál akkor? — pöröl vele tovább az öreg.

— Mert háborúba hítt a kötelesség.

— És te kis boszorkány, miért titkolóztál?

— Mert nem tudtam, vissza jön-e még?

— Most itt vagyok! — lelkesedik Gergő vitéz. — S itt is maradok, míg magammal nem vihetem őseim portájára, ha el nem tilt mellőle Fülöp bátyám.

Az öreg comes váltig mormogta, hogy dehogy tiltja; szívében még sem tudta elfojtani az önzést, a mely az öreg korral oly gyakran együtt jár. Hirtelen oly érzés szállta meg, mintha az egetverő hegy legmagasabb ormáról zuhant volna alá valami feneketlen sziklahasadékba s a ragyogó világ helyett, a mely az imént szinte a végtelenség határáig szeme elé tárult, nem volna körülötte egyéb, mint csupa rideg, szürke kő. Lassan kiosont a szobából, a hol most a fiatalok magukra maradva, a kérdések özönével rontottak egymásra.

— És azt a sebhelyt hol szerezted, szívem vi-

téze? — kérdi Gyöngy s Gergő homlokára mutat, a melyet hosszában keskeny forradás szel át.

A fiatal vitéz arcza elborul. Nem csaták tűzében szerezte. Alig is volt harcban. A háború merő bujdosásból állt. Erdők sűrűjén, végtelen pusztákon, mocsaras lápokon át üldözték a félhitű ellenséget s ez egyre kitért az ütközet elől. Endre király serege apránként mégis úgy széjjelzüllött a viszon-tagsággal teli táborozástól, hogy hősi ellenség sem árthatott volna neki különben.

— A mikor a beteg Endre királyt hazakisértük, már a gyepűn innen rablók támadtak rám. Alig néhányadmagammal hátramaradtunk. Ez sodort veszedelembé. De vitézül kivágtuk magunkat. A rablóvezér fejét én ütöttem le. A nyakán csüngő talizmán fönnakadt kardomon. Elhoztam neked. A gonoszt nem védte meg, de téged megvéd, mert jó vagy, édes!

S ezzel dolmánya nyílásából ezüstlánczon csüngő félaranypénzt von elő és boldogságtól sugárzó arczczal Gyöngy felé nyújtja. A leány azonban hirtelen felsikolt, mintha kigyó harapta volna meg szívét. Majd kigombolja nyakán ruháját s ugyanennek az aranypénznek a másik felét húzza ki ugyanilyen ezüstlánczon. Gergő vitéz szédelgő fejjel mered rá.

— A bátyámat ölted meg! — dadogja a leány s kebléből kitör a zokogás.

Fülöp vitéz halkán visszaoson az ajtóból, a melyen ép akkor benyitott. Az ő felesége is ép úgy zokogott, a mikor először maradtak egymagukra s ő föltárhatta előtte szívét.

Ebédnél azután az öregúr mindenáron ki akart tenni magáért. Sohasem volt tréfásabb a kedve. S miközben bolond szavain nagyokat kaczagott, észre sem vette, mint kerüli egymás tekintetét a fiatal pár. S alighogy az ebédnek vége szakad, Gergő vitéz fölpattan és elbucsúzik.

— No, no! — évődik vele az öreg, a mikor a leánynyal együtt kikiséri. Holnap is van nap.

Azt hitte, hogy azért siet, mert hamarjában össze akarja toborozni a leánykérő követséget. Gergő némán szorítja meg a jókedvű öregúr kezét, a leánynak kezet csókol.

— No, mikor látunk ismét? — kérdi tőle a comes, miközben lovára pattan.

— Soha! sóhajtja szomorúan a fiatal vitéz. Nyomban rá megsarkantyúzza lovát s pár pillanat múlva mint a szélvész eltűnik szeme elől.

Fülöp vitéz haraggal vegyes csodálkozással mered a leányra. Azt hiszi, hogy bolondot üznek belőle. Gyöngy azonban sápadt, mint a halál s a mire a Kunkrét völgye felé vágató lovast elnyeli szeme elől az út pora, összeroskad, mintha hirtelen nyíl járta volna át szívét.

— Vízet! — ordítja riadtan az öreg s a mire háza népét föllármázta, szobájába viteti az elalélt leányt.

— Mi történt hát? — faggatja az öreg, a mire nagysokára föleszmél s a leány zokogva meséli el, mint sült ki, hogy évek óta bujdosó zabolátlan vérű bátyja csakugyan rablónak csapott föl, a mint ezt a vándorló flammandus vászonkereskedők már régóta rebesgették.

— Gergő kardjával büntette meg az Isten --- rebegte tovább a leány szive háborgásán uralkodva. — Láthatta, hogy lándzsásvitéz, a kit megtámad, még sem riad vissza a rokonvér ontásától. Isten megbüntette; de az én szívemet is megölte. Bátyám gyilkosának felesége nem lehetek, ha igaz ember is! Irtózom tőle. Ah, Fülöp bátyám, imádkozzunk érte. Gergőért is, érettem is. Isten irgalmazzon mindnyájunknak!

Fülöp vitéz térdre roskad s hugával egyszerre mormolja a bűnben meghaltakért szóló imádságot. A nyitott ablakon özönével árad be a napfény. A távolban szinte mosolyog a domboldal zöldelő vetése s azon túl a kristálytisza levegőben egész nagyságában ragyog a Tátra.

S egyszerre csak szokatlan zengésű harsonaszó rian föl a dombok aljáról. Fülöp vitéz boszúsan az ablakhoz lép. Öt lovas fordult be kapuján. Furcsa

szerzet mind. A legelső a keresztes vitézek ruhájában ül hófehér lován, vérpiros kereszttel hófehér palástján, mintha egyenesen a szentföldről jönne. Még sisakján is ott a vállára leomló fátyol.

— Vajjon mit akarnak? — dörmögi az öreg s intésére a leány is az ablaknál terem.

Gyöngy tétován mered alá, nyomban erre minden izében reszketni kezd.

— Bencze bátyám! — sikoltja lelkesedve s rögtön ki is rohan. A mire az öregúr is kinn terem, udvarában már egymás nyakába borult a két testvér.

— Hát nem vagy rabló? — sír és kaczag egyszerre Gyöngy. — Hát nem ölték meg? Hát hol jártál? Honnan jöttél?

Roland fia, Bencze alig bírja lefejtetni nyakáról huga karját. Kezét, a keletiek módjára, mellén összekulcsolva, üdvözli Fülöp vitézt. Ez szemeit dörzsöli. Úgy rémlik neki, mintha álmodnék. Csak nagysokára jut eszébe, hogy vendégét, hugának oly rég nyomaveszett fiát házába vezesse.

S huga mohó kérdéseire a messziről visszatért Bencze szaporán elmondja, mint vetődött siheder korában Lengyelországba, mint kísérte el — temérdek léha kalandját megbánva — krakói herceget szentföldi útjára. Mint vitte föl Isten a dolgát. A francia keresztesek vitézzé avatták s most Krak várának comese.

— Lándzsásvér! — mormogja Fülöp vitéz s Bencze ismét megszólalt.

— Hazajöttem, kis hugom, lakodalmadra — mondja tréfásan. — Azután ismét visszamegyek.

— Igen ám! — vág szavába az öreg Fülöp. — De hol a jegyese?

Gyöngy jajgatni kezd. Gergő vitéz azzal bucsúzott el tőle, hogy elbujdosik és sohasem látja többé Farkasfalva, szülei háza és a Tátra.

— Még nem járhat messze! — rebegi a leány s esedező szemét bátyjára szögezi. Ez megértvén, hogy mit akar, legényei után néz. Idejővel találkoztak a tovavágtató vitézzel.

— Utána! — hagyja meg hirtelen lóra termő fegyveres szolgáinak Bencze comes. — Hozzátok vissza mindenáron!

— Akár élve, akár holtan? — kérdi az egyik marczonaképű francia légény.

— Bolond! Ha kedves éltetek, egy haja szála se görbüljön meg.

— De utólérik-e? — szepeg a leány.

— Ne félj, kis húgom! Szaraczénus lovaink vannak s a szélvész sem gyorsabb ezeknél.

S a mire ismét a szobába térnek, Gyöngy bátyja elé rakja a két talizmánt, a melyet anyjuk valamikor régen egyazon napon akasztott nyakukba. Bencze elcsodálkozva mered rá s hirtelen elpirul.

Hát bizony, ezt izgága korában, lengyelországi csavargásai közben valami csapszékben koczkán játszotta el. Még is bánta sokszor... Messze idegenben semmiféle emléke sem volt hazulról. Pedig hogy megvigasztalta volna, valahányszor szive övéi, elhagyott hazája s az egetverő hegy után sírt. S a mire a leány elmondja, mint jutott Gergő vitéz révén a talizmánhoz, Bencze fölsóhajt:

— Kifürkészhetetlenek az Isten útjai.

— Legyen meg az ő szent akarata.

Fülöp vitéz felelt öcsce mondására, nyomban rá fölkiált:

— Imhol jönnek!

Gyöngy az ablakhoz rohan. A távolban porfelhő kerekedik. A mezőn dolgozó jobbágyok az út felé rohannak, a lármásan közeledő csapat láttára. Gyöngy is lesiet s nyomában a két férfi. Bencze legényei, ki vérző, ki dagadt arczczal, össze-vissza tépett ruhában nagy diadallal ügetnek Gergő vitéz nyomában, a ki csak a farkasfalvi udvarház és lakói láttára jött tisztába azzal, hogy miért is eredtek utána az idegen fegyveresek, a kiknek nyelvén nem értett. A mikor utólérték, rablóknak vélte őket s vitézül védekezett, miglen lefegyverezték...

Alkonyodik, a nap az egetverő hegy legmagasabb ormára könyökölve, még egyszer visszanéz a dombos-völgyes vidékre, a farkasfalvi udvarházra,

a melynek oszlopos tornáczában, medvebőrös lóczáján Fülöp vitéz hever. A fiatalok benn a házban szövögetnek a jövőről csillogó terveket. Az öreg comes a Tátrára mered szemével s miközben bajusza alatt mosolyog, föl-föl morog.

— Hej, vén Tatur, ilyen bolond históriát sem értünk meg eddig!

A KOLOSTOR HŐSE.

Korán tavaszodott. A hirtelen megolvadt hó áradatától megdagadt a Kúnrét folyója s harsogva hömpölygött tova a ciszterciek savanyúkúti hatalmas kolostora mellett. A kolostort alig egy negyedszázada Kálmán királyi herczeg alapította, boldogtalan végű anyja, Gertrudisz királyné lelkének üdvösségére. Irdatlan vadon volt a vidék, a hol szent Bernát fiai letelepedtek. De alig pár év múlva, hogy kolostoruk s a szepesi székesegyházzal veteledő temploma fölépült, az ősi rengeteg napi járóföldnyire viruló mezővé vált.

A zsendülő őszi vetés zöldelő pásztái most is sűrűn egymás mellett szaladnak végig a folyómenti síkságon, kapaszkodnak föl a dombokra, a melyek mögött a lándzsás-székek templomainak egy-egy tornya mered a magasba.

A kora tavaszi felhőtlen égről özönével omlik alá a nap ragyogó fénye. Késő délutánra jár az idő. A távolban félig árnyékba borul a Tátra. Csak havas ormai ragyognak a ferdén letűző napsugarak

áradatában, mely lenn a Kúnrét folyó völgyében is vakítóan verődik vissza a kolostor és templomának faragott mészkőből épült sima falairól.

A kolostor napfényben mosolygó környéke néptelen. A mezőn, a távoli gangriák mellett keletkezett apró falvak körül sincs nyoma embernek. Máskor ily időtájt a kolostor munkás jobbágyainak dalolása visszhangzott az erdős hegyek s a lándzsások dombos vidéke közé szoruló síkságon. A hóraa hívó harangszó nyomában pedig a szerzetesek éneke tört ki a hatalmas templomból s lágyan áradt széjjel a hirtelen csöndessé váló levegőben a kolostor környékén.

János atya, a ciszterciek Boldogasszony-kolostorának apátja szomorúan néz maga elé a hatalmas templomhoz simuló négyszögletes épület kapualjában, a hol rendszerint csak az alamizsnát kérő koldusok és szegény vándorlegények várakoznak. Szemben vele egy fiatal, tagba szakadt szerzetes ül, hófehér ruhában, vállairól leomló s szintén vadonatújnak látszó fekete skapulárében. Az apát bárázdákkal fölszántott arcza tele van lemondással, tekintete szomorúsággal. A novicius szemében nyugtalan tűz lobog; vállas alakján, büszke tartásán, csontos mégis oly értelmes arczán meglátszik, hogy lándzsás ivadék, beszédjén, hogy még nem igen törődött bele a rend szigorú reguláiba.

— Naphosszat ülünk itt — mondja László testvér, a fiatal szerzetes — s imhol reggeltől fogva teremtettt lélek sem vetődött kolostorunk felé. Tisztelendő atyám nyugodt lehet. A Szepesség minden németje elrejtőzött már a Látókő sziklái közé. Fia bujdosó sem kéri többé segedelmünket. Mire várunk hát?

— Juventus ventus — mormogja az őszhajú apát s ismét elhallgat. Szeme előtt megelevenedik a legutóbbi napok mozgalmas élete. A Szepesség menekülő szász és flammandus lakóssága, a mint Jordán comessel s harczosaival élén rohanvást a Látókő felé vonul. A tatárok jöttének hírére menekültek, a kik végig pusztították Lengyelországot, megsemmisítették a lengyel király seregét s most a Szepesség felé tartanak.

Nincs emberi hatalom, a mely a messzi Kelet e félvad népe pusztító áradatának ellentállhatna. Ezt hozták hírül a lengyel menekültek s Jordán comes alig pár nap alatt összegyűjtötte népét, a Látókőre vezette, a honnan valamikor régen a lándzsások őrsege tartotta szemmel a szepességi magyarok székét s a mely erdős hegyek közül kimagasló természetes sziklafalaival valósággal bevehetetlen vár volt. Csak a lándzsások nem ijedtek meg a tatárok betörésének hírére. Házuk népét az egetverő hegy ormai közé rejtették. Ők maguk Nagy Eőr sáncait

szállották meg, hogy útját állják a pogány ellenségnek, a míg a szomszéd vármegyék fegyverre riasztott hadinépe a Szepességen terem, hogy velük egyesülve visszakergesse az ország északi határán betörő tatárokat.

— S nekem itt kell ülnöm a kolostor kapujában, mint egy koldusnak — sóhajta László testvér. — Nemzetségem minden épkézláb embere ott virraszt a sáncokon, karddal a kezében. Én napokon át a menekülő gyávákat etettem és itattam s most sem engeded atyám, hogy leakasszam kardomat, a melyet templomunk szentélyének falára akasztottam, a mikor édesatyám akaratából s a magam jószántából e ruhát fölvettem.

— Nem gyávák azok, a kik menekülnek — korholja szeliden fiatal társát az apát. — A mint hogy nem bátorság egy szál karddal a leomló szikla alá állani, holottan tudjuk, hogy menthetetlenül összezúz.

— Türtőztessd magad — folytatja az öreg szerzetes, a midőn látja, mint torzul el László testvér arca a szívéen elhatalmasodó indulattól.

— Nem tieid bátorságát akarom kicsinyleni — így csittítja tovább. — Nem hiú vakmerőség, hogy ellenállnak a vészterhes fergetegnek, mert biznak erejükben és vitézségükben. Ám a Szepesség idegenből ideszakadt népét se ócsárolj. Ez nem hisz

a győzelemben s okosan félreáll a fergeteg útjából. Jó vér a lándzsások vére, csak túlságosan heves. Higgadt a német s a mint ti mondjátok, kalmár lélek mind. De lásd, vagy igaz, a mit a tatárok rémes erejéről rebesgetnek, vagy nem. Ha nem, megbirkóznak velük tieid, ha igen, a német jövőnyekkel egyetemben sem állhatnak ellent. S mi lesz akkor e földből, a melynek jókora darabját szerzetünk hódította meg az emberiségnek, ha egész lakóssága elpusztul?

— Hát velünk mi lesz? — pattan föl a fiatal ember tüzesen. — Ha itt maradunk s rajtunk tör a tatár, elpusztulunk vasától, mint a lelketlen állat. Ha elkerüli kolostorunkat, búban töprenkedem nap-hosszat testvéreim sorsán, holottan inkább segítségükre lehetnék, ha karddal kezemben s lándzsával vállamon soraik közé állok.

János atya fölállott a fali fülkébe rakott lócáról s a fiatal szerzeteshez lépve jobbát ennek fejére tette és szomorúan nézett le reá. Szerzetestársai közül a fiatal noviciust szerette leginkább, az első s egyetlen lándzsás ivadékot, a ki eddig a Szepességen ennek első kolostorába lépett s előkelő származásánál és lelki kiválóságánál fogva egyaránt a rend büszkeségének ígérkezett. László testvér az alig egy év előtt elhalt Tamás comes fia volt. A Boldogasszony-kolostor szerzetesei a lándzsások

nyakas, fényűző népének jóformán csak azóta tudnak lelkére beszélni, hogy legelőkelőbb fiaik egyike soraik közé állott. Az apátnak nagy czéljai voltak a kedvencz noviciussal, a ki két éven át oly példásan viselkedett a kolostorban. Végtelenül bántotta, hogy mihelyest válságossá fordul fejük fölött az idő, ismét kitör belőle az ősi virtus s ha tovaszállt a vihar, a melyet Isten az ország megpróbáltatására küldött, a rend ismét oly idegenül áll a Szepesség legderékabb nemzetségeivel szemben, mint annakelőtte.

— A hős dicsőségére vágyódom, úgy-e fiam? — faggatja jóságosan az apát. — A hiúság ördöge szállotta meg szivedet, nemde?

— Csak enyéim sorsáért aggódom — hangzik csöndesen, de nem minden röstelkedés nélkül a felelet. A következő pillanatban azonban ismét föllángol László testvér szeme.

— Küzdeni akarok velük egy sorban — így folytatja — a mint hogy szepességi rendtársainkat is elengedted, hogy övéikkel együtt a Látókőre bujdossanak.

Az apát, szemében végtelen szomorúsággal, lecsüggeszti fejét, majd ismét megszólal:

— Hát igaz, hogy azok nem voltak hősök, a midőn övéik aggódó hívásának engedtek. De te se leszel hős, ha kardot kötsz. A kolostor fia vagy

már, Isten szolgájának készülsz. A kolostor hőse nem száll szembe világi hatalommal. A szent hajlék falai közt várja csöndes megadással, a mit Isten reá mért s a legválságosabb időben is némán engedelmeskedik mindazoknak, a kik fölötte állnak.

A keresztfolyosó felől léptek koppanása hallatszott. Bernát testvér tartott feléjük, hogy a nap nyugtával bezárja a kolostor kapuját, a melyet csak e fenyegető veszedelemmel teli időben tartottak reggeltől estig nyítva. Az apát még egyszer László testvérhez fordult.

— Nem parancsolom a szent engedelmesség nevében — mondta szaporán — hogy itt maradj. Csak kérlek, ne hagyj el bennünket. Alig vagyunk tizen. Társaink is mind egyszerű földműves testvérek, a kik alighanem elvesztik fejüket, mihelyst ránk tör a veszedelem. S ha a csata végeztével a sebesültek kolostorunkban keresnek menedéket, én magam reszkető kezemmel alig segíthetek rajtuk. Te fiatal vagy, az ő vérükből való vér s ők hálásabb szívvel fogadják, ha inségükben mellettük leszel, mintha ott küzdesz soraikban s szemük láttára talán magad is elvérzel.

— Melletted maradok, atyám! — feleli erre csöndesen László testvér s némán követi az apátot, a midőn ez a templom ajtaja felé tér.

Alig, hogy a kolostor kapuja nagy robajjal be-

csapódott, a rend itt maradt többi tagjai is a keresztfolyosón teremnek s az apát nyomában a templomba sietnek, hogy elmondják az aznapra való közös zsolozsmákat, a melyeket azóta, hogy számuk megfogyatkozásával dolguk nőttön-nőtt, a veszedelemmel teli időben napszállta után egyszerre végeztek el.

Késő este volt, a mire a szerzetesek a zsolozsmákat elvégezték s mécsessel kezükben szép sorjában nyugovóra tértek. János atya is cellájába tért; kis vártatva azonban a lobogó mécsessel kezében ismét a keresztfolyosón termett, hogy a kolostort minden zúgában bejárja, a mint azt neki, mint apátnak, a rend törvényei parancsolták.

Mindenekelőtt a kapu felé tért, hogy jól bereteszték-e s a kapu őrzésében soros testvér helyén virraszt-e? Majd a lokutoriumba lépett s belevilágítván a keresztboltozatos terembe, ismét elrete-szelte ajtaját. Bizonyos volt ugyan abban, hogy az alamizsnás szobában sincsen senki, mégis betért oda, mert a rend törvényei úgy rendelték. Megnézte a konyhát is, rendben van-e minden? Rendszerben volt, hisz a mióta a kolostor szakácsa megszökött, alig főztek ebben. A refektoriumban körüljárta az asztalt, megnézte a pohárszéket, majd bereteszelvén az oszlopos nagyterem ajtaját, ismét

a keresztfolyosón termett. Léptei kietlenül kopogtak a nagy csöndben a folyosó kövezetén. Az apát lábujjhegyen közeledett a noviciusok szobájához, a melyben most László testvér egymagában aludt. A fiatal szerzetes nyugtalanul hánykolódott kemény ágyán, a midőn az apát mécsesével oda világított; de nem ébredt föl. S János atya köpenyével árnyékolta be mécsesét s neszelenül, a hogy jött, továbbá állott.

S miközben a lépcsőn az emeletre ment, eszébe villant, hogy eddig mindig csak istenes elmélkedések foglalkoztatták, valahányszor éjjeli vigyázóútját végig róttá; ma pedig egyetlen jámbor gondolat sem kél lelkében. Ehelyett a tarka képek hosszú sora ébred ebben. S a képek hosszú láncolatában mintha egész élete elevenednék meg. S a mint a nagy dormitoriumba lép, ifjúságának derűs emlékei nyomában, azok az idők jutnak eszébe, a melyeket mint novicius messze délen a ciszterciek tapolcai klastromában töltött el, az idegen nyelvű barátok között, a kiket II. Endre király egyenesen Franciaországból telepített oda s a kik csodálatoskép alig egy évtized multán a magyarság erős várává varázsolták a félig vad hörvátok földjén alapított kolostort. János atya sorra körüljárja azt a néhány ágyat, a melynek a félszáz embert magába fogadó hálóteremben gazdája akadt.

— A nagy mezei munka idején Tapolcán is ily kevesen aludtak a dormitoriumban — villan föl eszében a gondolat, s ő ismét tovább megy.

Éjfél felé járt az idő, a mire vigyázó-útjában a templom küszöbéhez ért s János atya lelkében meg-elevenedik a dicső nap káprázatos emléke, a melyen mint e kolostor apátját a Szepesség egész népének színe előtt ünnepélyesen beiktatták. Megilletődéstől buzgó szívvel borul le a templom kövezetére s feledve a veszedelmet, a mely az országot és a kolostort fenyegeti Istenhez fohászkodik és hálát ad az égnek, hogy megérnie engedte e szép napot s hogy immár öt éven át a kolostor lakóinak és a Szepesség népének megelégedésére tölti be szép, de felelősséggel teljes méltóságát. S mintha halk fohászára felelet volna, a templom nyitott ajtaján tompán szűrődik be a kolostor tövében morajló folyó zúgása. János atya talpra áll, hogy mécsesével kezében végig vizsgálja a templom hatalmas hármás hajóját, körüljárja oltárait. De a mint a főoltár elé ér, kövé dermedten maradt veszteg. A kereszthajó északi falának rózsablakán keresztül vérvörös fény áradt a hatalmas boltozatos csarnokba s ő dobogó szívvel kutatja okát. Ekkor hirtelen megkondul a kolostor egyetlen harangja. A kaput őrző testvér húzta meg, a mint ezt tűzvész esetén a kolostor szabályai rendelték.

— A lándzsás falvak égneek — kiáltják egymás után a templomba rontva a fölriasztott szerzetesek. László testvér is ott terem s az apát előtt térdre borult.

— Veszedelemben szülői házam — rebegi. — Most már bocsáss el, tisztelendő atyám. Nincsen itt többé maradásom.

Az apát tétován nyúl a kard és lándzsa felé, a meiyet László testvér két év előtt a templom diadalívének falára akasztott föl s a lándzsás ivadék mohón csókolja meg kezét, a mikor a fegyvereket némán feléje nyújtja. Nyomban erre kirohan a templomból.

— A pánczélotat! — kiáltja utána az apát s a többi testvérek sietve követik a távozót, hogy előkerítsék kovácsolt vasból való vitézi ruháját.

Bernát testvér kinyítja a kaput s hamarjában lovat kerít László testvér alá. Köröskörül mintha tűzbe borult volna az egész világ, vérvörös lángtenger áraszt nappali világosságot szerteszét s a távolból egyre közeledő pokoli üvöltés hallatszik.

A dombok tetején mint valami szabadjára engedett ördögfajzat, végtelen sorokban fáklyákat lobogtató lovashad bukkan föl. László testvér bátran vágat az ellenség elé. Hátramaradt társai azonban elvesztik fejüket. A kolostor falaihoz simuló majorba rontanak, hol egymásután lóra kapnak s feledve apátjukat, a Látókő felé vágatnak.

János atya türelemmel várja szerzetes társait. Csak a mire a távoli lárma és lódobogás a templomba is behallatszik, nyitja ki riadtan ennek északi kapuját. A tatárok óriási serege, mint valami szennyes áradat, úgy hömpölgött a dombok lankáin a kolostor felé. Az apát minden izében reszketve szintén menekülni akar, de nyomban rá összeszedi magát. A főoltárhoz rohan, elrejtí az Úr szent testét, a mint ezt ilyen veszedelem esetén a rend törvényei parancsolják. Majd megragadja az oltáron álló feszületet, s mohón megcsókolja. Aztán, mint a kolostor igaz hőse az oltár lépcsőjére térddepel s a haldoklók imáját mormolva alázatosan meghajtja fejét...

S másnap reggel csak füstölgő falak mutatták a Szepesség egyetlen kolostorának helyét s a vidék köröskörül szintén úgy festett, mintha valami pusztító tűz suhant volna el fölötte. Az ország belsejébe siető tatárhad lovainak patkói letarolták a zsendülő vetést. A lándzsások harczos része mind elesett a nagy eőri sánczokon s dombok mögöl a magasba törő tornyok fölperzselt falvaik sírköveiként csonkán, elhagyatottan meredtek az ég felé.

TARTALOM.

	Oldal
Az egetverő hegy	5
A kereszt... ..	35
A jövevények száma	53
A kincskeresők	69
Templomavatás	90
Áprilisi játék	105
A kolostor hőse	137

A Szent-István-Társulat kiadványai.

Magyarországi szent Erzsébet. Irta <i>Horn Emil</i> . Kor.	
A francia akadémia által jutalmazva. Fordította	
<i>dr. Rada István</i> . Füzve	2.—
Kötve... ..	3.—
Az ember eredése, faji egysége és kora. Irta	
<i>dr. Platz Bonifác</i> . Gazdagon illusztrálva. Füzve	5.—
Szent István király élete. Irta <i>dr. Karácsonyi</i>	
<i>János</i> . 26 képpel. Füzve	3.—
A megszabadított Jeruzsálem. Irta <i>Torquato T.</i>	
Olaszból fordította <i>Jánosi Gusztáv</i> . Két kötet.	
Díszes vászonkötésben vörösmetszéssel kor. 6.80,	
aranymetszéssel	7.60
Mindszenti Gedeon legújabb költeményei.	
Füzve kor. —.60, kötve	1.—
A Csendes-Oceánon. Utazási élmények. Irta	
<i>May Károly</i> . Német eredeti után ford. <i>Szekrényi</i>	
<i>Lajos</i> . Kötve	6.—
A keresztény nő. Képekkel. Irta <i>Ruschek Antal</i> .	
Díszes vászonkötésben	3.—
Művészettörténeti korrajzok. Bevezetésül a	
képzőművészetek egyetemes történetébe. Irta	
<i>Divald Kornél</i> . I. kötet. 86 képpel. Ára füzve	
kor. 2.—, kötve kor. 2.40. — II. kötet. 75 képpel.	
Füzve kor. 2.40, kötve	2.80
Áhitat szárnyain. Himnuszok és vallásos költe-	
mények. Akantisz V. rajzaival. Irta <i>Bán Aladár</i> .	
Szines borítékba füzve	3.—
Az Úr Jézus szülőföldjén. Paur Géza 38 raj-	
zával. Irta <i>Huber Lipót</i> . Szines borítékba füzve	3.—
Márta naplója. A női ifjúságnak ajánlja a Szent-	
István-Társulat. Kötve	2.40
Magyar drámai mesék a magyar ifjúság szá-	
mára. Irta <i>Pintér Kálmán</i> . Angol félvászonköt....	2.—

A Szent-István-Társulat kiadványai.

A MAGYAR NÉP KÖNYVTÁRA.

Eddig tizenegy kötet jelent meg.

Egy-egy kötet ára csinos félvászonkötésben,
színes borítékban 60 fillér.

Az I., II., III. és IV. kötet tartalma :

Elbeszélések a magyar nép számára.

Irta *Vincze Alajos*.

Az V. kötet tartalma :

A műhelyből. Elbeszélések magyar iparosok
életéből. Irta *Bodnár Gáspár*.

A VI. kötet tartalma :

Tanulságos történetek. Irta *Kincses István*.

A VII. és VIII. kötet tartalma :

A magyar nemzet története. Elbeszéli *Bodnár G.*

A IX. és X. kötet tartalma :

A magyar föld. Irta *dr. Szikláy János*.

A XI. kötet tartalma :

Mit ígér és mit ad a szociáldemokrácia.

Irta *Nagy János*.

Megrendelhetők

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

könyvkiadóhivatalában

könyvkereskedésében

Bpest, VIII., Szentkirályi-u. 28.

Bpest, IV., Kecskeméti-u. 2.

Részletes könyvjegyzékkel kívánatra ingyen és bér-
mentve szolgálunk.

